

[Nr. 2]

EESTI
KOONDATUD
SPORDILIIKUMISE

20

A.

ERINUMBER

EESTI

SPORDILEHT

KIVITRÜKIKODA

J. MÄNNIK

TALLINN

TÖÖSTUSE 39

TELEFON 436-86

Valmistab

igasugu

värvilisi

trükitöid

TÖÖ KIIRE JA KORRALIK

EESTI VABARIGI 10. KLASSILOTERI PLAAN

I klass		II klass		III klass	
Loosimine 28. ja 29. märtsil 1940. a.		Loosimine 30. apr. ja 3. mail 1940. a.		Loosimine 29. ja 30. mail 1940. a.	
Suurim võit Kr. 25.000 (õnnelikul juhusel)		Suurim võit Kr. 25.000 (õnnelikul juhusel)		Suurim võit Kr. 25.000 (õnnelikul juhusel)	
1 preemia 10.000—10.000	Kr.	1 preemia 10.000—10.000	Kr.	1 preemia 10.000—10.000	Kr.
1 võit 15.000—15.000		1 võit 15.000—15.000		1 võit 15.000—15.000	
1 " 7.000—7.000		1 " 7.000—7.000		1 " 7.000—7.000	
1 " 5.000—5.000		1 " 5.000—5.000		1 " 5.000—5.000	
2 võitu à 3.000—6.000		2 võitu à 3.000—6.000		2 võitu à 3.000—6.000	
10 " 1.000—10.000		10 " 1.000—10.000		10 " 1.000—10.000	
10 " 500—5.000		12 " 500—6.000		12 " 500—6.000	
10 " 200—2.000		15 " 200—3.000		15 " 200—3.000	
25 " 100—2.500		30 " 100—3.000		30 " 100—3.000	
120 " 20—2.400		150 " 20—3.000		120 " 30—3.600	
1000 " 10—10.000		1200 " 10—12.000		1000 " 12—12.000	
3820 " 5—19.100		4578 " 7—32.046		4608 " 9—41.472	
5000 võitu + 1 pr. = 94.000		6000 võitu + 1 pr. = 112.046		5800 võitu + 1 pr. = 122.072	
Pileti hind klassiviisi ostes iga klass 2 krooni, kõik 4 klassi korraga ostes 8 krooni.		Pileti hind klassiviisi ostes iga klass 2 krooni, kõik 4 klassi korraga ostes 8 krooni.		Pileti hind klassiviisi ostes iga klass 2 krooni, kõik 4 klassi korraga ostes 8 krooni.	
Poolpileti " " " 1 " " 4 " " 4 " "		Poolpileti " " " 1 " " 4 " " 4 " "		Poolpileti " " " 1 " " 4 " " 4 " "	
Piletiraam. (4 pil.) hind klassiviisi " " " 8 " " 4 " " 4 " "		Piletiraam. (4 pil.) hind klassiviisi " " " 8 " " 4 " " 4 " "		Piletiraam. (4 pil.) hind klassiviisi " " " 8 " " 4 " " 4 " "	
Poolp.-raam. (4 poolpil.) hind klassiviisi ostes iga " " " 4 " " 4 " " 4 " "		Poolp.-raam. (4 poolpil.) hind klassiviisi ostes iga " " " 4 " " 4 " " 4 " "		Poolp.-raam. (4 poolpil.) hind klassiviisi ostes iga " " " 4 " " 4 " " 4 " "	
Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi pileti, ilma et tal oleks eelmise klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinna.		Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi pileti, ilma et tal oleks eelmise klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinna.		Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi pileti, ilma et tal oleks eelmise klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinna.	
Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pilettite müügikohtades, pankades, postiasutustes jne. Iga klassi pilettite müük algab eelmise klassi võitude nimekirja avaldamisest ja kestab loosimiseni. Pileteid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilettite keskmüügikohas Riigi Trükkikojas, Tallinnas, Nõlme tän. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pilettite keskmüügikohast Riigi Trükkikoja Tallinnas, kui tellija on saatnud ette pileti hinna ja saatekulu 10 senti iga saadetise kohta. Lunasaadetisena postiteel saadetakse pileteid välja ainult klassiviisi keskmüügikohast, kui tellija on saatnud ette lunasaatekulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loosimist.		Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pilettite müügikohtades, pankades, postiasutustes jne. Iga klassi pilettite müük algab eelmise klassi võitude nimekirja avaldamisest ja kestab loosimiseni. Pileteid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilettite keskmüügikohas Riigi Trükkikojas, Tallinnas, Nõlme tän. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pilettite keskmüügikohast Riigi Trükkikoja Tallinnas, kui tellija on saatnud ette pileti hinna ja saatekulu 10 senti iga saadetise kohta. Lunasaadetisena postiteel saadetakse pileteid välja ainult klassiviisi keskmüügikohast, kui tellija on saatnud ette lunasaatekulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loosimist.		Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pilettite müügikohtades, pankades, postiasutustes jne. Iga klassi pilettite müük algab eelmise klassi võitude nimekirja avaldamisest ja kestab loosimiseni. Pileteid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilettite keskmüügikohas Riigi Trükkikojas, Tallinnas, Nõlme tän. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pilettite keskmüügikohast Riigi Trükkikoja Tallinnas, kui tellija on saatnud ette pileti hinna ja saatekulu 10 senti iga saadetise kohta. Lunasaadetisena postiteel saadetakse pileteid välja ainult klassiviisi keskmüügikohast, kui tellija on saatnud ette lunasaatekulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loosimist.	
Võidu korral I, II või III kl. võidavad pilettiraamatus kõik 4 piletit, sest iga võitnud raamatu numbri kohta loositakse selle raamatu 4 pileti vahel välja 4 võitu.		Võidu korral I, II või III kl. võidavad pilettiraamatus kõik 4 piletit, sest iga võitnud raamatu numbri kohta loositakse selle raamatu 4 pileti vahel välja 4 võitu.		Võidu korral I, II või III kl. võidavad pilettiraamatus kõik 4 piletit, sest iga võitnud raamatu numbri kohta loositakse selle raamatu 4 pileti vahel välja 4 võitu.	
IV kl. langeb igale raamatule kindlasti üks võit, mis loositakse kohe selle raamatu 4-ja pileti vahel.		IV kl. langeb igale raamatule kindlasti üks võit, mis loositakse kohe selle raamatu 4-ja pileti vahel.		IV kl. langeb igale raamatule kindlasti üks võit, mis loositakse kohe selle raamatu 4-ja pileti vahel.	

A/s. TEKLA

RIIDEKAUPLUSED:

TALLINN, Suur-Karja 15

TALLINN, Pärnu 6

TALLINN, Estonia pst. 11

HAAPSALU, Ehte 2

KURESSAARE, Kauba 2

MUSTVEE, Tartu 15

NARVA, Peetri pl. 4

PAIDE, Turuplats 10

PETSERI, Kaubarida 6/7

PÄRNU, Laidoneri 6

RAKVERE, Turuplats

VALGA, Kesk 13

VILJANDI, Tartu 6-a

VÕRU, Tartu 11

Graafiline kontor

Herbert F. TUNGAL

Tallinnas

Vana Viru 9

*Telefon 437-05 ja
460-87*

Ms. TEKLA

RIIDEKAUPLUSED:

TALLINN, Suurkaupl. 10

TALLINN, Põhja 8

TALLINN, Sõjale pal. 11

Herbert F. JUNGAL

NARVA, Põhja pl. 4

PAIDE, Turuplats 10

PETSERI, Kaubarida 67

PÄRNJ, Laidonari 8

RAKVERE, Turuplats

VALGA, Kesk 13

VILJANDI, Tartu 6

VÕRU, Tartu 11

EESTI KOONDATUD SPORDILIIKUMIST 1920 20 AASTAT 1940

Tung tõusta üles, jõud puistata nüüd valla
— see kannab tänapäeval varaküpsend noorust.

Jõud, ilu, julgus kotkapilguline kannab
meid, viimse kahe-kolme aastakümne noori.

Kas täna võita tormikeerul sõerajal
või homme seista surma vastas kaitsekraaves,
kihk selline meis, spordinoortes, ala elab
ja nii me loonud oma kõikumatu tõe.

Kas näete, kuidas ringtee kurvilt algab spurti,
rind ette paisat, püstipäiselt siike jooksja,
või heitja heiteringis keerab keita hoole,
kuis hüppel üle lati nõikub veitruv lihas!

Kas pole uhkust tundnud meie nende üle,
kel lihased on murdnud matil siikeid sildu?

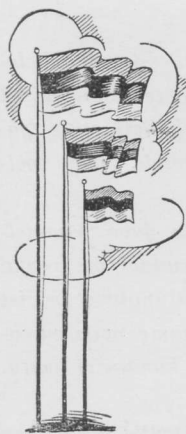
— Või pole imeilenud laskurite terast silma,
kui maailm hammastudes vangutanud pead?

Nüüd spordinoorusel on õelda oma sõna,
püstipäiselt rakendada ellu oma sihid!

Kas näete, kuidas tulevikus ergelt kumab
suur vaimu-keha kõikumatu ühisjõud

ja nagu tulikirjas silme ette maalib:
ei üksnes vaim, ei üksnes keha, vaid mõlemad
koos loogu elurõõmsa rahva tuleviku,
kes nagu lainevoog end paisust läbi murrab!

RALF PARVE

Väljaandja **Eesti Spordi Keskliit**
Toimetaja **Aadu Adari**
Kaas ja illustratsioonid **J. Jensenilt**
Fotod **B. Abramsi, K. Gerni, A. Ohaka**
S. Orlofi ja **J. Villemsoni** kogudest
ning fotoateljeelt **Parikas'elt**

Käesoleva erinumbri hind üksikmüügil 50 senti

Möödunud aegade hämarusest kerkivad täna sel tunnil me ette mineviku heledasti kiiskavad tähed. Vaimusilmas mööduvad katkematus rivis need teraslihaselised jõukehastajad, kes on saanud oma kustumatu spordivaimu Olümpose võistlustule igavesti lõkendavalt altariilt, et seda hoogu ja painutamatu indu kanda edasi põlvest põlve.

Täna on päev olgu selleks, et arutada mälestusloimest välja juba sammeldama kippuvaid mineviku hetki ja neid ilu- ning jõuteenijaid, kes kunagi on annud väärtusi kehakultusele. Hauad on neelanud meie püstitähtedelt ellutungivast rivist paljusid, aga me raiume kuldtähtedega graniiti nende nimed ja anname neile samavõrd au kui nende, kes praegu kannavad edasi seda noorustuld, mis kunagi ei kustu.

Au neile, kes on teinud ja kes teevad spordilükkumist!

EESTI SPORDI KESKLIIT.

Vabariigi President
Konstantin Päts

Eesti kehalise kasvatuse kõrge patroon

Eesti organiseeritud spordiliikumise kaheküm-
nenda aasta täissaamise pühitsemise puhul
tahan meie spordiväele ja tema juhtidele,
kelle ridu mul sageli on olnud rõõm tervi-
tada, lausuda mõningad sõnad, milliseid pean neile
eriti kohasteks.

Meie teame seda, et elu ei ole meile antud
üksnes selleks, et see kuidagi läbi elada ja siis ka-
duda. Elul on hoopis kõrgem mõte, tal on hoopis
kõrgemaid sihte, milledele elu ise on üksnes vahen-
diks. Mis on kõrgem ja ülevam elust endast, mille
eest ollakse valmis end ohverdama? Eks ole üheks sihiks ja kallimaks
kui elu teenimine oma kodumaale, teenimine tema hüvan-
guks. See on kõrgemaid aateid kõigi aadete hulgas, mida elu vältel tuleb
teenida.

Paremini suudab oma kohust isamaa vastu täita aga see, kellel
on karastatud vaim karastatud kehas, kellel on raudne tahe edasi või-
delda ja kellel on visadust mitte murduda meid kollitavates või haarava-
tes tormides. Neid omadusi aga arendab kehaline kasvatus, sest tema
arendab inimest igakülgseks, arendab tahet, ilma milleta teie spordivõist-
lustel ja -esinemistel ei jõuaks kuigi kaugele, ja õpetab teid mitte mur-
duma, vaid alati edasi taotlema kõrgeid elu sihte.

Ma ei ole kunagi eelistanud keha vaimule, küll aga tugevat keha,
milles on tugev vaim. Minu noorusaastatel ei olnud kehalised harjutu-
sed nii levinud kui tänapäeval. Seda olen ma lausunud varemategi puh-
kudel ja ühtlasi olen ma siis avaldanud kahetsust ka selle üle. Seda
rohkem olen aga püüdnud toetada kehalise kasvatuse arengut meie riigi
iseseisvuse aastatel, mille spordiliikumise juubelit praegu pühitsete. Minu
siht ja soov seejuures on olnud, et teie saaksite rohkem seda, mida meile
meie noorusaastail anti vähe, sest karastatud kehas vaim suudab pare-
mini teenida seda sihti, mis on kõrgem elust.

15. II 1940.

K. PÄTS.

Sõjavägede Ülemjuhataja
kindral J. Laidoner

Eesti Olümpia Komitee esimees

Olen jälginud meie spordiliikumist rahuldustundega. Olen andnud talle osa endast ja annan seda ka edaspidi, sest olen hinnanud temas esmajärgulise tähtsusega riiklikku tegurit igale rahvale, kes tahab olla terve, elujõuline ja võimas. Praegu on meie koondatud spordiliikumise 20. aasta juubeli tähtaasta. Olen teadlik, et keha-

line kasvatus on nende aastate vältel aidanud kasvatada Eesti rahvast veelgi eluvõimsamaks kui ta oli varem. Selle eest on meie spordiliikumine väärinud tunnustamist ja seda ka saanud.

Edasi tahan aga rõhutada, et distsipliin sportlaskonnas veelgi süveneks, et juba noorest poisist ja tütarlastest võrsuks kohusetruu kodanik, alati valmis selleks, milleks teda kutsub riik ja rahvas. Ainult see rahvas on väärt elama, kellel on tahtevaimu, kellel on julgust võidelda elutormidega. See on tähtis nii suurele kui ka väikesele rahvale, kuid mida väiksem rahvas, seda suurem peab olema tema seesmine elujõud ja seda tahtejõulisem ja distsiplineeritum iga tema üksik kodanik. Ammutage seda spordist, kehalisest kasvatuses, mis õpetab teid võitlema mitte üksnes spordiareenil, vaid ka eluareenil.

Eesti spordiliikumine on üle elanud tõususi ja mõõnasid. Viimased aastad on olnud suure tõusu tähe all, mida on põhjustanud raugematu edasipüüe ja tubli endaalgatus. Minu soov on, et praegune raskem olukord üksnes ergutaks veel suuremale edasipüüele.

Praegusel suurel sõdade ajajärgul tuletan meele veel üht asjaolu: sportlased on olnud alati head sõdurid; seda nägime oma Vabadussõjas, seda võime näha praegustes sõjaoludes ja loodame kindlasti, et ka tulevikus meie sportlased isamaa kaitses saavad võitlema esimestena julgemate ridades.

J. LAIDONER.

Peaminister

Jüri Uluots

Uuemal ajal kogu maailmas näib suurenevat ja levivat spordiliikumine. Selle liikumise iseloomulikuks väljenduseks on olümpiamängud, mis enam kui 2000-aastase suikumise järele on uuesti elustunud, nüüd juba kogu maailma ulatuses. Millega seda nähtust seletada?

Spordiliikumise ülesandeid ja põhjusi on kahtlemata mitmesuguseid. Minule isiklikult näib seda liikumist praegustes mõotudes tingivat eeskätt üks põhjus.

Inimsugu elab praegu üle tehnika arengu ennenägematu tõusu aega. Kus pole tehniliste saavutuste kasutamine veel küllaldaselt levinud, seal ikka ja jälle kostavad hüüded mehhaniseerimise vajaduse järgi. Inimene ihkab mehhaniseerimist, sest sellega vallutatakse looduse väed.

Ent, andes inimeste käsutusse loodusjõud, tehnika ja mehhaniseerimine ühtlasi hakkab ohustama elavat inimest ennast. Ta ähvardab elava inimese muuta täpselt veerlevaks rattakeseks tehnilises masinavärgis. Aga inimene ometi ei taha muutuda robotiks, masinlikuks kunstinimeseks, kellel puudub elav keha ja elav vaim. Inimene tahab jääda inimeseks vaatamata tehnilisele arengule, seda enam, et see areng ise eeldab osavalt ja täpselt liikuvat teoinimest. Nõnda inimene loomusunnilt ihkab liikumist, keha ja vaimu võimlemist, et olla tugev mehhaniseeriva masina vastu ning valitseda masinat ennast. Seda keha ja vaimu võimlemist esitab sport.

Eesti ei jõua edasi, kui temas ei arene tehnika ja mehhaniseerimine. Samal ajal peab Eestis arenema ka sport, sest nõnda käseb tehnika ja spordi vastastikune suhe.

Eesti Spordi Keskliit on 20 aasta jooksul teinud pinevat tööd spordiliikumise arendamiseks ja korraldamiseks Eestis. Kõige eelöeldu alusel mul on tõsine vajadus Keskliidule ja kõigile, kes sellesse organisatsiooni kuuluvad, käesoleva tähtpäeva puhul öelda südamlük tervitus ja sügav tänu senise tegevuse eest ning soovida edaspidiseks tegevuseks õnne ja õnnistust.

J. ULUOTS.

Riigisekretär Karl Terras
Eesti Spordi Keskliidu esimees

Jõudsalt edasi!

Eesti spordiliikumine sammub jõudsalt edasi! Kas pole see mitte ainult kulunud fraas, mida nii palju on korratud minevikus, mida kordame tänapäeval ja tulevikus? Kuid tarvitseb meele tuletada meie spordiliikumise arengu üksikuid momente, et veenduda selle lause tõepärasuses ja ikka uues sisus ja mõttes.

Kakskümmend aastat tagasi pandi alus meie organiseeritud spordiliikumisele. Milline oli liikumine siis ja milleks on see kujunenud tänapäeval? Millised olid organiseeritud spordiliikumise ülesanded selle ellukutsumisel, milliseid eesmärke taotleti, milline oli selle liikumise ulatus? Need küsimused leiavad käsitlemist käesoleva erinumbri vastavates artiklites. Siinkohal võime konstateerida ainult seda, et kahekümne aasta kestel on tehtud suur töö, on kätte võidetud tähelepanuväärivaid positsioone. Silmas pidades aga tingimusi ja olukordi, millistes töö toimus, peame eriti rõhutama tegelaste erakordset töötahet, vastupidavust ja visadust. Töö pole olnud kerge. Kergelt pole midagi saadud. Rasket võitlust on tulnud pidada, eriti selle liikumise algaastail. Tuletagem ainult meele neid aegu, millal tuli võidelda spordiliikumise olemasolu eest. Tuletagem meele võitlusi kehakultuuri sihtkapitali asutamisel j. t.

Õnneks spordiliikumisele leidis entusiaste, keda ei kohutanud raskused, mida tuli võita. Vastupidi, mida suuremad olid raskused, seda energilisemalt tegutseti. Seati üles järjest uusi ülesandeid, rühiti uute eesmärkide poole. Ja selle juures ikka ja jälle võidi konstateerida, et Eesti spordiliikumine sammub edasi.

Kõigile neile sporditegelastele, kes kahekümne aasta kestel on spordiliikumises tegevad olnud, kelle ühise töö tulemusena on liikumine jõudsalt arenenud, kõigile neile kuulub meie lugupidamine ja suurim tänu. Paljud neist on seda tööd teinud algusest kuni tänini, paljud on pidanud loobuma olude summil ja mitmesugustel põhjustel, paljud on lahkunud meie keskelt jäävalt. Täna tuletagem meele neid kõiki,

nimesid nimetamata, sest kõik nad on annud oma osa meie spordiliikumisele, on võidelnud ühiste eesmärkide saavutamisel. Kui meie kehaline kasvatus ja spordiliikumine tänapäeval on leidnud tunnustust kodumaal, kui meie sportlase nimi on omandanud hea kuulsuse ka rahvusvahelises sportlasperes, siis tänu sellele, et nii sportlased kui ka sporditegelased on annud oma parima — kes sportimise võimaluste soetamisega, kes oma võimete arendamisega ja esiletoomisega.

Eriti on meil aga põhjust rõhutada meie riigijuhtide osa spordiliikumisega seosesolevate küsimuste lahendamisel. Kõik suurema ulatusega üritused on teostamist leidnud meie riigijuhtide heatahtlikul kaastegusel ja juhtimisel.

Suurima lugupidamise ja tänutundega tuletagem meele kõike seda, mis seisab ühenduses Vabariigi Presidendi K. Pätsi nimega. Seda on palju. Siinkohal märgime ainult üksikuid üritusi: Eesti Mängud, staadioni ehitused, Kehakultuurihoone sihtasutus.

Sõjavägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner on juba aastaid juhtivalt osa võtnud meie spordiliikumisest — varemalt Eesti Spordi Kesklüüdu esimehena ja praegu Eesti Olümpia Komitee esimehena.

Eesti spordiliikumises on nende teened määratult suured.

Kuidas on aga lugu meie spordiliikumisega tänapäeval? Kas ei varitse teda seisvajäämise või koguni tagasimineku hüdaoht?

Üldine olukord rahvusvahelises ulatuses ei paku meile midagi head: olümpiamängud kõigi eelduste kohaselt jäävad käesoleval aastal pidamata, rahvusvahelised võistlusvõimalused on äärmiselt piiratud. Paratamatult kajastub see kõik ka meie spordiliikumises. Kuid ometi ei tarvitse see veel meie liikumist pidurdada. Just nüüd on meil paras aeg käes, et pühendada kogu tähelepanu meie liikumise süvendamisele, kehalise kasvatus mõtte edasikandmisele ja sportlaste kaadrite ettevalmistamisele kõigil spordialadel, et siis, kui avanevad teissugused võimalused, suudaksime väärikalt esineda ka kõige tugevamas konkurents.

Meil pole põhjust kahelda, et meie spordiorganisatsioonid ja sportlaskond suudavad olukorda hinnata õieti ja teha sellest ka kõiki vajalikke järeldusi. Ja kuigi meil tänapäeval ja ka lähemas tulevikus pole võimalusi võita olümpiamedaleid ja rahvusvahelisi meistritiitleid, siis ometi võidame oma liikumises eneses ja sunnime ka eemalseisjaid konstateerima, et Eesti spordiliikumine sammub jõudsalt edasi.

K. TERRAS.

Peatoimetaja Harald Tammer
Eesti Olümpia Komitee juhatusliige
„Eesti Spordilehe“ toimetaja 1921–1929

Paar mälestuskildu

Eesti spordiliikumise üheks rajavaks momendiks oli esimene spordikongress Tallinas raekoja saalis. Peale muu kerkis seal päevakorrale ka elukutseliste ja asjaarmastajate sportlaste vahekord. Mäletan, et ma atakeerisin eriti teravasti elukutselist sporti. Pidasin elukutselist sporti tõelise spordi labastamiseks, narrimiseks. Hoogu sattudes nimetasin sporti elukutsena isegi prostitutsiooniks ning nõudsin tema ärakeelamist ametivõimude poolt.

Võib-olla ei olnud ma oma niisugustes vihjetes küllalt fair. Meie asjaarmastajate sport on saanud ka ise, ilma ametivõimude abita, üle sellest kriisist, mida tsirkusemehed näisid tekitavat meie spordile, eriti raskejõustikule. Kuid tol ajajärgul tundus olevat põhjust veel täie noorusidealismi ja noorusenergiaga võidelda spordiliikumise niisuguse hädaohu vastu, mis kerkis esile nagu temast endast. Ma olen varemgi juba „E. Spordilehes“ märkinud, et üksvahe tsirkusemaadlus ühvardas hakata laastama juba paremate kergejõustiklastegi ridu. See oli üheks minu ägeduse põhjuseks.

Mäletan, et spordikongressil istus ka tolleaegne siseminister A. Hellat (praegune riigikohtunik), kes kuulas nähtava tähelepanuga minu apelleerimisi ametivõimude poole, kuid loomulikult ei kinkinud neile niisugust tähelepanu, nagu ma olin lootnud. Vahest minu õnnekski.

Minu esimene kokkupuutumine „E. Spordilehega“ oli „Kalevi“ väljal ühel treeningõhtul. Kadunud G. Külüm tõi paki lehti sinna ja jagas neid kohalolijatele edasimüümiseks. Igauks sai kümmekond. See oli „E. Spordileht“ nr. 1. Vaatasin lehte suhtelise huviga, kuid ei hakanud teda müüma, vaid maksin numbrite eest kuuluva raha oma käest.

Järgmine kokkupuutumine „E. Spordilehega“ oli mul juba tema — toimetajana. Olin pärast Antverpeni olümpiamänge komandeeritud Saaremaaale kaitseliidu

instruktoriks. Korraldasin seal laadaplatsil jalgpallitreeningut ja kergejõustikku. Agaramad mehed olid praegune riigivolikogu esimees O. Pukk koos oma venna, hilisema tennisuurusega. Talvel korraldasin vallikraavi liuvälja ning ajasin noormehed kokku gümnaasiumi saali võimlemiseks ja raskejõustiku harjutuseks. Nende hulgas oli ka hilisem tõstemeister J. Mändmets.

Aja rohkuse tõttu harrastasin kirjanduslikke küsimusi ja ajasin kaks Kuresaare ajalehte tülili. Ma ei tea, kas oli see minu staashiks, või miski muu, kuid korraga tuli Tallinnast kiri, kus mulle tehti ettepanek hakata toimetama „E. Spordilehte“. Eelmine toimetaja A. Anderkopp oli laskunud tervenisti poliitikasse.

Vist on kõik Eesti spordiliikumise üritused ja ettevõtted oma juured saanud spordiriistade-äri „Esto“ tagatoast Pikal tänaval. Seal oli alul ka mingi naisorganisatsiooni büroo, kuid meie surusime naised sealt pikapeale välja ja okupeerisime avara ruumi, mis poolenisti oli veel täidetud suuskade, soome kelkude ja muude spordiartiklitega, täiesti. Paar kirjutuslauda kadus selle kraami vahele päris mugavasti, nii et A. Klumbergil, J. Villemsonil ja minul oli nagu igäühel omaette kabinett. A. Klumberg (A. Kolmpere) ajas „Kalevi“ seltsi asju, J. Villemson korraldas spordiliikumise asju ülemaalses ulatuses, kuna mina täitsin „E. Spordilehte“ kaanest kaaneni üksinda. Igasugused koosolekud käisid lakkamatult samas ruumis ja vahel kogunesid sinna tõstjad A. Neuland, K. Raag, A. Schmidt, K. Kõiv ja teised, et seda ainsat spordiruumi kasutada oma treeninguks.

Kevade tulekuga siginesid aga sellesse ruumi rahutuspisilased. Kauged rannad hakkasid kutsuma. Asuti kombineerima — kuhu ja kuidas saaks sõita võistleva. Loomulikult tuli kombineerida endal sõidurahadki ja soetada kõik tarvisminev. Siis võis aga ka panna tähele imelikku nähtust, et kõik kolm spordiametnikku kadus vahel kuuks ajaks või enamgi jäljetult, ja ainult välismaalt saabuval telegrammid osutasid, et mehed on tervise juures, küllaltki hea tervise juures. Tuhat pahandust oli muudugi süündinud seljataga, asjaajamine jäänud lohakile, „E. Spordilehe“ ilmumine hilineb jne. Kuid välismaasaavutused pehmenidasid ka seda õigus-
tatud pahameelt, mis oli tekkinud ümbersõitvate ametnike vastu.

H. TAMMER.

Voldemar Prii
Eesti Spordi Keskliidu abiesimees

Uuestisünni aastad

Tahan pöörduda mõningate ääremärkustega ja võrdlustega meie spordiliikumise viimasemast ajajärgust, mis nende ridade avaldaja hindamisel on olnud intensiivsemaid tööajajärke kogu liikumise ajaloos ja nagu uuestisünni aastateks.

Praegu tundub päris loomulikuna, et spordiliikumine saab riiklikku toetust, et Tallinna staadionil on tribüünina uhke betoonehitus, et meil on erialaõpetajate ja maakonna-instruktorite kaader ja et Eesti Spordi Keskliidul on hea prestiish riigijuhide ja rahva silmis. Astuksime aga ainult 5—6 aastat tagasi, leiaksime paraku teissuguse pildi. Spordi keskliidu prestiish oli siis tunduvalt väiksem. See algas spordijuhtimise aparatuuri struktuurist endast. Eriliidud moodustasid siis nagu iseisvad vürstiriigid, millel oli küll nimeliselt „ülemvalitsus“ keskliidu näol, kuid viimase võim oli võrdlemisi väike. See oli loonud ummiku, sest kuigi ühelgi eriliidul polnud mingisugust pahatahtlikkust, oli raskusi liikumise suunamiseks kavakindlat rada mööda.

Keskliit kiratses ka majanduslikult ja oli suurel määral vekslite asutus, mis riisus nii palju tööenergiat, et parimalgi tahtmisel ei jätkunud mahti otseste ülesannete rahuldavaks täitmiseks. Nii tekkis 1934. a keskpäigu koguni kokkuvarisemise hädasoht. Keskliit siples võlgades. Staadioni tribüüni oli küll laiendatud ja tehtud ka kapitaalremont, kuid igale oli selge, et kauaks tribüüni enam ei ole. Maa janunes õppejõudude järele, kelle palkamiseks puudusid aga ressursid, sest kõigeks ei piisanud sellest, mis saadi kehakultuuri sihtkapitali kaudu. Eriliidud ähvardasid üha rohkem võõrduda keskliidust, sest viimasel ei olnud võimalusigi enda kindlamaks makspanemiseks.

Just umbes sellel ajal sattusin mina keskliidu juhatusse ja veendusin oma silmaga kõigis pahedes, milles takerdus mitte ainult keskliit, vaid kogu liikumine, mis vaatamata juhtimise nimelisele tsentralisatsioonile, oli pigemini detsentraliseeritud. Kõike süvendas veel keskliidu esimehe kriis, mille ajal küll viidi läbi isegi esimesed Eesti Mängud, kuid rohkem mänguna kogu pangale. Salgamatud olid Leopold Tõnsoni teened, kuid ühtlasi tundsi, et spordiliikumine oli jõudnud ajajärku, millal teda ei saanud toita üksnes ideedega, vaid et tema juhina oli vaja inimest, kes suhtub reaalsemalt asjasse ja kellel oleks kahepoolne usaldus, s. t. peale sportlaskonna ka riigivalitsuse oma. Selleks inimeseks ja töömeheks sai Karl Terras. Ka tema tuli uute ideedega, kuid ta teostas nad ka, kusjuures nii paljudegi ürituste

teostamine oli sajaprotsendiliselt tema teene. Süsteemikindlalt viis ta ellu ühe ürituse teise järele ja lõi hoopis uue näo kogu meie spordiliikumisele. Ma julgen kahelda, kas ühegi teise isiku asudes esimehe kohale oleks meie spordiliikumine nii palju võitnud kui K. Terrase kaudu. See on minu siiraim arvamus.

Mõistagi pole nüüdki jäädud töös peatuma. Veel rida üritusi on teoksil ja ka nendele tuleb oma aeg.

Kui nüüd rääkida muredest, mis viimasemal ajal hakkavad üha rohkem vaevaldama, siis puudutaksin kõigepealt asjaolu, et spordiseltside olukord on vastupidi keskliidu ja eriliitude olukorra paranemisele nõrgenenud. Kui omal ajal just seltsid andsid liikumisele tema jõu, siis nüüd näib, et järele vedada tuleb seltse, sest nad pole viimase pooltosina aasta vältel suutnud oma arengus sammu pidada keskorganisatsioonide tugevnemisega. Kõige raskem on seltside olukord majanduslikult. Peame leidma lahenduse olukorra parandamiseks.

Edasi on mul südamel, et meie spordiliikumist tahetakse nagu kahes leiris hoida n.-n. kodanliku ja töölissportlike organisatsioonide kaudu. Seejuures on kõige kummalisem, et n.-n. kodanlikku leeri kuulub rohkem sportlasi tööliste ridadest kui neid on töölisspordiliidus. Mis oleks, kui analoogiliselt jaguneks näiteks ka lauljate liit kahte sumasugusesse leeri? Spordiliikumise loosungiks on tervis ja rahvas, erinevust poliitiliste vaadete järgi ei saa pidada õigeks.

Veel on mul südamel järgmiste Eesti Mängude korraldamise tähtaja küsimus. Mina pooldaksin nende korraldamist juba 1942. a., kusjuures eeltöödega võiks alustada kas või tänavu. Võimlejate liidu praegu jatkuva intensiivse töö tõttu on välja-vaateid nii suure võimlejate massi kerkimiseks, et Eesti Mängude puhul tuleb tarvitusele võtta selektsioon. Samuti tuleb harjutuste valikut toimetada aegsasti ja läbi tiheda sõela, mitte aga eelmiste mängude eeskujul kavad umbropsu koostada, nii et need palju jätavad soovida. Maakondlikud Eesti Mängud tuleksid korraldada aasta varem. Siis ei tekiks tegelastel ülekoormatust, mis teisest küljest annaks kogu ettevõttele paremaid tulemusi.

Viimased aastad on rida probleeme lahendanud õnnestunult, rida probleeme on aga veel ees. Kui järgmised aastad on niisama töörikkad, siis võime julgesti edasi astuda. Et aga tulevik kujuneb veelgi paremaks, selles minul isiklikult kahtlust ei ole.

V. PRII.

Karl Pahk

Eesti Spordi Keskliidu juhatusliige
Tartumaa Spordiliidu esimees

Päikesepaistelistele tähtiste poole!

Iga rahva elu ja arengu aluseks on tema vaimne ja kehaline tugevus. Ja rahvas, kes tahab iseseisvalt oma elu korraldada ja juhtida, peab tugev olema nii vaimselt kui ka kehaliselt, siis ei ole kahtlust, et tema on võimeline looma väärtusi ja kandma ning ületama eluraskusi.

See on elu paratamatu tõde, millega tuleb ka meil arvestada oma elu korraldamisel, ja kui lähtuda elu arenemise paratamata eeltingimustest, et ainult terve ja elujõuline rahvas on suuteline elu edasi viima tema helgema ja päikesepaistelisema tuleviku tähtiste poole, siis on kahtlemata sport laiemas mõttes üheks positiivsemaks abinõuks, mis aitab tõsta rahva elujõudu ja luua elurõõmu.

Kehaline kasvatus on elutarve, mis ei ole ainuüksi tänapäeva moodsa ühiskonna leiutus, vaid on säilinud ja arenenud aastasadu ning hinnatud juba kaugest minevikust ja kestab kahtlemata senikaua, kuni liigub ja tegutseb elav inimene ning millela vaevalt on võimalik ette kujutada elu täiuslikkust.

Ja kui tänapäeva arusaamistes ja mõistmistes vahest üksikud mõtted otsivad uusi teid ja vorme meie kehakultuuri avaldustes ja mida avalikkus tunneb massi- ja võistlusspordi nime all, siis siin tarvitseb vaid küsimusse natukenegi sügavamalt tungida, ja kui meie veel oma pilgu heidame kodulävest kaugemale, lähemalt tutvume nende maade sporditraditsioonidega — Soomes, Rootsis, Inglismaal jne., siis näeme, kuivõrd need traditsioonid on tunginud nende maade peagu kõigisse eluavaldustesse ja siis ei ole vististi vähematki kahtlust, et need kaks vormi ei ole mõeldavad lahus, s. o. ilma massispordita ei ole võistlusspordi ja ilma võistlusspordita ei ole massispordi. Nii nagu elu kõige pisemateski avaldustes ei kuulu tänapäeva inimene valdkonda võistlusmomendi vältimine, siis vaevalt on see välja lülitatav sportlikes avaldustes, ja selleks ei ole ka mingit tarvet ega vajadust, sest igal looval inimesel peab olema võistlusvaimu ja indu, millela on elu üldse raske ette kujutada.

Selles sihis jätkugu ka meie elukäik.

Tartus, 18. veebr. 1940. a.

K. PAHK.

Ka kergejõustikul on juubel

Meie spordiliikumise ajalugu on väga suurte tulemuste saavutamiseks veel liig lühike. Küll aga tähistab ta tublit arengutendentsi. 1920. a. asutatud Eesti Spordiliidu eesmärgiks oli korraldada osavõttu olümpiamängudest ja tutvustada Eestit spordimaana väljaspool kodumaa piire. Kordamata üksiksportlaste saavutusi, on teada, et igakordsel esinemisel olümpiamängudel eriti märkimisväärsed tulemused Eestil on olnud raske- ja kergejõustiku aladel. Spordi erialade kasvamisega, samuti kui spordiliikumise intensiivsemaks muutumisega, tekkis tarvidus lahutada spordiliidust üksikuid erialasid. Asutati rida eriliite ja ka uus kesklüü, kergejõustiku juhtiv liit jäi aga kauaks töötama omaaegse Eesti Spordiliidu põhikirja alusel, võttes selles ette üksnes muudatusi, kuni jõuti nimetuseni Eesti Kergejõustiku Liit. Kui praegu pühitseme Eesti organiseeritud spordiliikumise juubelit, siis on tänavu ühtlasi Eesti Kergejõustiku Liidu 20 a. juubel, sest tema on tüvena jäänud püsima selles liidust, mille omaaegne nimi oli Eesti Spordiliit.

Peatudes lähemalt kergejõustiku arengu juures, peab märkima pidevat tagajärgede tõusu ja sportlaste arvulist kasvu. Kui võrrelda tagajärgi eriti lõunapoolsete naabritega, siis oleme neist jõudnud tunduvalt ette, mis peegeldus eriti ilmekalt 1939. a. peetud maavõistlusil. Andes täit tunnustust meie endistele elüitsportlastele, kes on palju kaasa aidanud Eesti nime ja spordi tutvustamisele välismaal, tahab liit kasvatada neile järglasi, kes võiksid hoida kõrgel Eesti sportlase head nime. Kas ei ole seda nime kindlustanud küllalt tõhusalt meie tippmehed A. Kreek, G. Sule, F. Issak ja praegu Ameerika ülikoolis õppiv R. Toomsalu. Neile kuulsustele järgnevad juba kõige lähemas tulevikus lootustandvad jõud, nagu A. Adamson, O. Kaldre, R. Kipsaar, O. Linnaste, E. Nurk, J. Talmre, E. Veetõusme ja teised nooremad kergejõustiklased. Peale loetletute on terve rida andekaid noori.

1939. a. Eesti Kergejõustiku Liidu juhtimisele asudes paistis mulle silma liidu raske majanduslik seisund, mis omakorda pidurdas kergejõustiku arengu teed. Korraldatud ankeedi põhjal selgus, et seltsid kannatavad abinõude ja juhtide puuduse all. Finantskomitee ja seltskonna lahel kaasabil lahendati liidu rahalised kohustused ja määrati seltsidele toetust nii rahas, spordivahendeis kui ka treenerite tööle rakendamiseks. Koostati liidu laiaulatuslik töökava ja pikemaajaline tegevuse süsteem, mis möödunud aastal teostati peagu 100%-liselt. Liidu juure on moodustatud peale finantskomitee veel kolme-komitee tehniliste iseloomuga küsimuste kaalumiseks ja ettepanekute koostamiseks. Naisalade arendamiseks moodustati naisosakond, mille esinaiseks praegu on pr. dr. Veltmann. Varem on loodud liidu juure määrustekomitee ja kohtunike-kogu. Käesoleval aastal organiseeritakse veel rattasõiduosa-kond ja on loomisel noorte sektsioon.

Tegevsportlaste ergutamiseks töötati välja saavutusnormid ja normide ületajaile anti ergutusauhindu. Paralleelselt sellega toimus veel ettevalmistus olümpiamängudeks, kus olümpianormide ületamisel pääseti olümpiakandidaadiks. Peale selle oli ette nähtud ergutusauhindu rekordi ületajaile ja linnade- ning klubidevahelisele võistlusile. Juhtide ettevalmistamiseks korraldati abitreeneritele kolmeastmeline kursus. Töötati välja põhjalik kursuse kava ja alustati esimese kursusega möödunud aasta sügisel. Nimetatud üritus leidis elavat osavõttu ja andis häid tulemusi. Teine kursus korraldatakse selle aasta kevadel ja kolmas sügisel, mille lõpetajad pärast vastavate katsete sooritamist omandavad diplomi saamise õiguse ja rakendatakse liidu teenistusse seltside juure.

Loodan, et praegune hea tahe ja üksmeel püsib ka tulevikus meie sportlaskonnas. See aitaks kergemini ületada kõiki võimalikke raskusi ja muresid. Andku sõeradadel kasvatatud võistlustahe jõudu ja kindlust meie riigi ülesehitustöö jätkamiseks ja selle kaitsmiseks igasuguse vaenlase vastu. Selleks õnne ja edu!

E. UUEMAA,

Eesti Kergejõustiku Liidu
esimees.

J. Villemson

Eesti Spordi Keskliidu peasekretär

Ühest suurest murest

Pühitsedes Eesti koondatud spordiliikumise juubelit ei saa meie salata, et spordijuhtimise keskorganid, mille all ma mõtlen eesotsas Eesti Spordi Keskliiduga kõiki eriliite ja teisi kõrgeid instantse, on läbilõikes võrdlemisi tugevad. Selleni on nad jõudnud suurel määral just viimase pooltosina aastaga, millal viidi läbi juhtimise tsentralisatsioon ja tegevuse koordineerimine. Ei saa salata, et see on olnud kasuks liikumisele, mis on silma paistev eriti siis, kui teha võrdlusi varematega, millal üldine juhtimine oli lonkavatel, osaliselt savijalgadelgi.

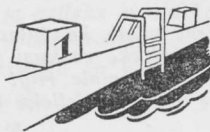
Siinkohal ei taha ma aga hakata tooma näiteid ega võrdlusi, küll aga tahan välja öelda, et väärilist tähelepanu pole leidnud asjaolu, et keskorganisatsioonide tugevuse kõrval on allrakukesed, spordiseltsid, jäänud nõrgaks. Igatahes on tugevuse vahe sedavõrd suur, et isegi juubeli puhul osutub tarvilikuks otsida põhjusi, miks kõik on nii ja mitte naa.

Tundub, et liikumise areng on meil olnud suunatud ülalt alla, mitte aga alt üles. Selgitan seda kohe. Välismaa spordiriikides kasvas tarvidus eriliitude ja viimaste keskorgani loomiseks välja üldise kandepinna tugevusest ja laiuusest. Liikumine oli neis riikides pika-peale paisunud nii suureks, et otse hädavajaline oli kõigi eriliitude asutamine. Meil oli aga võtta eeskujud keskorganisatsiooni loomisest välismaalt, ja et sõlmida ja säilitada rahvusvahelist läbikäimist, olime sageli sunnitud asutama üht kui teist keskorganisatsiooni, kuigi see meie oma liikumise ulatuses alati ei osutunud paratamatuks.

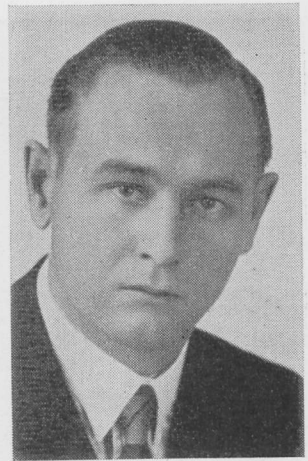
Kõige tulemuseks on, et Eestis on tubli keskorral-

dus, kuid spordiseltsid pole sellele järele jõudnud. Tegelikult annavad aga just viimased liikumisele ja keskorganisatsioonide olemasolule sisu. Seltsid on aga nõrkadel jalgadel seetõttu, et nende võimalused on liig väiksed. Ruumide puudumise, väikese mahutavuse või viletsuse tõttu ei suuda nad vastu võtta seda kehalesele kasvatusel ihkavat hulka, mis on paisunud keskorganisatsioonide propaganda ja muu tõttu. Teiseks ei saa unustada, et aegade vältel on inimeste nõuded suurenenud. Võtame kasvõi lihtsaima näite: saunad, mis inimestele väga hästi kõlbavad kümnekond või rohkem aastaid tagasi, on tänapäeva inimesele tervishoiulisest lähtekohast vastuvõetamatud. Ning toome paralleeli: seltsimajad, mis vanemale põlvele näisid kas või luksusena, ei rahulda tänapäeva inimesi, kellele nad on madalad, kitsad, pimedad ja sageli ebatervishoiulised. Seltsid ise ei suuda aga pakkuda paremat, sest nende majanduslikud ressursid ei ole tõusnud samas tempos, kuidas on laienenud liikumine, peenenenud inimeste nõudmised jne. Suuremale seltskondlikule toetusele apeleerimist kahandab asjaolu, et kõigi teistegi kultuurialade töö laienemisega peab seltskond vaatamata oma annetuste summa suurendamisele nüüd neid jagama rohkemate vahel. Samuti ei saa salata, et ka eriliidud pöörduvad seltskonna toetuse poole nüüd tunduvalt rohkem kui varematega aegadel.

Kõik see sunnib otsima teid, kust leida spordiselt-side tegevuse laiendamiseks rohkem majanduslikku toetust. Seda peaksid saama vähemalt elujõulisemad seltsid. See on mure, mis meie spordiliikumise parema tuleviku nimel nõuab peatset lahendust.

Probleeme juubeli puhul

Eesti organiseeritud spordiliikumise tähtaastal ei ole kasutu võtta vaatluse alla saavutuste kõrval ka lünki, millede edasist kõrvaldamist võiks uutel meenutamishetkil kanda edu registrisse. Ei ole tarvis sealjuures teadliku usinusega nokitseda nende puuduste kallal, milliseid meie nooruslikkuse tõttu esineb kõigjal. Mõnikord on siin, teinekord seal kasulik välja tõsta teatavat nähtust, et panna liikuma mõtteid selle ümber. Nõnda tahaksin siinkohal puudutada küsimust: kehalise kasvatuses tegelemiseks registreeritud selt-side rohkust ja sellest tulenevaid olukordi.

Kaks aastakümnet oleme organiseerinud ja asutanud. Üle maa on tekkinud aukartustäratav arv majanduslikke ja seltskondlikke organisatsioone, suuremaid ja väiksemaid ettevõtteid. Mõned neist on näidanud suurt elujõudu ja mõnestki väikesest algatusest on kasvanud välja suuororganisatsioon. Kuid paralleelselt sellega esineb nähtusi, ja kahjuks silmatorkaval hulgal, kus killunemise, kadeduse ja isekuse tõttu lootustandev ja normaalseks kasvaks igati eeldusi omav ühiskondlik-kollektivistlik rakk on lagunenu koosteda moodustavate koostiste ebakõla tagajärjel. Kehalise kasvatuses alal on sellise lagunemise tunnuseiks hulk väiksemaid spordiseltse, mis ei ole tekkinud vajaduse, vaid juhtivate tegelaste isekuse ja haavatud enesetunde tagajärjel. Mõnikord on aidanud paarist teravast sõnast juhatuseliikmete vahel, et samas kanda ette deklaratsiooni „seltst väljaastumisest ja uue seltsi asutamisest“. Üksikud ja harvad on need juhud, kus tulla kokku ja ulatatakse teineteisele käsi sõistes arusaamises, et ühenduses on jõud ja vägi. See tõde ei näi veel olevat meile omane. Sisimas oleme praegugi veel ennem valmis oma „mina“ väljatõstmiseks organisatsioonilistes küsimustes kui selle rakendamiseks üldsuse teenistusse. On see väiklus, üliindividuaalsus, enese-paremaks-pidamise ja endahindamise liialduseni küündiv kirg või muu iseloomomadus, kuid killunemine spordielus on annud en-nast nii mitmelgi pool valusalt tunda: ühes kohas tekitades hõõrumisi ja inetuid, ebasportlike vahekordi, teisel muutes hoogsalt tuiganud spordielu virilaks ja mannetuks kuni selle suikumiseni täielikku tegevusetusse.

Kas ei ole viimaks tulnud aeg, et ratas pöörata teises suunas ja selle killustav jooks muuta vastassuunaliseks ühendavaks liikumiseks? Kas ei oleks õigem omada vähem suuri ja tugevaid kui palju väikesi ja elujõuetuid spordiseltse? Eriti keskmistes ja väiksemates linnades. Mitme tülitseva, üksteisele aina halba sooviva ja sportlaste seltsimehelikkude ja sõbralikkude kohtlemist mürgitava spordiorganisatsiooni asemel üksainus ja kindlal jalal seisev spordiselt — kas ei peaks see saama meie spordielu üheks sihtmärgiks,

astudes üle teatava arvu tegevusaastate ja kriitilise meelega meenutades käidud teed.

Kus on sellega katset tehtud, ei ole kahetsetud. On jäänud järele vaid kindel vahe eilse ja tänase vahel, hüvede koguga, mis kõneleb sportlashulkade konsolideeritud juhtimise kasuks.

Eesti Mängudest on säilinud kaunid ja sügavad muljed. Näha nii suurt ja võimsat kokkutulekut kui möödunud mängudel, elada kaasa jõu ja ilu massväljendustele on elamus, mille kordumist oodatakse. Kuid säärane elamus ei tohi muutuda igapäevaseks, et hoiduda labastumisest. Nelja-aastane vaheaeg on seepärast väga kohane, liiatigi, kus säärane suurte pidustuste ettevalmistamine nõuab suuri ja üsna suuri jõupingutusi. Ei ole kerge panna liikuma tuhandeid ja tuhandeid, neid õpetada ja kokku tuua ühiseks esinemiseks. See eeldab korralikku organisatsiooni ja suuri organisatorlikke võimeid. Suurtel pidupäevadel olgu oma ajaline vahe, puhkuseks ja ettevalmistuseks.

Puhkus ei tohi aga olla liiga pikk ja ettevalmistamine loid. Ning uute mängudeni peaks olema nagu midagi vahepealset, mis ei ole oma pidulikkuselt nii haarav ja efektne kui mängud ise, laseks aga taas elustada möödunud mängude meeletu ja aimata tulevate suurpidustuste suurejoonelisust. Kas ei oleks iga kahe aasta järele korduval maakondlikul mängudel vahendajaks kahtede Eesti Mängude vahel? Pideva ettevalmistuse ja mängude leegi säilitamiseks võimlejate massi hinges oleksid sääraseks maakondlikud mängud sisukateks eelmängudeks tulevastele suurüritustele. Ei ole kahtlust, et nende kaudu saavutaksime suuremat distsipliini, puhtust ja kindlust võimlejate massesinemistes kui tuues nad välja pärast lühikest kiirvälja-õpet. Kaheaastane vaheaeg tundub küllaldasena, et mitte muuta maakondlikke mängu väsitavaiks.

Vähe on sellest, kui, pidanud ära Eesti Mängud, hakkame uutele mõtlema alles aasta või koguni vähem aega enne nende organiseerimist. Ettevalmistustöö tuleb suruda kindlatesse raamidesse ja sellega algust teha juba siis, kui möödunud mängude pingutused hakkavad ununema ja vaim ning keha on valmis uuteks ja suuremateks saavutusteks. Süstemaatiline, pidev töö võimlejate kallal, mis iga kahe aasta tagant maakondlikudes mängudes kujuneks kontrolldemonstratsiooniks ja huvisäilitajaks järgmise kahe aasta pärast toimuvale rahva kehaliste võimete väljenduspeole, annaks kahtlemata häid tulemusi.

Kas ei võtaks meie maakondlikud liidud selle küsimuse põhjalikule kaalumisele ja tulevaste Eesti Mängude parema õnnestumise huvides juba nüüd ei otsiks teid küpsema ja liigutustes sulavama esinejatemassi väljatoomiseks? Ülalikäsitatud maakondlikkude män-

Joh. Kauba'ga vestles E. Spordileht kõigi tähtsamate sündmuste ja juubelite puhul. Seekord jääb see üldiseks kurvastuseks tegemata: vana veteran ja spordijuht puhkab mullas. . .

gude korraldamise mõte tahab olla vaid üks nende ettepanekute reas, mis peaksid taotlema ettevalmistusi järgmiseks Eesti Olümpiaadiks.

Kehakultuuri selgitustöö on ülesandeks, mis ei tohi katkeda ka praegusel ebamäärasel ajal, täis pinget ja teadmatust. Palju on veel vastaseid võita, palju tuimust elustada ja palju väärarvamisi kummutada enne kui sport ja võimlemine saavad rahvapäraseks mõisteks. Üle öla vaatamist spordile ja sportlastele leiame kahetsemisväärt ulatuslikul kujul eriti meie kodanluse ridades ja maaviljelejate hulgas, kes pole vaevaks võtnud mõelda kehalise kasvatuse küsi-

muste üle ja kellele sport ning võimlemine on identne tsirkuse või laadamuljetega. Ühes peenutsemistungiga oleme võtnud oma eilsetelt tooniandjatelt võrast rahvusest ka selle poolpõlastava, poolironiseeriva hoiaku kehalistest harjutustest ja võistlustest siirast rõõmu tundva sportlaspere suhtes. Noorus oma vaimususega kehalise kasvatuse vastu üksi ei piisa veenmiseks kehakultuuri huvidest. On tarvis vanema ja keskmise põlve eelarvamisteta koostööd ja poolehoidu, et laieneks baas, millele rajada kogu rahva kehakultuuri liikumist. Eriti on see tähtis staadionide, spordiväljakute, basseini ja võimlate püstitamise mõttes. Kui mitmed neist on jäänud teoks saamata ainult seepärast, et teostusi taotleval asutusil on olnud juhid, kelle huvi kehakultuuri vastu on seisnud üksnes selle lühinägelikus sarjajamises ja mahategemises! Nõnda tuleb, et on pillatud varasid kilplaste kombel, kuid pole raastatud anda pennigi meie rahva ja nooruse kehalise tervise tõstmiseks. See vähetroostiv olukord püsib mõnel pool tänapäevani ja ainult kehakultuuri mõtte takistamatu võidukäik kogu maailmas on aidanud meilgi läbi viia üht-teist kehalise kasvatuse huvides.

Kuidas ja mil viisil laiaulatuslikumalt selgitustööd organiseerida, selle üle tuleks edaspidi mõelda. Sportlase ülesandeks jääb sealjuures oma käitumise ja iseloomu hüvedega igati olla abiks sellele tööle, mille pearaskus peab langema meie spordiliikumise juhtivatele asutustele ja juhtivatele tegelastele. Rohkem sõnavõttu avalikkuses, ja põhimõttelist kehalise kasvatuse üle, rohkem propagandat sõnas, kirjas ja teos! Mitte üksi võistluste ja tippmeeste ülistamise, vaid tuntud tegelaste soojahingelise ja mõistva pooltolemise kaudu jõuame kord niikaugele kui teised põhjamaa riigid, kus naermine spordi üle kuulub mitte enam hea, vaid halva tooni hulka.

Jaan Raudma

TULED

JÜRIÖÖS

Põnev ajalooline romaan muistsete eestlaste vabadusvõitlusest 1343. a.

Selles romaanis näeme vanu eestlasi töötamas, armastamas, võitlemas ja langemas oma aadete eest.

See ajalooline teos ilmub praegu

„UUDISLEHES“

„Tuled Jüriöös“ ilmub raamatuköidetaval kujul. Igas „Uudislehes“ seniilmunud sisu kokkuvõte.

„Uudislehest“ loete juba täna keskpäeval värskaid teateid, mida mujalt leiate alles homme.

Oskar Kõster

Eesti Maadlus-, Poksi- ja Tõsteliidu esimees
Tema juhtimisel on Eesti raskejõustik tõusnud kõrgele järjele

Ado Anderkopp

on pidevalt olnud spordiliikumise teenistuses, noorena tegevsporlase, hiljem rea spordiorganisatsioonide juhina

Raoul Saue

on Eesti Spordi Keskliidu kauaegsemaid juhatus-liikmeid. Praegu ühitas Eesti Võimlejate Liidu esimees

Kui vana õieti on

A. Adari

eestlaste spordiliikumine?

Missugune vanus õieti on kehalisel kasvatusel Eestis? See on küsimus, millele vahest üldse ei leita vastust, vähemalt säärast, millesse võiks täiel määral uskuda. Ühtlasi sõitub vastus ka sellest, kuidas määratleda kehalise kasvatuses ulatust. Kui viimase all mõista ka sääraseid kehaharjutuste vorme, nagu sõrme- ja vägikaikavedamist, n.-n. mutlasmaadlust, lutsuviskamist jne. jne., siis peaksime tungima tagasi õige kaugesse minevikku. Kui aga rääkida moodsast kehalisest kasvatuses, nendest uutest vooludest, mis läinud sajandil tõrjasid Inglismaal ja mujal, ei tarvitsegi tuhnida nii väga kaugetes aegades. Sellest hoolimata osutub väga raskeks aastase täpsusega kindlaks määrata Eesti kehalise kasvatuses sünniaega. Võib-olla õnnestub see Eesti kehakultuuri ajaloo täpsemal uurimisel.

Mitmel puhul on kirjutatud, et kui üldse saab määrata kindlaks Eesti kehalise kasvatuses ajaloo algust, siis see ühtuvat Eesti raskejõustiku ajaloo algusega. Vastavalt sellele on sünniaastana nimetatud 1888. aastat. Nimetatud aastal pöördus kodumaale tagasi Gustav Boesberg, kes välismaal oli tutvunud tolleaegsete modernsemate vooludega kehalises kasvatuses ning hakkas neid katsetama ja propageerima raskejõustikus ka Eestis. Seda arvamust on aga tulnud võtta revideerimisele, sest on fakte, et enne raskejõustiku ajaloo oletatavat algust on Eestis tegeldud ka teiste spordialadega.

Võib rääkida Laiuse köstrist Jüri Soo'st, kes tegelikult vist esimese eestlasena hakkas organiseerima kehaharjutusi. Olles 1874. aastal Laiusel koolmeistriks

hakkas Jüri Soo korraldama vaba- ja riistvõimlemise harjutusi ning hiljem ka vastavaid pidustusi.

Kui Jüri Sood pidada esimeseks eestlaseks, kes kodumaa pinnal hakkas tegelema moodsate keh. kasv. harjutustega, pole siiski välja lülitatud võimalus, et mitte-eestlastest on Eesti praeguse territooriumi piirides esimestena teadlikul kujul sporti harrastanud sakslased. Nii teame, et sakslaste hiljutise väljarändamise tõttu jäi ühel Tartu turniseltsil pühitsema seltsi asutamise 75 a. juubel. N.-n. turnimine oli Saksamaal populaarne juba sajandeid, mispärast võis täiesti loomuliku nähtusena võtta, et ka Balti sakslased tutvusid sellega ning seda ka harrastasid.

Edasi uurides leiame, et mitmel teiselgi praegu vähem või rohkem harrastataval spordialal on kohalikud saksa soost kodanikud korraldanud võistlusi ja demonstratsioone varem kui selleni jõudsid eestlased. Nii teab E. Spordilehe käesolevas erinumbris G. Vöntso kirjutada, et sakslased olevat Tallinnas harrastanud kiiruisutamist rohkem kui 50 aastat tagasi. Iseküsimus on muidugi see, kas saksa soost elanike kehaliisi harjutusi lugeda Eesti kehakultuuri ajaloo alla hõlmataavaiks.

Selgema vastuse kõigile küsimustele peab andma täpsem dokumentide ja tõenduste uurimine. Selle tööga meil alustatakse loodetavasti peatselt. Vastasel korral peame alati kobama pimesi, ja mida rohkem voolab aega ja viivitatakse Eesti kehakultuuri ajaloo uurimise alustamisega, seda ähmasemaks muutuvad minevikupäevad.

Eesti kehalisest

kasvatusest tsaariajal

Ei saa jätta mainimata, et kogu meie kehalise kasvatuse algust tuleb otsida tsaariajast. Kuidas ta aga sellal arenes ja millised olid üksikasjad, selles võib olla suuri lahkuminekuid, seda enam, et igaüks, kes sellest kirjutab, kasutab peamiselt isiklikke mälestusi. Need võivad aga sageli osutuda ekslikeks, kuigi püütakse olla täpne. Nii võin ka mina asuda eksiteel, kuigi minu siiraim tahtmine on tsaariaegseid aastaid meie spordis kirjeldada võimalikult täpsemalt vastavainatösioludele. Küllap kehakultuuri ajaloo koostamisel võetakse kõik räägitu kontrollimisele ja eks siis selgu paremini, kas ja kuivõrd õieti on meie varemad spordiaastad ühele või teisele mällu jäänud.

Sissejuhatuseks võiks lisada, et eestlastel on alati olnud huvi ja püsivust kehaliste harjutuste vastu. Meie kõik teame kiviviskamisest, külakõrtside juures sõrme- ja vägikaikavedamisest, võõvõitlusest jne. Iga küla oli uhke, kui temas leidis mees, kes ühes või teises „rammukatsumises“ oli üle ka naaberkülade parimatest.

Mõistagi polnud säärased „rammukatsumised“ puhas sport tänapäeva mõistes. Kõik harjutused seoti ikka mingisuguste pidustustega. Igasuguseid jõunumbreid nähti peamiselt rahvapildudel, väljasõitudel jne. Isegi säärane sport, nagu tõstmine, oli tugevasti erinev tänapäeva kindlast kujust, sest siis oli igasuguseid kombinatsioone tõstmises. Nii tõsteti kordade peale (s. t. mitu korda keegi suutis teatud raskust ja teatud olukorras tõsta), tõstmist harrastati ka kaelaga, jalgadega, raskuste asetamisega ühelt käelt teisele kas

lamades või mingisuguses muus asendis jne. Veel vähem olid tõelise spordiga võrreldavad kotijooksmised, vaia otsa ronimised ja teised säärased numbrid. Neid kandsid ette üksikud, eriti hästi arenenud mehed, seltsielust kui niisugusest ei saadud aga üldse teha juttu.

Igal juhul oli kõik siiski spordi algkuju. Alles hiljem kujunesid teatavad elujõulisemad ja populaarsemad alad juba tõsisteks võistlusspordi aladeks. Üsikutele atleetikumate meeste kultust hakkasid asendama rühmitused, mis nimetasid endid klubideks.

Üheks vanemaks spordialaks Eestis (neid alasid ei olnud vanasti säärases külluses kui praegu) võib pidada jalgrattasõitu. Sajanditevahetusel asutati isegi jalgrattasõidu seltse ja velodroomide jäänused Tartus, Tallinnas ja Rakveres osutavad sellele, kui populaarne see ala võis olla. Ta oli siiski rohkem kõdistamise sport, sest rahvale meeldib kihutamine alati. Saalisportina leidsid esimestena suure leviku tõstmise ja maadlus. Olid isegi vastavad klubid, kuigi mitte ametlikult registreerituina. Kuigi tollal puudus vahetegemine asjaarmastajate ja elukutseliste vahel, hakkas nimetatud klubidesse koonduma inimesi, kes sportisid spordi enda pärast.

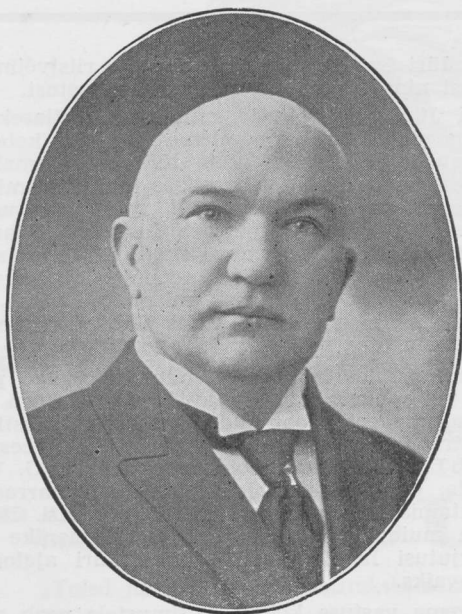
Talispordialadest olid levinuimad kiir- ja iluuisutamise. Nende alade propageerijaks olid liuväljakute omanikud, kes hakkasid rahva juuremeelitamiseks korraldama võidusõite. Seega rohkem ärilised kaalutlused kui sport spordi pärast. Ja rahvas jälgis võistlusi murruna.

Üheks vanemaks alaks on ka võimlemine. Kuid vanasti oli ta rohkem täiskasvanute ja n.-n. handver-kide harrastusalaks. Pidudel ehitasid jõustikumehed (nii nimetati sportlasi vanasti), püramiide, ilma milleta ei saanud korraldada õieti ühtki pidu. Seejuures aga püramiidide tegemist ei nimetatud võimlemiseks, vaid lihtsalt püramiidide tegemiseks.

Raskejõustikuklubid võtsid suuna rohkem Peterburgi poole. Ühest küljest oli see tingitud asjaolust, et Peterburgis eksisteerisid raskejõustiku-koolid ehk -kabinetid. Teisest küljest sundisid eestlasi Peterburgi elama asuma teenistuse mured. Spetsidel olid igal tööalal Venemaal suuremad väljavaated kui kodumaal. Peterburgi jõustikukoolid olid aga eelpostideks spordiseltside tekkimisele. Eestlased omasid neis koolides päris hea kuulsuse ja hiljem, koos eestlaste oma spordiseltsi asutamisega Peterburgi, mängisid eestlased Venemaa esivõistlustel raskejõustikus koguni domineerivat osa. Samast ajast on aga huvitav märkida, et Eesti raskejõustiklaste sidemed Soomega ei alanud läbikäimisega otse üle lahe, vaid Peterburgi ja Viiburi kaudu.

Eestis olid esimesteks spordiseltsideks puht jalgrattasõidu-seltsid. Nende asutamist soodustas ka see asjaolu, et selleks saadi tsaarivõimudelt kergemini luba. Varsti hakkasid jalgrattasõidu-seltsid oma tegevust laiendama ja sellega algas tõeliste spordiseltside tekkimine ning igasuguste klubide sulamine neisse. See on omaette etapiks kogu meie kehalise kasvatuse ajaloos, millega lõppes klubide tegevus ning koonduiti registreeritud seltside juure.

Esimesteks spordiseltsideks Tallinnas oli Kalev ja Valvaja spordiosakond, kellele hiljem lisandus Sport. Tartus olid sääraseks vanemateks seltsideks

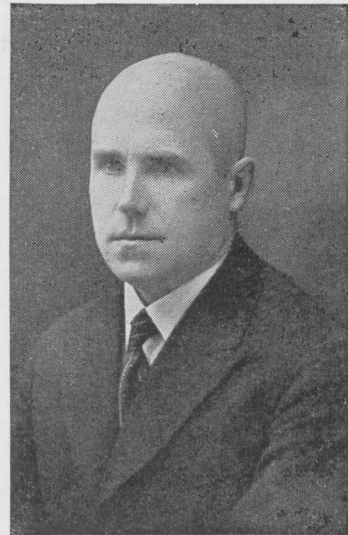
Dr. Friedrich Akel

oli Eesti Olümpia Komitee esimeseks esimeheks a-il 1923–1934 ning pidevamali EOK esindajaks rahvusvahelises olümpiakomitees. 1908. a. oli ta E. S. S. „Kalevi“ esimeheks

Gustav Laanekõrb

oli 1922.—1923. a. Eesti Spordi Keskliidu esimeseks esimeheks. On noorest eest tegelema kehalises kasvatuses tegevspordilase ja tänapäevanispordijuhina. On Eesti Talvespordi Liidu esimees ning Eesti Spordi Keskliidu juhatusliige

Kapten Elmar Lepp

kuulub samuti elupõliste spordijuhtide hulka. On olnud tegev mitmes liidus kas esimehena või juhatusliikmena. Tema suurimate teenete hulka kuulub suusasporti levitamine Eestis

Taara ja Aberg (nüüd Tartu Kalev). Seltsid hakkasid võtma oma tegevuskavasse ka raskejõustikku. Tallinna Kalevi esimesed maadlusruumid olid praeguse Gustav Adolphi gümnaasiumi võimla peal, kus oli kasutada üks tuba. Peale selle oli ruume ja tunde ka mujal. Ka kiiruisutamine läks seltsidesse üle, ning sellel alal algas varsti läbikäimine Peterburgi ja Moskvaga. Tihti muutus läbikäimine ka Peterburgi eestlastega, alul raskejõustikus, hiljem ka kergejõustikus.

Kergejõustik tekkis õieti uuema alana. On palju vaieldud selle üle, kus ta varem tekkis, kas Tallinnas või Tartus. Näib siiski, et mõlemas linnas tutvuti kergejõustikuga esmakordselt 1908. a. Tallinnas tuli ta Soomest, kus sellega tutvusid Kalevi vanemad liikmed. Umbes samal ajal tutvustas uut ala ka riialane B. Schmidt, kes asus Eestisse elama. Sellega on ühtlasi öeldud, et Lätis oli kergejõustik vanem ala kui Eestis. Ka jalgrattasõit oli Lätis varem jõudnud õitsvale järjele.

Kui raskejõustiku kohta nentisime, et sellel alal oli rahvusvaheline läbikäimine ainult Venemaaga ja alles Peterburgi eestlased hakkasid sidemeid sõlmima ka soomlastega, siis kergejõustikus algas läbikäimine üheaegselt nii venelaste kui ka soomlastega. Esimaskord Soomes käisid Eesti kergejõustiklased võistlema 1913. a. Tuleb märkida, et see oli suureks kasuks meie kergejõustikule, sest peale alade tehnika õpiti soomlastelt ka organiseerimist.

Peagu üheaegselt kergejõustikuga hakkas Eestis levima jalgpallimäng. Esimesed pallid ja varustus saadi Eestit külastanud Inglise meremeestelt. Teised spordialad tekkisid ja saavutasid laiemat levikut tunduvalt hiljem, peamiselt pärast Eesti iseseisvuse saavutamist.

Mis puutub eestlaste organiseeritud spordiliikumisele tsariajal, siis see piirdus alul üksikute spordiseltsidega suuremates linnades. Seltse oli kogu ni vähe, et neid võis üles lugeda sõrmedel. Algaastatel, nagu juba on mainitud, harrastati seltsides ainult jalgrattasõitu, hiljem lisandus raskejõustik ja siis teised alad. Kõiki eestlasi haaravast spordikeskorganisaatsioonist ei saanud juttugi olla, pealegi kui eestlased olid administratiivselt tükeldatud kahe kubermangu alla.

Võistlusmäärusi eestikeelseid ei olnud. Neid anti edasi suust suhu. Oli küll kasutada vene- ja soomekeelseid eeskujusid määruste alal, kuid nende avalda-

miseni eesti keeles millegipärast ei jõutud. Tegelikult ei olnudki selleks vajadust, kuna sportlaste mass ei olnud väga suur ja needki, kes sportisid, olid määrustega hästi tuttavad üksteise kaudu või vene või soome keelest loetult.

Mõistagi oli ka spordi rahvusvaheline organisatsioon tollal sootu teissugune. Tema võrku polnud õieti olemaski, sest rahvusvahelisi erialade liite hakati asutama alles Stokholmi olümpiamängude mõjul, kuigi mõni üksik liit (näiteks ujumises) eksisteeris veidi varemast ajast. Näiteks maadluses asutati rahvusvaheline liit alles Antverpeni olümpiamängude paiku. Rahvusvaheline läbikäimine oli kõige selle tõttu vabam, kuna polnud vaja tänapäeva eeskujul rahvuslikult liidult hankida luba välissõiduks või vastupidi, sest kõikjal ei olnud rahvuslikkegi liite.

Ka Venemaa spordiorganisatsioon polnud välja kujunenud. Tegutsesid peamiselt linnade liigad, needki ainult suuremates linnades, nagu Peterburg, Moskva, Kiiev, Harkov jt. Nimetatud liigad kuulusid ülemaailmisse liigasse. Tallinnas ja üldse Eestis aga liigat ei asutatud, kuid eestlased hoidsid omavahel hästi kokku. Väikeste rahvana taheti endid suurele Venemaale näidata jõulisena. See piitsutas ja ergutas võimalikult parema pakkumisele. Kui näiteks 1914. a. sõideti Vene olümpiamängudele Riiga, siis mindi sinna eestlastena peagu samade mõtetega kui iseseisvuse ajal oleme sõitnud suurtele olümpiamängudele.

Kui saabusid Stokholmi olümpiamängud, saadeti Peterburgist küll ülesandmise planketid mängudest osavõtuks, mis aga olid niivõrd suureks uudiseks, et jäid kasutamata. Seetõttu startisid Stokholmis ainult Peterburgi ja Riia eestlased, peale nende mõni üksik Eestist. Tallinna Kalev astus Venemaa kergejõustiku liitu alles 1913. a., et saada luba startimiseks Venemaa esivõistlustel.

Tegevuse paismisega hiljem tekkis küll tarvidus keskorganisaatsioonide loomiseks eestlastele. Selles sihis katsetatigi, kuid suuremate tagajärgedeta. Jalgpallis õnnestus siiski 1916. a. asutada keskorganisaatsioon Tallinna Jalapalli Liidu (Revelskaja Futbol-Liga) nimetuse all, kuid see oli sunnitud tegevuse katkestama juba 1917. a. sügisel. Praeguse ni peab Eesti Jalgpalli Liit seda siiski oma asutamisaastaks.

Nii tegutseti kuni maailmasõja lõpuni, mis paiskas segamini riikide piirid, luues rea uusi riike. Eesti saavutas iseseisvuse ning sellest ajast algas hoogsam tegevusajastu Eesti spordiliikumises.

Mõningaid tähtpäevi

kronoloogilises järjestuses

1874. a. Laiuse köster Jüri Soo hakkab oganiseerima kehalisi harjutusi Eestis.
1888. a. Gustav Boesberg hakkab propageerima ja õpetama süstemaatlikku raskejõustiku harastamist.
1901. a. Asutatakse eestlaste esimese suurema spordiseltsina Tallinna Kalev.
1908. a. Kergejõustik ja jalgpall hakkavad Eestis levima.
1912. a. Esimesed eestlased-atleedid olümpiamängudel (Stokholm) ja M. Klein saavutab esimese eestlasena olümpiamedali (maadluses).
1915. a. Esimesed katsed spordi keskorganisatsiooni loomiseks.
1916. a. Asutatakse Tallinna Jalapalli Liit, mis on eestlaste esimene spordikeskorganisatsioon.
1919. a. Esimese Eesti spordikongressi kokkukutsumine ning selle otsused Eesti Spordi Liidu ja Eesti Olümpia Komitee ellukutsumiseks.
1920. a. 20. I. Eesti Spordi Liidu asutamiskoosolek. 20. IV. Ilmub Eesti Spordilehe esimene number. 21. IV. Eesti saab ametliku kutse osavõtuks Antverpeni olümpiamängudest iseseisva riigina. 30. VI. Eesti Spordi Liidu esimese esindajatekogu kokkukutsumine. Liidu esimeheks valitakse A. Anderkopp. 20. XI. Eesti Spordi Liidu põhikirja registreerimine.
1921. a. Esimeste eriliitude asutamine — jalgpallis ja talispordis. H. Tammer asub Eesti Spordilehe toimetajaks.
1922. a. Eesti Tenniseliidu asutamine eraldumiseiga Eesti Spordi Liidust. Tallinnas korraldatakse maailmameistrivõistlused tõstmises. Eesti Spordi Liit muutub Ekraveliiduks ja uue keskorganisatsioonina otsustatakse asutada Eesti Spordi Keskliit, mille esimeseks esimeheks valitakse G. Laanekõrb.
1923. a. Eesti Spordi Keskliidu põhikirja registreerimine. Tallinna staadioni ehitustööde alustamine. Eesti Olümpia Komitee põhikirja registreerimine. Komitee esimeseks esimeheks valitakse dr. Fr. Akel. L. Tõnson valitakse Eesti Spordi Keskliidu esimeheks.
1925. a. E. K. Kehakultuuri Sihtkapitali Valitsuse loomine vastava seadusega. Eesti Spordi Keskliidu spordibüroo asutamine. Teadusliku sekretäri koha asutamine K. Sihtkapitali Valitsuse juure.
1926. a. Eesti Käsipalli Liidu põhikirja registreerimine. 13. VI. Tallinna staadioni avamine.
1927. a. Eesti Kehakultuuri Aastaraamat alustab ilmumist.
1928. a. Kindral J. Laidoner valitakse Eesti Spordi Keskliidu esimeheks. Tartu ülikooli juure asutatakse Kehalise Kasvatuse Instituut.
1929. a. E. Spordilehe toimetajate vahetus: uueks toimetajaks A. Mändvere.
1930. a. Eesti Jahtklubide Liidu põhikirja registreerimine. Eesti Spordi Keskliidu esimene reorganiseerimine.
1931. a. Eesti Veeremängu Liidu ja Eesti Laskurliidu asutamine.
1933. a. Eesti Maadlus-, Poksi- ja Tõsteliidu tekkinine eraldumisega Ekraveliidust. A. Anderkopp valitakse Eesti Spordi Keskliidu esimeheks. E. Spordilehe toimetajate vahetus: uueks O. Lõvi. Tallinna staadioni esimene kapitaalremont.
1934. a. Esimeste Eesti Mängude korraldamine. Ekraveliidust eralduvad iseseisvateks eriliitudeks Eesti Võimlejate Liit ja Eesti Veespordi Liit. Eesti Veeremängu Liit astub Eesti Spordi Keskliidu liikmeks. Eesti Jahtklubide Liit astub Eesti Spordi Keskliidu liikmeks. Kindral J. Laidoner valitakse Eesti Olümpia Komitee esimeheks. Karl Terras valitakse Eesti Spordi Keskliidu esimeheks. E. Spordilehe toimetajate vahetus: uueks A. Adari.
1935. a. K. Terras algatab Eesti spordihoone ehitamise kavatsuse. 5. I. Leopold Tõnson †. Eesti Talimängude korraldamine. Eesti Spordi Keskliidu ja kogu juhtimise aparatuuri reorganiseerimine. E. K. Kehakultuuri Sihtkapitali Valitsuse ümberkorraldamine. Ekraveliit muutub Eesti Kergejõustiku Liiduks.
1936. a. Eesti Spordi Keskliit hakkab saama toetust riigi eelarve korras. Erialaõpetajate ja maakonna-instruktorite kaadri loomine. Noorte Spordiliidu (SKN) loomine Eesti Spordi Keskliidu juure.
1937. a. Sihtasutuse „Kehakultuurihoone“ ellukutsumine.
1938. a. Eesti Talipäevade korraldamine. Tallinnas korraldatakse Euroopa meistri-võistlused jääpurjetamises. Tallinnas korraldatakse Euroopa meistri-võistlused greeka-rooma maadluses. Tallinna staadioni uue, betoonist, tribüüni avamine.
1939. a. Teiste Eesti Mängude korraldamine. Eesti spordikooli asutamise algatamine.
1940. a. Eesti koondatud spordiliikumise juubeliaasta.

Eesti Spordi Keskliidu juhatus organ. spordiliikumise tähtaastal.

Esireas — E. Uemaa, A. Kukk, A. Anderkopp, esimees K. Terras, V. Prii, O. Kõsier ja K. Pähk; teises reas — V. Roopere, G. Laanekõrb, A. Peet, K. Kaarna, A. Kaldveer ja K. Meimre; ülemises reas — R. Saue, spordiinspektor A. Kolmpere, noortejuhi G. Kalkun, keskliidu peasekretär J. Villemson ja E. Kolmpere. Pildil puudub juhatusliige K. Viitak.

Võitlustest ja võitudest

A. Adari

aastate taustal

EESTI kehalise kasvatus liikumise tsentraliseeritud ja ühest keskusest juhitalval kujul on 20-aastane. Viimane number peagu võrdub sellele aastate arvule, kui vana on Eesti riiklik iseseisvus. Maha on jäädud üksnes nende aastatega, mille vältel sportlaskond ja tema juhid koos teiste kaaskodanikega täitsid oma kohustusi Eesti Vabadussõjas. Eesti spordiliikumise organiseerimine algas aga niipea kui Vabadussõja rindeilt vabanes sportlaskond, ja 1920. a. oli asutatud Eesti esimene spordikeskorganisationsioon (Eesti Spordiliit), millest tänapäevaks on välja võrsunud lai liikumise juhtimise keskaparatuur.

Eesti iseseisvuse aegne kehalise kasvatus liikumine ongi õieti selleks, mis on väärinud riiklikku tunnustamist ja seda ka on saanud. Seejuures on aga olnud raskeid ajajärke endale eluõiguse kättevoitlemiseks, sest 20 a. tagasi polnud arusaamine spordiliikumise tähtsusest veel nii laialdane ega omanud niivõrd küpset kuju kui praegu. Kuid kogu iseseisvusaegse liikumise kohta on rõõmustav märkida ikkagi seda, et esimene n.-ü. riiklik toetus kehalisele kasvatusle saadi juba 1919.—1920. a. Selleks olid riigi ülalpidamisel korraldatud sõjaväe spordikursused Tondil, kuhu kogu sõjaväest koondati kõik paremad sportlased. Kursustele järgnes sõit Antverpeni olümpiamängudele 1920. a., misjuures kogu ekspeditiooni saatmine toimus riigi kulul. See sündis teatava

vastuteenena sportlaste sõjaliste teenete eest Vabadussõjas.

Osavõtt Antverpeni olümpiamängudest andis Eesti spordiliikumisele palju. Meie sportlaste olümpiavõidud tõid usku sportlaskonna võimetesse ja populariseerisid liikumist, mis oli vaibunud sõdade aegsesse unne. Virgutatuna edust olümpiamängudel võis julgesti edasi töötada, teisest küljest tõid võidud juure uusi aktiivsete ja passiivsete spordihuviliste hulki. Liikumine võttis kiiresti tuld, nii et juba paar aastat pärast Eesti Spordiliidu asutamist oldi tegevuse paisumise tõttu sunnitud asutama erialalisi spordikeskorganisationsioone.

Olukord kehaliseks kasvatusle oli õieti kehva. Sõja-aastatel oli vähe saadud mahti mõelda spordivõimaluste loomisele, mille tõttu need täiesti lonkasid ega suutnud rahuldada järjest suurenevast kehalise kasvatusle harrastajate hulka. Spordiväljakutest ja võimlatest oli suurim pööd. Ainult suurimad keskused omasid neid, kuid õige vähesel määral. Rea eriliitide ja nendele keskliidu asutamine aga tõendas, et liikumine oli saanud hoo sisse. Samal ajal kasvas spordiseltside arv, tuues juure uusi kehalise kasvatusle jügreid.

Kui siis hakati asutama Eesti kultuurkapitali, pidasid kehakultuuri ringkonnad endastmõistetavaks, et kõigi teiste kultuurialade kõrval ka kehakultuur saab endale sihtkapitalivalitsuse. Vastu ootusi kujunes endale

E. K. Kehakultuuri Sihtkapitali Valitsus

Esireas — A. Anderkopp, esimees K. Terras ja dr. V. Sumberg; taga reas — A. Kaldveer ja E. Lepp

sihtkapitali taotlemisest omapärane võitlusajajärk. Tekkis praegu küll täiesti veidrana mõjuv kampaania kehakultuuri vastu, seda koguni ajakirjanduses. Leiti, et kehakultuur tuleb mitte ainult välja jätta kultuurkapitali seadusega toetada kavatsetavate alade hulgast, vaid isegi tollaegse riigikogu kõnetoolilt avaldati mõtteid, et Eestis tuleks keelata spordivõistluste korraldaminegi... Alles ägeda võitluse järele saavutati lõpuks ka kehakultuurile sihtkapitalivalitsus.

Kehakultuuri sihtkapitali valitsus asutati Eesti kehakultuuri seadusega 1925. a. Kuigi selle kaudu saadav toetus juba siis kujunes napiks, võidi siiski rahulikult tööd jätkata. Kaudselt või otseselt oli ta ikkagi riiklik tunnustus liikumisele, mis eriti pärast Pariisi olümpiamänge 1924. a. kogu maailmas avaldas uut tõusu. Võidi luua kindlam alus kehalise kasvatus liikumisele ja hakata soodustama spordiväljakute väljaehitamist kõige hädavaolisematesse kohtadesse. Samal ajal loodi teadusliku sekretäri instituut, viidi kõvemale alusele spordibüroo. Ka saadi ametisse palgata palgalisi spordiinstruktoreid, kelle suhtes Eesti kehalise kasvatus liikumine oli enne seda olnud peagu valge leht. Sihtkapitali toetusel ja riikliku laenu kaasabil saadi Tallinna ka staadion — 1926. a.

Kuid n.-ü. pealesurumine altpoolt oli siiski võimam, kui suudeti üldiselt parandada sportimise olukorda. Rahva huvi spordi vastu kasvas, mitmesuguste erialade harrastamine laienes, tekkis veel suurem nõudmine spordivõimaluste järele, ning tekkis uus ummik, mis asjatult ootas lahenemist. Seltskonna majanduslik toetus ja kõigi kihtide poolehoid ja arusaamine kehalisest kasvatuses tõusis, kuid ei jõudnud ikkagi järele sellele tempole, mis oli liikumise paisumisel. Oli tulles lisas spordivõimete tõus, edukas esinemine rahvusvahelisel areenil (eriti Amsterdamis olümpiamängudel 1928), mis aitas populariseerida liikumist üha rohkem. Kultuurkapitalist saadavad summad näitasid küll peagu pidevat tõusu, kuid sellega võrreldes tõusid nõuded toetuste geomeetrilises proportsioonis.

Käesoleva aastakümne alul oli tunda juba rasket kriisi edasiteotsemise suunas. Kehalise kasvatus liikumine oli võtnud piirid, mis kuidagi ei tahtnud mahtuda olemasolevatesse raamidest. Samal ajal oli välismaal juba tugevasti ümber orienteerunud kehalise kasvatus arendamise moodustes. Igal pool kerkis esiplaanile liikumise riiklikuks muutmine. Sama põhimõtte tõsteti üles ka meil. Eeskätt hakkas ajakirjandus nõutama kehalise kasvatus seadmist riiklikku korraldusse. Vahepeal peetud Eesti Mängud, mis haarasid suuri kehalise kasvatus masse, näitasid kõige ilmekamalt, kui suureks oli liikumine paisunud.

Kolmandal kehalise kasvatus kongressil 1932. a. võis näha lahkkelide väljakujunemist selle kohta, kuidas liikumist suunata ja millele rohkem tähelepanu osutada. Kuid arusaamine kogu rahva rakendamise vajadusest kehalisele kasvatusle oli hoolimata erinevatest lähtepunktidest üks. Vaideldi peamiselt kehalise kasvatus vormide ja meetodika üle. Kongress läks laiali, ilma et ta midagi konkreetsemat oleks suutnud välja tuua. Tulemuseks oli ka rida sääraseid resolutsioone, mille kohta ette oli näha nende õhku rippuma jäämine. Peatselt tekkis dualism liikumise juhtimises. Eesti Spordi Keskkliit ja kehakultuuri sihtkapitali valitsus ei leppinud kokku üldistes põhimõtetes.

Tekkinud kriisi lahenemine algas 1934. a. lõpul, millal liikumise juhtimise etteotsa asus riigisekretär K. Terras. Tema esimeseks mureks oli Spordi Keskkliidu ja kehak. sihtkapitali valitsuse tegevuse piiride täpsustamine, mille järgi juhtimise keskuseks jäi edasi, kuid juba suurema prestiižiga, Spordi Keskkliit. Hiljem keskkliidu esimehe määramine vastavalt kultuurkapitali seaduse muutmisele 1935. a. ühtlasi sihtkapitali valitsuse esimeheks lahendas dualismi lõplikult. Ühtlasi tuli muuta keskkliidu ja eriliitude põhikirju, et paremini tsentraliseerida ja koordineerida liikumise juhtimist. Lühidalt: liikumise juhtimise laialivalgumise ja mitme juhtkonna risttule alla jäämise hädadoht oli likvideeritud, ning juhtimist võis jätkata ühest kindlast punktist.

Edasi: kontakt riigiga muutus kindlamaks. See omakorda võimaldas uute teede leidmist, kuidas kehalist kasvatust paremini arendada kogu riigis ja kuidas ümber korraldada ja parandada keh. kasv. harrastamise võimalusi ja kuidas rahvast kindlamini ligi tõmmata kehalisele kasvatusle. 1935. a. lõpuks olid välja töötatud kavad maakondlike instruktorite-organisatorite ja eriala-õpetajate kaadri loomiseks. Selle kava teostamine osutus võimalikuks üksnes selle tõttu, et 1936. a. alates hakkas kehaline kasvatus toetust saama riigieelarve korras. Edasi järgnesid riiklikul toetusel Tallinna staadioni kõdunenud puutribüüni asemele uue, betuutribüüni ehitamine, mis avati 1938. a. kevadel, ning riigihoidja dekreediga 1937. a. aluse panemine kehakultuurihoone ehitamisele.

Vaimustuspuhang spordi vastu, mis erilist tõusu näitas pärast Antverpeni olümpiamänge (1920), võrdus umbes Eesti ärkamisaja meeoleolule. Nende vähes-tegi atleetide kaudu, kes Antverpenis küündisid olümpia-pärgadeni, tekkis rahvas usk eestlase sitkuse ja kehalise võimsuse ka spordiväljakutel. Endastmõistagi oli selle otseks viljaks noorte juuretulek spordiseltsidesse ja uute spordiseltside asutamine. Suurimateks huvialadeks olid kergejõustik, jalgpall, maadlus ja tõstmine. Nende alade harrastamiseks hakkas siginema seltse varemolematul määral. Pealinnas jäi kergejõustiku ja raskejõustiku harrastajate juurevool peamiselt vanematesse seltsidesse, sest teistel oli raskem muretseda vastavaid spordiabinõusid, jalgpallis aga tekkis väikeseltse kobarana. Provintsis oli huvi tõus spordialade järgi ühtlasem, kuid kergemini kättesaadav jalgpall tegi ka seal võidukäiku. Jalgpalli mängiti seal, kus vähegi leidis muru. Ujumine ja tennis levis peamiselt Tallinnas ja Tartus.

Hoog ja sportlikud võimed tõusid kiires tempos. See julgustas tihedamale läbikäimisele välismaaga. Jalgpallis jõuti esimesena maavõistlusteni, eeskätt lähemate naabritega. Ei saa ütelda, et laiemat massi huvi tõusul oleks puudunud ka sensatsiooni otsimise maik, kuid see pole kunagi olnud kahjuks kehalise kasv. liikumisele, kui aga sensatsioonide serverimisel pole üle pakutud ja sporti läilaks tehtud, nagu kogemused on olemas elukutseliste maadlusvõistluste korraldamisest.

Pariisi olümpiamängude vastu valmistuti juba suurema innuga ja riiklikul toetusel (2 milj. marka) saadeti 1924. a. mängudele meie seni suurim olümpiaekspeditsioon. Pariisist tuldi tagasi uute võitudega, uue vaimus-tusega. Sportlaste saavutused olid võib-olla üheks põhjuseks teistel kultuurialadel kadestamiseks ja

vastuvõitlemiseks kehakultuurile sihtkapitalivalitsuse loomisel. Kuid, nagu eelpool öeldud, saadi sihtkapitalivalitsuse asutamisega siiski hakkama, ning 1925. aastast algas uus ajajärk meie kehalise kasvatuse ajaloos.

Iga-aastase majandusliku toetuse saamine võimaldas suurema tähelepanu pööramist spordivõimaluste soetamiseks. Sihtkapitalivalitsuse teaduslikule sekretärile alluvalt seati ametisse kaks juhtivat spordiinstruktorit, üks Põhja-Eesti ja teine Lõuna-Eesti kohta. Neile omakorda palgati abiks abijutiste tööjõududena abiinstruktoreid. Sihtkapitalilt saadavate toetussummadega muretsesid endile abijutisi õpetajaid ka provintsi väiksemadki seltsid. Eriti rohkesti hakati kasutama vanemid mängijaid jalgpalliõpetajatena.

1928. a. järgnes sõit Amsterdamis olümpiale, mille saavutati jällegi suuremaid võite kui varemadel olümpiatel. Eriliselt paistsid silma meie maadlejad, kes ka euroopavõistlustel olid suutnud endid läbi lüüa.

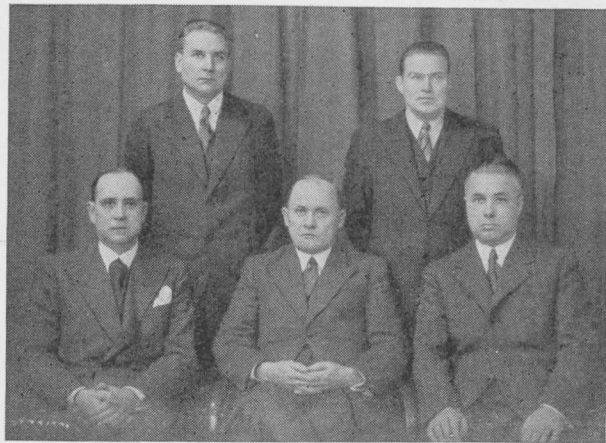
1929. a. oli spordiseltside võrk kasvanud kahekordseks, võrreldes oludega 10 a. enne seda. Sellest veel suuremaks oli tõusnud aktiivsete ja passiivsete spordihuviliste pere. Kui uskuda tolleaegseid andmeid, oli kehaliseks kasvatuseks 1929. a. kasutada enam-vähem korralikus seisukorras 73 spordiväljakut, ligi 40 võimlat, ujulaid aga vähesel määral. Endastmõistagi oli sellest vähe, et rahuldada selleaegseid nõudeid, veel vähem selleks, et kehalisele kasvatusle teha pidevamat propagandat.

Ja viimasel aastakümnevahetusel tekkis omapärane olukord. Selleks ajaks edenemistippu jõudnud sportlased, kellel olid suured kogemused, taandusid aja jooksul. Uusi sportlasi kerkis küll mitmekordselt rohkem, kuid need ei jõudnud sama kõrgele tõusta rahvusvahelises mõõdupuus, — välismaa tase oli tõusnud nagu järsult. Peagu kõigil aladel võis kurta langust. Tegelikult polnud see aga langus, vaid välismaal, kus hakati kehalist kasvatust riiklikult suuremate summadega toetama, kiirenes arengu tempo. Meie aga, jäädes peagu paranemata olude juure, jäime arengus, võrreldes välismaa omaga, peagu paigale tammuma. Polnud kustki võtta varusummasid, mille varal kiirendada tempot.

Teiseks takistuseks oli asjaolu, et liikumise juhtimine ei olnud järele jõudnud sportlaste saavutustele. Juhtimisel puudus stabiilsus. Keskkliidu ja eriliitude juhatused olid kiiresti vahelduvad, sest vastavad põhikirjad võimaldasid juhatusi ametisse valida ainult üheks aastaks. Ja kuna spordiorganisatsioonide arvu suurenemisega oli paljudes küsimustes tekkinud lahkuminevaid organisatsioonide rühmitusi, siis olid uued näod juhatustes väga sagedasteks nähtusteks. See riisus juhtimise kavakindluse ja julguse suuremate ettevõtete teostamiseks. Selle tagajärjel osutus paratamatuks juhtimise reorganiseerimine, mis viidi läbi 1930. aastaks, kuid vilja hakkas kandma paar aastat hiljem. Liitude uute põhikirjade alusel valiti juhatused juba kolmeks aastaks, misjuures pealegi iga aasta sai ümber valida ainult üht kolmandikku juhatuse koosseisust.

Peatselt võis märgata tõusu juhtimises, millega koos hakkas paranema ka kehalise kasvatuse tase. Hakati suuremal määral pöörama tähelepanu provintsi kehalise kasvatuse liikumisele, väljakute olukordade parandamisele, spordivõimaluste loomisele jne. 1933. a. kerkis üles mõte korraldada esimesed suured üleriiklikud spordi- ja võimlemispidustused, mis läbi viidi 1934. a. Eesti Mängude nimetus all. Eesti Mängud olid suureks propagandaks kehalisele kasvatusele, kuid just nende korraldamises ja pärast seda tekkisid lahkeliid juhtimises. Kehak. sihtkapitali valitsus ei läinud täiel määral keskkliiduga kaasa Mängude korraldamises, ja pisaajadesse laskuvad hõõrumised läksid isegi niikaugale, et sihtkapitalivalitsus kolis ära ühise katuse alt spordi keskkliidu juurest.

Sellele segasele ajastule tegi lõpu keskkliidule uue esimehe valimine, kes viis läbi rea põhjanevaid uuen-

Sihtasutuse «Kehakultuurihoone» valitsus

Esireas — A. Anderkopp, esimees K. Terras ja V. Prii; tagareas — dr. J. Vasar ja A. Kaldveer

dusi kogu liikumise aparatuuris, nagu sellest on kirjutatud eelmises peatükis. Tänapäeval meie spordiliikumine toimub kaht pealiini mööda: üks liin ühendab spordi keskkliidu juhatust kui liikumise juhtimise peakeskust, ja keskkliidu esimees kui peajuht, spordiseltsidega eriliitude kaudu, kuna teine liin loob ühenduse samade vahel maakondade spordiliitude kaudu. Teisiti öeldud: spordiseltsid koonduvad erialade järgi eriliitudesse, kes omakorda kujundavad spordi keskkliidu ja kelle esimehed kuuluvad automaatselt keskkliidu juhatusse, kuid samal ajal on samad spordiseltsid koondatud territoriaalselt maakonnaliitudesse, kes on samuti spordi keskkliidu liikmed ja kelle esimeeste esindajad kuuluvad ka spordi keskkliidu juhatusse. Säärane juhtimise moodus annab võimaluse juhtida kehalise kasvatuse tegevust erialade järgi üleriiklikult, kuid ühtlasi võimaldab ta ka territoriaalset juhtimist kogu liikumise ulatuses. Viimasel ajal on enamikus eriliitudes viidud läbi veel see moodus, et liidu esindajatekogu valib esimehe, kes siis ise moodustab juhatuse koosseisu, pannes selle ette kinnitamiseks esindajatekogule. See tõstab eriliitude esimeeste vastutavust, kuid väldib poliitika juhatustes ja tõstab üldist töökindlust.

Praegu töötab kogu liikumise juhtimise aparaat lahkeliidude ja koordineeritult. Lahendamata on veel ainult tööliisspordiliidu vahetõrge spordi keskkliiduga.

Olukord, millele üle hakati minema 1934. a. lõpul, on soodsalt mõjunud liikumise laienemisele ja tüsene-misele. Ummikutest, mis olid tekkinud käesoleva aastakuümne algul, on osavastj üle saadud. Sellele on otseselt järgnenud sporditaseme tõus. Niivõrd tublilt ja nii paljudel aladel korraga, kui meie sportlased on esinenud viie viimase aasta jooksul, pole varemast ajast kõrvutatav ükski ajajärk. Kõigil meil rohkem harrastust leidnud võistlusspordi-aladel on küünitud rahvusvaheliselt heasse klassi, intensiivselt on töötatud ka võimlemise alal.

Muret tekitavateks küsimusteks on praegu spordi-väljakute, võimlate ja ujulate võrgu arendamine, samuti instruktorite kaadri laiendamine.

Praegu on igas maakonnas oma instruktor-organisator, Virumaal, kui suurimas maakonnas, koguni kaks. Rohkem meil harrastust leidnud aladel on ametisse palgatud erialaõpetajad. Peale nende tegutseb noorte juht. Kogu see aparaat allub spordi keskkliidu kehalise kasvatuse inspektorile.

Spordiväljakute, võimlate ja ujulate võrk on olemataval andmetel järgmine:

Eesti Spordi Keskliidu spordibüroo ametkond

Esireas — prl. N. Tärna, büroojuhataja-peasekretär J. Villemson ja pr. M. Luhakooder; tagareas — A. Luhi, H. Troosi ja V. Elmlo

	Väljakud	Võimlad	Ujulad
Tallinn	10	19	3
Harjumaa	4	—	1
Järvamaa	15	3	2
Läänemaa	9	3	3
Petserimaa	1	2	—
Pärnumaa	25	1	—
Saaremaa	4	3	1
Tartumaa	16	11	4
Valgamaa	1	3	1
Viljandimaa	13	—	3
Virumaa	18	17	6
Võrumaa	3	1	1
Kokku	119	63	25

Kaasa on arvatud kõik ehitused, hoolimata sellest, kellele nad kuuluvad. Kõik nad vajavad suures osas korrastamist ning paljud on väikesemõõdulised.

Võrreldes andmetega 1929. aastast on võrk laienenud tugevasti, kuid ega ta praegugi suuda täita kõiki nõudeid. 1 spordiväljak iga 11.000 ja 1 võimla iga 20.000 elaniku kohta ei kannata võrdlust spordimaa-dega ja nõuab meilt veel palju pingutust.

Tarviliseks sisetreeninguks ja osalt ka võistlusteks saadakse kasutada ka seltsi- ja koolimajade ruume, kuid tavaliselt puuduvad neis pesemisvõimalused.

Spordiabinõude varustus on nõrk. Kergejõustiku alal saab veel kuidagi muretseda kõik vajalised abinõud (ainult tõkete komplekte on vähestes kohtades), samuti jalgpallivarustust. Raskusi teevad aga suuremaid kulutusi nõudvad abinõud nagu maadlusmatid, tõstekangid jne.

Tenniseväljakuid on juba jõutud soetada seal, kus selle ala vastu huvi tuntakse, kuid siingi on veel palju tööd teha. Halvem olukord on tennisistidel talvel. Eestis on ainult üks tennisehall — Tallinnas, seegi alles viimaste aastate saavutus. Käsipall kiratseb võimlate puudumise all, kus saaks korraldada suure pealtvaatajate mahutavusega võistlusi.

Elmistes peatükkides on antud läbilõike kehalise kasvatuse arengust Eestis. Me nägime, et see juba Eesti riikliku iseseisvuse algaastatest hakkas paisuma

suuremaks kui majanduslik kandepind on olnud. Huvi tõus kehalises kasvatuses on ikka olnud kiirem kui talle järele on jõudnud teda vääriv majanduslik toetus. Eriti viimastel aastatel võib konstateerida, et riik on suhtunud kogu liikumisse väga soojalt ja on teinud pingutusi majanduslikult paremate arenemisvõimaluste loomiseks. Selliste tunnustustena riigi poolt on iga aasta riigieelarve korras määratav toetus, kultuurkapitali kaudu saadav toetus, Tallinna staadionile uue, betoontribüüni võimaldamine ning kehakultuurihoone ehitamiseks riiklike summade määramine. Spordirahvas on kõige saadu ja lubatu eest väga tänulik. Kuid ühtlasi ei tee paha praegust olukorda veidi lähemalt analüüsida, et siis ühtlasi teha perspektiive liikumise edaspidise arengu kohta.

Nagu meile juba selge on, ei suuda ajanõuetele vastav kehaline kasvatus elatuda üksnes nende majanduslikkude toetustega, mida ta saab seltskonnalt, kuigi seltskonna toetus vastavalt huvi tõusule kehalise kasvatuse vastu tõuseb samuti. Arusaamine kehalise kasvatuse tähtsusest on ammu välja võrsunud nendest aegadest, millal kehalist kasvatust peeti iga üksiku kodaniku isiklikuks huvi- ja maitseasjaks. Selle asemele on kerkinud arusaamine, et riiklikust seisukohast on tähtsam see, et iga inimene tingimata tegeleks kehaliste harjutustega.

Kehaline kasvatus rahva tervishoiu arendajana on kogu maailmas võitnud üha suuremat tähelepanu. Praegu käib ses suunas isesugune „relvastumine“, mida võib nimetada relvastumiseks rahvale sunniviisiliselt suurema füüsilise ja vastupidavuse jõu pumpamisega kehalise kasvatuse kaudu. Reas riikides, peamiselt autoritaarsetes või sinna poole kalduvates, on juba aastaid sisse seatud riiklik kehalise kasvatuse korraldus, mis tähendab, et kehaline kasvatus on muudetud samavõrra riiklikuks ülesandeks kui seda on sõjaväe pidamine. Demokraatliku korra poole hoiduvad riigid on loobunud kehalise kasvatuse muutmise kroonulikuks, kuid on see-eest suurendanud riiklikku toetust varem nägematute mõõtudele. Ikka rohkem on läbi löönud veendumus, et riik on vastutav kehalise kasvatuse eest.

Ameerika Ühendriikides jõuti esimesena teadmisele, et rahva tervishoiu ja rahva tugevaks muutmise huvides pole niivõrd tähtis haiguste tekitajate kõrvaldamine ja haiguste vastu võitlemine haiglate ehitamisega, vaid tähtis on inimesi teha haigustele vähem vastuvõtlikeks, haigustele rohkem vastupidavaks. Selleks teeks on kehaline kasvatus. Väga tõhusa abinõuna selleks leiti avalik kude mänguväljakute, ujulate, võimlate jne. võrgu paistamine võimalikult suuremaks. Uurimuste najal, milleks Ameerikas, kui ühel vanemal spordiriigil maailmas, oli küllaldaselt andmeid ja kogemusi, jõuti veendumusele,

Heino Mikk, Eesti Spordi Keskliidu informatsioonibüroo juhataja

et iga ujula ehitamine tähendab 1000 tiisikushaiget vähem, et spordiväljakute, võimlate iga ruutmeeter kasvatab inimest kantmeetri võrra, kasvab mitte ainult inimese kehakaal, vaid ka ta elutusedus. Nii tekkis Ameerikas n.-n. mänguväljakute liikumine, mis hiljem nimetati tervisvõimlemise liikumiseks. Samal ajal Ameerika jätkab täie innuga tippsaavutuste spordi arendamist, sest suured eeskujud on kehalise kasvatuselavatel edasikandjad, see on eesmärk jätkata kehalisi harjutusi.

Sakslased tegid uurimusi, et Ameerikas kaalub iga sportlane keskmiselt 7½ kg rohkem kui nendel, mis omakorda on tingitud sellest, et Ameerikas on spordivõimalused olnud paremad ja avaramad kui kuski mujal maailmas. Katsed näitasid, et kui näiteks koolil on basseini, siis tähendab see rinnaümbermõõdu laienemist 5 sm võrra ja ühtlasi tugevamat kondikava. Saksamaa hakkas otsekohe allutama kogu oma rahvast kehalisele kasvatusel, mitte leppides ainult propagandaga. Noorest east on Saksa kodanikel nüüd kehalise kasvatusesega tegelemise sundus. Saksamaal antakse kehalise kasvatusel arendamiseks aastast (dr. C. Diemi järgi) iga miljoni elaniku kohta meie rahas ligemale 2 milj. krooni.

Meilgi propageeritakse täishälle. Kuid pakume samal ajal paremat kehalist kasvatuset, rahva eluvõimsust tõuseb, suremuse protsents kahaneb, kehaliselt tugevam rahvas on elujõulisem, elurõõmsam ja... täidab hällid võib-olla ilma propagandata.

Veel edasi: intensiivne kehaline kasvatus suurendab vaimset saavutusvõimet. Inglased ise lausuvad: „Inglased pole kujundanud sporti, vaid sport kujundas Inglismaa.“ Me teame, et Inglismaad peetakse spordi hällimaaks, samuti teame, milliste kehaliste ja vaimsete omadustega on inglased. Inglased hindavad seda kõrgeks, et sport on nende rahva seas juba generatsioone vana.

Prantsusmaal asutati juba aastate eest midagi spordiministeeriumi taolist.

Poolas oli kehaline kasvatus sunduslik 16 aasta vanuselt. Tal oli peagu suurim kehalise kasvatusel ülikool Euroopas, kus valmistati ette kehalise kasvatusel õpetajaid ja juhte. Nende kader ulatus üle 20.000 inimese. Sellele vastavalt peaks Eestis olema ümmarguselt 500 spordiinstruktorit. Poola kehaline kasvatus sai oma toetuse sõja- ja haridusministeeriumi kaudu. Peale selle olid omavalitsused kohustatud muretsema maad spordiväljakuteks, võimalaid jne. Kogu kehaline kasvatus Poolas oli riiklikul alusel.

Vaatame meie lähemaid naabreid. Mida riik maksis kehalisele kasvatusel Soomes enne sõda, sellele ei jõua meie nii pea järele. Arvud sealt kujuneksid üleliigseteks. Soomes on rahvas spordist rohkem läbi immutatud kui vahest kuski mujal. Märgime seda, et Soomes oli igas väiksemaski administratiivüksuses oma spordiinstruktor.

Leedus asutati 1932. a. kehalise kasvatusel koda. Nii koda kui ka kogu liikumist subsidieerib riik, kes annab iga-aastasi toetusi ka spordiseltsidele. Keh. kasvat. koja esimeses aastaaruandes figureeris riikliku toetusena meie rahas üle 400.000 krooni. Praegu on selle iga-aastane määr tõusnud vähemalt kolmekordseks.

Lätis saab kehaline kasvatus aastast riigilt 150.000 latti, misjuures maal on neil kehaline kasvatus siiski veel nõrgal astmel. Elujõulisel on vaid suuremad linnad. Spordiväljakute korraldamiseks kasseerub summaks ka teiste ministeeriumide kaudu peale avalike asjade ministeeriumi, mille juhile kehaline kasvatus on otseselt allutatud. Suuremate rahvusvaheliste võistluste puudujäägid katab riik ja saadab ka oma kulul sportlasi võistlustele välismaale. Praegu on teoksil suurim korjandus, mida Läti ajaloo tuntuks, spordihoone, staadioni ja muude ehituste püstitamiseks. Kogu selle korjanduse eesotsas seisab riigi president ja praegu on kasseerunud rahas ja ehitusmaterjalides 7 milj. latti ümber

Mitte tahtest järele joosta teistele riikidele, vaid mõistustlik veendumine ütleb, et meil on kehalise kasvatusel põllul veel palju, isegi väga palju korda saata lisaks sellele, mis juba korda saadetud.

Liikumise juhtimise mooduses pole meil vaja võtta ümberkorraldusi, kuna praegu on jõutud meie oludes kõige otstarbekama teeni. Alus peab jääma selleks, milline ta praegu on, tähendab seltskondlikult juhitavaks, nagu Soomes, Skandinaavias, mis oludelt meile lähedasemad ja vastavad rohkem eesti hingelaadile. Kuid meil peab olema kindel side riikliku aparadiga, sest meie kehalise kasvatusel juhtkond on samavõrra vastutav riigi ees kui riik on vastutav kehalise kasvatusel ees. Kehalise kasvatusel riigistamine meil, kui säärane mõte üldse peaks kerkima, tekitaks segadust praeguses rahulikult ja sihikindlalt arenevas töös.

Kogu püüe ja siht peab olema kehalise kasvatusel intensiivsustamisel, sest väikesel rahval on seda tähtsam kui füüsiliselt ja vaimselt tugevaks kasvatatud. Eesti riik pole loodud ainult tänapäeva jaoks ja mida tugevamaks kasvatame praeguse noorsoo, seda tugevamad on järeltulevad põlvned.

Rahva üldise tervishoiu nimel suuname töö kehalise kasvatusel olude parandamiseks, mis nõuab küll järjest rohkem kulusid, kuid laekuvad vähem kulude arvel tervishoiu alal ja rahva tugevuses.

Kuigi kehaline kasvatus ja sport on meilgi muutunud masside liikumiseks, on siiski veel palju inimesi läbi töötamata. Pole jätkunud majanduslikke võimalusi. Üheks mureks selles suunas on spordiinstruktorite kaadri suurendamine kiiremas tempos. Maa vajab neid, kuid praeguste võimaluste juures spordi keskliit ja sihtkapitali valitsus ei suuda rohkem inimesi palgata tegelema tööle. Tänavu tuleb Tartu ülikooli kehalise kasvatusel instituudist välja lend mehi ja naisi — 20 inimest. Selle võrragi suurendada meie spordiõpetajate kaadrit oleks samm edasi. Edasi tuleb praegusi instruktorid järjest täiendada, samuti täiendada asjaarmastajaid-spordijuhte. Aastate vältel on korraldatud rida kursusi. Neid tuleb pidevalt jätkata, sest igal alal on märgata huvi ja harrastajate hulga tõusu.

V. S. Sport — Eesti parim lauatennises

Eesti meeskondade vahelised meistrivõistlused lauatennises peeti tänavu kolmandat korda. Nad kestsid üle kolme kuu ja neist võttis osa 12 meeskonda. Meeskonnad olid kolmeliikmelised. Üldse peeti 66 matši.

Meistermeeskonnaks tuli aastase vaheaja järele uuesti v.-s. Sport (A. Frants, A. Loigo, Alb. Kanepi, J. Vakkermann, E. Suik, K. Lembra ja Treufeldt), võites finaali eelmise aasta meistermeeskonna Tall. NMKÜ pinevas ja tasavägisel matšis 5:4. V.-s. Sport võitis eranditult kõik mängud ja saavutas 11 punkti.

Teiseks tuli Tall. NMKÜ meeskond (J. Tui, F. Laane, R. Sepp) — 10 punkti, kolmandaks a.-s. Fr. Krulli käitise spordiklubi (V. Neeris, Aleks. Kanepi, E. Brenner) — 9 punkti, kaotades v.-s. Spordile ja Tall. NMKÜ-le võrdselt 1:5. Edasi järgnesid: 4. Makkabi I 7 võitu; 5.—7. Tall. NMKÜ II, ÜENÜTO I, Tall. NMKÜ III — kõigil 6 võitu; 8. Makkabi II 5 võitu; 9. ÜENÜTO II 3 võitu; 10.—12. a.-s. Fr. Krull II, Vitjas ja Makkabi II ühe võiduga. A. P.

G. Kalkun
(noortejuht)

H. Niiler
(käsipall)

A. Ohaka
(maadlus)

N. Maatsoo
(poks)

A. Mäll
(tõstmine)

Eesti Spordi Keskliidu erialaõpetajad

A. Kolmpere

Kehalise kasvatususe väljaõppest viimasel kahekümnel aastal

Aastad on veerenud kiiresti, koguni nii kiiresti, et ei tahakski uskuda, nagu oleks meie organiseeritud spordiliikumise sünnist möödunud juba 20 aastat. Kuid tõsi ta on ning ainsaks ülesandeks jääb tõmmata paralleele, mis oli siis ja mis on nüüd. 20 aasta eest piirdus meie kehalise kasvatususe liikumine peamiselt Tallinna ja Tartuga, kuna mujal katsetati ainult vähesel määral, tänapäeval haarab liikumine kogu riiki.

Võib olla on see eestlaste põhiloomuses, kuid kuhu ka nad käed külge panevad, seal on ikka häid tulemusi. Meie tegelas- ja sportlaskonnas on alati valitsenud suur tahtejõud ja optimism, mis ongi olnud peamiseks edasiviivaks teguriks. Kas võistlejana või õpetajana

välismaal viibimise puhkudel on näiteks isegi soomlased, sakslased ja ameeriklased minult küsinud, milles peitub eestlaste edu saladus. Nad on arutlenud, kas see on meie rahvatõu eriline omadus või on seda põhjustanud eriline süsteem, et nii väike rahvas kui Eesti suudab edusamme teha kõigil aladel. Seejuures pole mõeldud mitte ainult sporti, vaid ka teisi kultuuralasid, nagu kunsti, kirjandust, näitekunsti j. t. Märgitakse, et kuigi meil pole eriti palju kõrgeid tippe, siis iga tipu taandumisel kerkib kohe asemele uus.

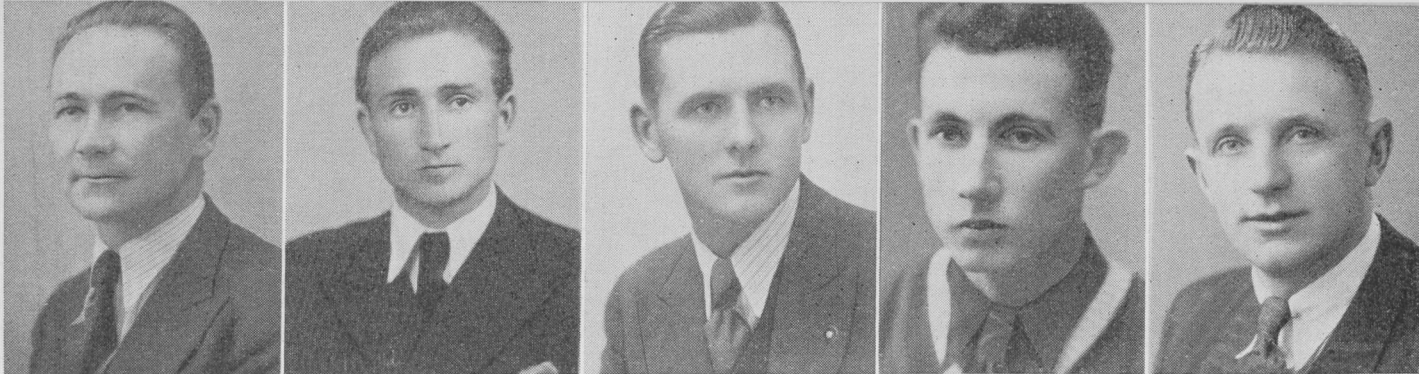
Toodud sõnad võib olla olid küll väikeseks edvis-tuseks, kuid ega juubeli puhul pole see just keelatud, kui tahad eestlase seesmist uhkust veidi välja valada. Kehalise kasvatususe põllul on liikumine paisunud igatahes väga suureks, kuigi kõik eesmärgid pole kaugeltki saavutatud. Alljärgnevalt tahan puudutada meie keha-lise kasvatususe väljaõpet kahekümne viimase aasta vältel.

Eesti spordiliikumine on tegelikult tunduvalt va-nem kui 20 aastat, kuid mulle tundub, et väljaõppe alal oli siiski esimeseks tõukeks 1919. a. sügisel Tondil alanud sõjaväe spordikursused. See oli esimeseks sam-muks spordikooli kujundamise suunas. Tondi spordi-kursuste teokssaamisele võlgname õige suurel määral kadunud Leopold Tõnsonile. Tema oli tollal kogu spordiliikumise tulihingeks. Tema kasvatusmetoodid eri-nesid võib olla suuresti praeguste pedagoogide omadest, kuid tema iseloomus peitus optimism, hea meeleolu ja otse leegitsev tahtejõud.

Tondi 10-kuistel kursustel sisendas L. Tõnson kõigile veendumuse, et võime isegi spordisuurriikidega tasavägiselt võistelda. Tema optimism, tahtejõud ja huumor mõjusid kõigile tututõstvalt ja takistusi purus-tavalt. Tõnson ei lasknud kunagi pead norgu endal ega lubanud seda ka teistele. Toon näitena ühe huvitava vahepala. 1920. a. kevadel levisid kuuldused, et tõst-mine jäävat Antverpeni olümpiamängude kavast välja. Kõige rohkem mures oli sellepärast Alfred Neuland. Tõnson tuli aga tema juure ja lausus: „Kui sa oled tõstmises suutnud maailmaklassimeheks tõusta, mis-pärast ei suudaks sa seda mõnel teiselgi alal?“ Ja nii ta sisendaski Neulandile usu, et on veel alasid, millel

Aleksander Kolmpere,
Eesti Spordi Keskliidu spordiinspektor,
kellele allub koğu õppejõudude kaader

B. Lepik
(tennis)

K. Üksine
(võiml. ja rahvat)

E. Saar
(jalgpall)

A. Peepre
(suusasport)

H. Rahman
(ujumine)

Eesti Spordi Keskliidu erialaõpetajad

võib saavutada niisama suurt edu kui tõstmises. Neuland hakkas teivast hüppama, treenides seda umbes kuu aega, kuni saabus rahustav teade tõstmise püsimisest olümpiakavas.

Tõin ainult ühe piltlikuma näite, kuid analoogilisi juhtumeid oli veelgi. Olen sageli mõelnud, kas Tõnson ei omanud erilist hüpnootilist mõju teistele. Minule mõjus ta väga palju. Olin ju tegelikult kiduramaid sportlasi, kuid temalt sain usu, et võin enda arendada kõrgele. Ehkki näiteks kümnevõistluse harrastamisele mind kõige rohkem ergutasid Harald Tammer ja Ado Anderkopp, sisendas usu maailmarekordi saavutamisse siiski Tõnson. Usk on pool võitu, — oli Tõnsoni armastatuim lause ja sellega ta ergutas rohkem kui võis arvata.

Pea veel lisama, et kursustest, mis mina oma elus olen läbi elanud, olid need tuumalt tõhusamad, kuid ühtlasi lõbusamad. Iga asja kallale asuti täie innuga ega tundud võigust millegi vastu. Tõnsoni sisendatud vaimu olen püüdnud kõigil kursustel istutada, kuid sel kujul, nagu see oli Tondil, pole mul õnnestunud kõigist püüetest hoolimata. Ikka jääb midagi puudu Tõnsoni hingelisest kasvatusmetoodist.

Tondi kursuste lõpetajad paisati hiljem instruktoritena üle riigi laiali sõjaväeosadesse. Kuigi viisime igale poole head meeleolu, kahtlen siiski, kas suutsime instruktoritena edasi anda seda vaimu, mis olime saanud Tõnsonilt. Kippus esiplaanile ametlikkus ja šabloon, millega aga ei saavutata nii tõhusaid tulemusi kui koduse üksteise mõistmisega.

Peale sõjaväe hakkas Eestis kehalise kasvatuselise kursusi korraldama haridusministeerium. Kursusi peeti võimlemisõpetajaile ja perioodiliselt, kusuures suurimateks neist olid 1922. ja 1925. a. korraldatud kursused, eriti viimased.

Kui edasi vaadelda kehakasvatuslikku väljaõpet Eestis, siis tuleb märkida, et Eesti Spordi Keskliit korraldas esimesed kursused 1926. a., pärast kehakultuuri sihtkapitali valitsuse loomist ja Ernst Idla juhatusel.

Kursuste korraldamine muutus järjest tihedamaks ja ulatuslikumaks, kuigi piirduti ainult suuremate keskustega, sest üleriigiliseks instrueerimiseks puudusid võimalused. Kehakultuuri sihtkapitali valitsuse kui ka haridus- ja sõjamineisteriumide toetusel hakati inimesi saatma õppima ka välismaale, et ammutada värskemaid teadmisi järjesa arenevast kehakultuuritööst. Töötati väga palju, et haarata massi spordile üleriiglikult. Mulle aga tundub, et töö kandis siiski juhuslikkuse ilmet. Eeskätt: puudus ühtlane süsteem ja kool. See võis olla tingitud asjaolust, et õppejõud olid erinevate koolidega ja erinevate vaadetega. Tekkisid vaidlused süsteemide ümber ja see tõi päevavalgele, et puudus tsentraliseeritud õppetöö juhtimine, millist viga on alles hiljem parandatud.

Üheks suuremaks ürituseks väljaõppe alal oli ettevalmistus Eesti Mängudele 1934. See haaras laiemaid

masse ja tõendas, et mass tuleb meeeldi kaasa, kui talle suudetakse pakkuda õige suund ja kui teda ergutatakse. Kahjuks ei kasutatud esimeste Eesti Mängude hoogtööd laiemate hulkade pidevamaks meelitamiseks kehalisele kasvatusel.

Pöördeliseks on olnud aastad 1935 ja 1936, milal kogu kehalise kasvatuselise aparatuur reorganiseeriti. Palgati kõigile meil rohkem harrastatavatele spordialadele õpetajad, igasse maakonda oma instruktor. Üheaegselt hakati korraldama järjekindlalt kursusi. Mõisteti, et ainult erialaõpetajaist ja maakonna-instruktorist ei piisa kogu maa edukamaks läbitöötamiseks, mispärast hakati välja kasvatama asjaarmastajaid aladejuhte.

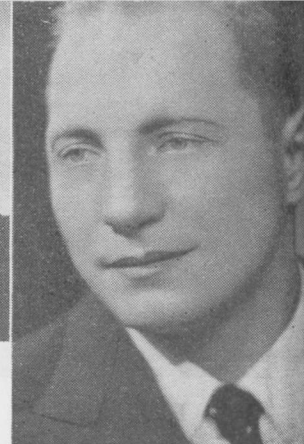
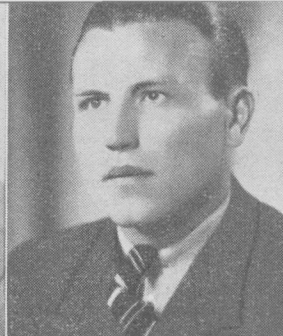
Aastate vältel on abijuhtide kursusi korraldatud peagu kõigil alal, osaliselt suure- ja osaliselt väikeulatuslikke. Kokku on kursustel käinud üle 1000 abijuhi.

Rõõmustavalt peab märkima, et kaugelt suurem osa kursante on jäänud tegutsema, kuigi nad pole palgalsed. Praegu on meil mitusada amatöörõpetajat.

Tõhusat tööd on teinud maakonna-instruktorid, kes töötavad kui mesilased hommikust õhtuni ja kelle töö ei piirdu üksnes tehnilise instrueerimisega, vaid ka

Jüri Lossman on olnud kogenumaid tegevsporlasi ja spordiõpetajaid mitmel alal. Pildil näeme teda Piriia kloostri varemetel jullemas jaapanlase M. Haradaaga jaapanlasie külaskäigu puhul 1936. a.

A. Muru
(Virumaa)

A. Anier
(Järvamaa)

N. Kaarei
(Peiserimaa)

J. Tamm
(Pärnumaa)

Maakondade spordiinstruktorid

L. Kukk
(Tarumaa)

organiseerimisega. Maakonna-instruktorite tööala on 1936. aastast tänaseni paisunud nii suureks, et ühest instruktorist maakonna kohta on vähe. Paratamatult tuleme sellele, et kui ei taheta üht meest täiesti

Erialaõpetajatesse puutuvat on nad instrueerimisreisidel viibinud mitu korda kõigis suuremates ja ka vähemates kohtades ning igal pool endale leidnud töö jätkajaid kohalike juhtide näol.

Kokku võttes võib teatud tööle vaadata rahuldustundega. Võib nentida, et rahvasse on istutatud parem arusaamine kehalisest kasvatuses, on õigesuunaliselt selgitatud harjutuste põhimõtteid, on selgitatud, mis-sugusel kujul üht või teist ala harrastada, jne. Praegu ei möödu nädalatki, millal ei korraldataks kuski mõnd kursust, olgu siis kas väiksema või suurema ulatusega.

Ka peab ütlema, et aastate vältel on spordiliteratuur täienenud nii erialaõpetajate kui ka teiste poolt koostatud raamatute kaudu, millest on suur kasu väljaõppe täiustamisele. Eriti tõhusat tööd on teinud ka noorte spordiliit. Ta alustas tegevust täiesti n.ü. uue metsa kasvatamisega, kuid mõne aastaga on mets kasvanud kõrgeks ja laiaks.

Kõigest hoolimata on aga selge, et suuremad ülesanded on alles ees ning et praegune töö on olnud üksnes ettevalmistavaks sellele. Praeguse õpetajate kaadriga rohkemat ei saa pakkuda, küll aga selle suurenemise puhul, kui selleks leitakse majanduslikke võimalusi.

On oodata, et lähemas tulevikus muutub teoks spordikool, mis omakorda aitaks täiendada väljaõpet ning suurendada kaadrit. Koos spordikooliga läheb vaja kehalise kasvatuses n.n. propagandakeskust, kus töötaksid arstid ja pedagoogid, et rahvale teadlikumalt selgitada kehalise kasvatuses ülesandeid tervishoiulisest ja pedagoogilisest lähtekohast.

Erilist rõhku tuleb panna naiste kehalisele kasvatusel, sest see pole meil olnud kuigi intensiivne.

Lõpusõnana lausun, et kui varem arvutati meil 50.000 kehalise kasvatuses teadliku harrastajaga, siis nüüd see arv on tõenäoliselt kahekordistunud.

Artur Kukke võib nimetada kõigi maakonna-instruktorite isaks, kuna ta on nende seas vanim ja ka kõige rohkem tegelenud spordiga

välja kurnata, peab igas maakonnas instruktorite arvu tõstma, esimeses järjekorras suurema elanikearvuga maakondades. Sihiks peaks olema, et igas maakonnas oleksid kõigi alade eriõpetajad.

Maakondade spordiinstruktorid

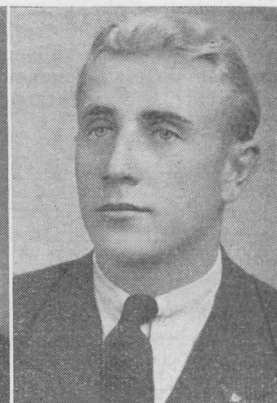
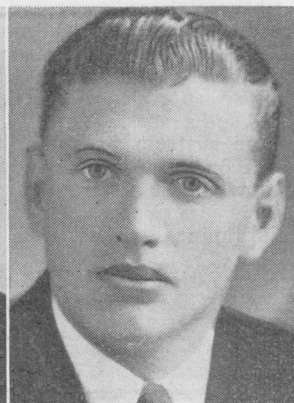
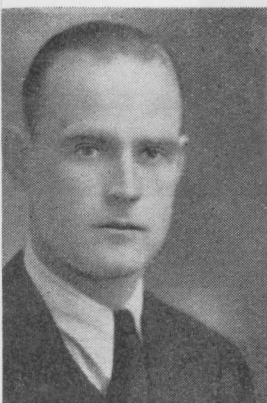
P. Nõo
(Valgamaa)

V. Kalam
(Viljandimaa)

R. Kaasiku
(Läänemaa)

H. Karmo
(Võrumaa)

H. Pärt
(Virumaa)

Spordi juhtimise ja

arendamise aparatuur

Sportiliikumise juhtimist, edendamist ja kooskõlastamist Eestis teostab Eesti Spordi Keskliit, kuhu liikmena kuuluvad kõik meie eriliidud ja maakondlikud spordiliidud. Selline keskorgani vorm on kujundatud meie spordiliikumise järk-järgulise arenemisega. Püüame kokkuvõtlikult jälgida meie spordijuhtimise aparatuuri väljakujunemist, sellele eelnenud tingimusi ja arenemise järke.

Eesti Spordiliidu süünd langeb ühte meie riikliku ülesehitava ajajärguga, tingituna osaliselt riiklikust vajadusest, osalt ka meie esinemise soovist 1920. a. Antverpeni olümpiamängudel. Eesti Spordiliit, kuigi tolleaegse spordiliikumise keskus, tegeles peamiselt kergejõustikuga. Tolleaegse mõiste järgi peeti spordiks ainult kergejõustikku, kuna teised spordialad olid ainult vähest tähtsust. Nende kõrvalalade juhtimist teostati Eesti Spordiliidu osakondade kaudu, kuhu koondatud olid vastavate alade asjatundjad ja huvilised. Antverpeni olümpiamängudele järgnenud ajajärk, mida võiks nimetada meie spordi ärkamiseajaks, lõi sootuks uued olukorrad ja põhimõtted. Spontaansest levis sport massidesse ning spordiseltse asutati kümnete kaupa üle maa. Eesti Spordiliidu organisatsioon ei suutnud enam täieliku hoolega teostada oma ülesandeid, mis olid suuresti paisunud. Teostus osakondade iseseisvaks muutumine, tekkisid esimesed eriliidud (jalgpallis, talvespordis ja tennises), kuna Eesti Spordiliit ise tegeles edasi ainult kergejõustikuga.

1923. a. parandas asja. Asutati Eesti Spordi Keskliit, kes võttis üle Eesti Spordiliidule mõeldud keskorgani ülesanded. Eesti Spordiliit lõpetas tegevuse üldise keskusena, jäädes püsima Eesti kerge-, raske- ja veespordi liiduna. Eesti Spordi Keskliidu asutamisest alates, seega peagu 17 aasta kestel, on spordiliikumise juhtimisel taotletud tsentralisatsiooni, kusjuures sama eesmärgi huvides on aset leidnud keskliidu reorganiseerimine kahel korral — 1930.—1935. a.

Asutamisest kuni esimese reorganiseerimiseni Eesti Spordi Keskliit teostas peagu ainult tehnilisi ülesandeid, tegeldes olümpia-ettevalmistamisega, staadioni ehitamise ja valitsemisega, ajakirja väljaandmisega, kuna liitudevahelise töö koordineerimine oli otsitud laadi. Peamiseks põhjuseks oli eriliitude suure iseseisvus ja ebaotstarbekohane esindussüsteem Keskliidu organites, mis jättis eriliidud keskliidule võõraks.

1930. a. reorganisatsioon oli suunatud Eesti Spordi Keskliidu ja eriliitude lähendamisele ning tööaluste määramisele. Seati üles kolm põhimõtet: 1) spordi üldsuuna määramisele tuleb tõmmata kaasa kogu maa, 2) liikumise üldjuhtimine lähtugu ühest keskkohast

kohustusega kõigile ja 3) eriliidud koosnegu aktiivsest organisatsioonidest (liikumisest) ja tegelgu ainult nendega. Teiste sõnadega: Eesti Spordi Keskliit alates suurt spordipropageerimist, määras spordipoliitika sihi ja eesmärgi täitmiseks kõigile spordiorganisatsioonidele, samas aga ka keskliit võttis endale kogu vastutuse Eesti spordi heakäekäigu eest, sest eriliitudele usaldades üksnes nende otsesed tehnilised ülesanded omal alal, vabadusega edendada oma ala kooskõlas üldiseks täitmiseks seatud põhimõtetega.

Eesti Spordi Keskliidu esindajatekogu kõrvale loodi spordinõukogu. Kui esindajatekogu ülesannetesse jäi keskliidu tegevuse juhtnõu andmine, aruannete ja tegevuskavade kinnitamine, võttis nõukogu endale ülesandeks spordipropaganda ja -poliitika, valve harastatavate spordialade korrapärase juhtimise ja arenemise järele, maksvate määruste kontrollimise jne. Esindajatekogu koosseis laienes. Seniste eriliitude esindajatele lisaks astusid esindajatekogusse ka organisatsioonide (seltside) esindajad. Nõukogu koosseisu kuulusid esindajad keskliidu juhatusest, eriliitudest ja maakonna-organisatsioonidest valitud esindajaist. Loetelust selgub, et oli teostatud kogu maa esinduse rakendamine abiks keskliidule ja saadud parem kontakt. Esindajatekogult ja nõukogult tuletatud spordipoliitilised seisukohad olid üleriigilise tagapõhjaga, seda enam, et tehtud otsustes kajastus kogu maa, s. o. kõigi spordiorganisatsioonide üksmeelne seisukoht. Sporditehniline töö jäi endiselt eriliitudele, kuid selle vahega, et passiivsed organisatsioonid on lahutatud aktiivsetest ning passiivsetelt seega võetud võimalus eriliitude esindajatekogudes suruda peale oma seisukohti.

Seatud põhimõtted on ka tänapäeval üldiselt kehtivad, kuigi 1935. a. reorganisatsioon nendes mõndagi muutis. Muudatused olid rohkem välises vormis kui sisus ja kasuks üldisele asjale. Üks reorganiseerimise haru puudutas organisatsiooni maakondlikus ulatuses ja teine nõukogu olemaolu.

Maakondlike organisatsioonide ulatuses peeti soovitatavaks nende ühendamine maakondlikus ulatuses, kusjuures keskasutusena kohapeal jäi tegutsema maakondlik spordiliit Eesti Spordi Keskliidu tahte avaldajana ja volinikuna. Maakonna spordiliidu ülesandeks seati maakonnas tegelevate organisatsioonide juhtimine, ka nende, kes ühel või teisel põhjusel ei olnud pidanud tarvilikuks astuda mõnda eriliitu. Tänapäeval teostavad maakonna-spordiliitude kaudu kohalikud organisatsioonid üksmeelsemalt maakondlike esindajate valimist ja saatmist keskliitu. Uue põhimõtte rakendamisel muutus üleliigseks spordiseltside kuulumine

saata esindajatekogusse kolm ja maakonna liidul 1 esindaja. Iga eri- ja maakonnaliidu esimees on üheks liidu esindajaks keskliidu esindajatekogus.

Keskliidu juhatus koosneb esindajatekogu poolt valitud esimehest, eriliitude esimeestest või nende asemikest, maakonnaliitude poolt valitud kahest esindajast ja esindajatekogu poolt valitud kolmest liikmest, seega üldse 16 liiget.

Iga üksiku eriliidu tegevusalasse kuulub: 1) temale alluva spordiala eest hoolitsemine, 2) rahvusvaheliste ettekirjutuste teostamine ja järelevalve määrustepärase sportimise üle, 3) sportimisvõimaluste soetamine ja noorte edustamine, 4) rahvusvaheliste maa- ja turniirivõistluste korraldamine ja meistrivõistluste juhtimine, 5) liitunud seltside koostöö koordineerimine, 6) spordiala esindamine sise- ja välismaal, 7) edustatava spordiala taseme tõstmine, spordimõiste levitamine, arendamine ja propageerimine.

Eriliidu liikmeks võivad olla kõik Eestis kehakultuuri alal tegutsevad ja spordi keskliidu registreeritud juriidilised organisatsioonid, kes liitumiseks eriliiduga on soovi avaldanud oma peakoosoleku kaudu.

Liikmed jagunevad tegev- ja huviliikmeiks. Sisse astumisel arvatakse organisatsioon eriliidu huviliikmeks. Pärast eriliidu põhikirjas ettenähtud tegevusnõuete (osavõtt meistrivõistlustest, võistluste korraldamine, jne.) täitmist, antakse liitunud organisatsioonile tegevliikme õigused.

Eriliidu tegevust korraldavad esindajatekogu ja juhatus. Esindajatekogus on esindatud kõik liidu liikmed 1—3 esindajaga, kusjuures organisatsioonil, vaatamata esindajate arvule, on üks hääl, kui eriliidu põhikiri ei näe teist korda.

Juhatus koosneb esindajatekogu poolt valitud esimehest ja juhatuse liikmetest, kes endi vahel jaotavad ametid.

Maakonna-spordiliitude ülesandeks on oma maakonna piires: 1) koondada endasse tegevuspiirkonnas asuvaid spordi-organisatsioone; 2) kooskõlastada liitunud organisatsioonide tegevust; 3) abistada liikmeid nende ülesannete täitmisel moraalselt ja võimalust mööda ka materiaalselt; 4) korraldada spordiinstruktorite, erialajuhtide ja spordiõpetajate kättesaadavust igale liikmele ja teostada õpetuskavade läbiviimise järelevalvet; 5) korraldada maakondlikus ulatuses

spordipäevi ja pidustusi ning teostada propagandat spordimõiste ja võistlushuvi laiendamise eesmärgiga.

Eesti kehakultuuri huvides tegutsevad Eesti Spordi Keskliidu kõrval Vabariigi Valitsuse otsusega 1925. a. asutatud Eesti Kultuurkapitali Kehakultuuri Sihtkapitali Valitsus ja 1923. a. loodud Eesti Olümpia Komitee.

E. K. K. Sihtkapitali Valitsuse ülesandeks on määrata spordiliikumisele teaduslikult põhjendatud suund, teostada kindlakujulist sportlaste ettevalmistust maakonna instruktorite kursuste, õppepäevade jne. kaudu, ning toetada aineliselt organisatsioone ja isikuid.

Eesti Olümpia Komitee ülesandeks on sidepidamine rahvusvahelise olümpia komiteega ja koguda ning valitseda Eesti olümpia fondi, mille majandamise kaudu teostub osavõtt olümpiamängudest ja ettevalmistus neile.

Kõige kolme asutuse (Eesti Spordi Keskliidu, E. K. Kehakultuuri Sihtkapitali Valitsuse ja Eesti Olümpia Komitee) tihe koostöö, vastastikune arusaamine ja moraalne ning aineiline toetamine on kindlustanud meie spordiliikumisele kindla kuju ja aluse, eeldades spordiliikumise progressi ka läbi raskete aegade.

20 aastaga on spordiliikumine otsides ja luues jõudnud oma organisatsioonilise terviku juure. Kui meie vajaksime järgnevatel aastakümnetel veel parandust omas konstruksioonis, siis võiks vast olal juttu spordiseltsidest, kus mõndagi peaks ergutama, kohendama ja ümber looma

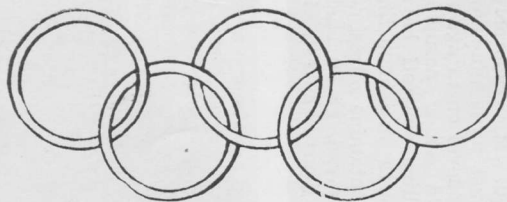
Eesti Maadlus-, Poksi- ja Tõsteliidu ametlik teadaanne

1. Otsustatakse karistada noomitusega E. Spordilehes avaldamisega ÜENÜTO tegelast Eduard Nurk'a määruste § 12 B pk. 1 alusel.

2. Otsustatakse karistada Tall. Kalevi maadlejat Osv. Võidula't noomitusega ebasportliku esinemise eest Tartu Kalevi võistlustel 5. dets. 1939. a. ja karistus avaldada E. Spordilehes.

O. Köster,
esimees.

A. Poolak,
sekretär.

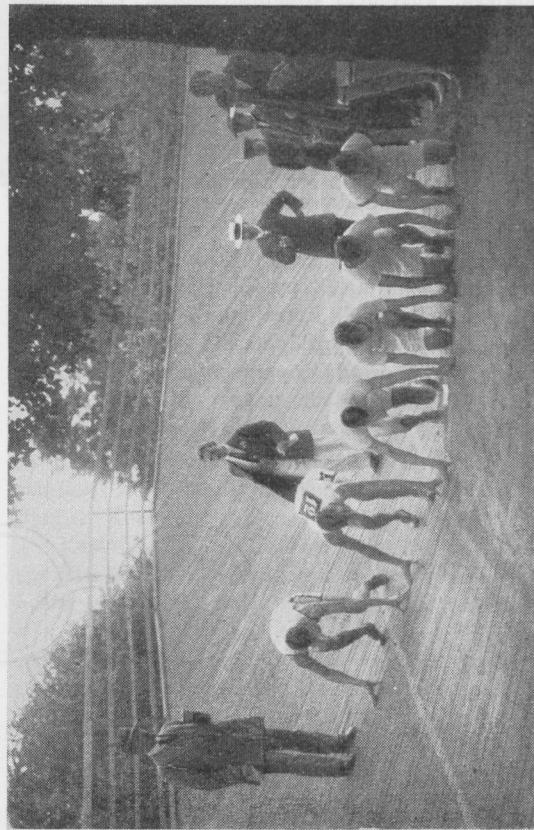
VETERANIDE MÄLESTUSI

Gustav Võntso:

Kui sõitsime puu-uiskudel...

Tahan oma mäletustest välja kiskuda peamiselt seda, mis puudutab talispordi. Kohe pean aga märkima, et koos aegadega on muutunud ka kombed. Minu noorpõlve-aastatel oli talispordina näiteks suusatamine kui mitte just päris tundmatu, siis igatahes viimaseid alasid, mida harrastati. Tänapäeval on ta aga muutunud massispordiks. Selle üle tuleb rõõmutunda, milline suuresti harrastatav ala oli vanasti kiiruisutamine ja kui tahaplaanile ta on jäänud tänapäeval.

Kiiruisutamine oli esimene ala, mis minust tegi sportlase. Ma ei tea, kas kõik teavad, et 50 aastat tagasi, millal mina 10-aastase poisikesena huvitusin kiiruisutamises, ei olnud terasuisud nii kättesaadavad kui nüüd.

Säärasell toimus 400 m lootsu start Riias tsaarajal. Äärmised välisrajal olid sunnitud „stardikoopad kaevama“ velodromi puutrekile. Äärmisemaks lootsjaks on K. Gern, kes ebasoodsast asendist hoolimata suutis ette spurtida ja lootsu võita.

Katki polnud aga midagi, kuigi näiteks 500 m sõiduks tuli katta neli ringi. Majanduslik ülejääk oli 11 rubla, mis „Valvaja“ mehi rõõmustas sel määral, et minu nimi lubati kuldtähtedega kanda seltsi raamatusse. Nii olin ma teeninud oma esimesed kannused.

Ega võistluste korraldamine polnud siiski kerge. Sooja vett jää kastmiseks ja ühtlaseks muutmiseks tuli keeta kodus, et seda siis teekannudes, mis olid mähtud kaltsudesse, kelgul vedada liivväljakule. Sageli tuli terve öö valvata jääd. Võistlustel tuli aga tegutseda kas võistlejana või kohtunikuna. Minust saigi igipõline võistluste kohtunik real aladel ja hoolimata varsti täituvast 60. eluaastast loodan seda ametit niikaua pidada kui suudan.

Konstantin Gern:

Mitme lipu all

Minu mälestused spordist algavad Tartust, kus olen sündinud ja sirgunud. Vahepeal olen ennast ja ka oma spordikarjääri vedanud Riiga kui ka Venemaale, kuni püüvamaks jalgealuseks on kujunenud Tallinn. Endale on minu elukäik olnud võrdlemisi kirju, kuid ma ei sunni, et samal arvamusel oleksid ka teised. Spordis on nii mõndagi üle elatud, nii mõndagi tähele pandud, ja mis sellest kõigest on rohkem mällu jäänud, sellest püüan jutustada.

Minu aegne noorsugu käis sporti harrastamas metsas. Võeti kaasa jalgpall, ketas, kuul kui ka muud käepärast olevad spordiristad ning peeti alalisi omavahelisi võistlusi. Nii kasvatasime endist mitmevõistlejaid, kuigi tollal seda defineeriti tavalise sportlase mõiste alla. Tahan kohe välja tõsta ühe mitmekülgse ja igati andeka sportlase, keda tänapäeva noorsugu vaevalt tunneb, kuid keda võib pidada omaaegseks parimaks kergejõustiklaseks ja maadlejaks. Selleks oli Elmar Viltman. Kõigepealt oli ta Tartu parim jalgpallur. Edasi: kuuli tõukas ta üle 12 m, ketast heitis 40 m ümber ja oda viskas 50 m. Kõike seda tegi ta Eesti kergejõustiku algaastatel. Kummalisem on aga, et nn. vabastilis või oda sabast kinni hoides lennutas ta oda peagu 60 meetrit! Olgu selgituseks öeldud, et saarases stiilis odavise oli tavalise stiili kõrval kavas Londoni olümpiamängudel, kuid tolleaegne olümpiavõitja rootslane E. Lemming ei saavutanud siis kummaski stiilis üle 55 m.

Kaske on öelda, millisel spordialal oleksid Viltmanil ala spetsialiseerimisel olnud kõige suuremad väljavaated. Nii oli ta ka hea maadleja, kes on võtnud omaaegset maailmameistrit O. Kapluritki. Riias 1914. a. peetud Vene olümpiamängudel võistlesid nad ühes kaalus. Mäletan, et kui Viltman ilmus matile matsiks Kapluriga sügavalõikelises trikoos, milliseid kantakse tänapäeval, ei tahtnud Kaplur temaga maadelda, lausudes: „Säärased trikoosid võivad kanda üksnes maailmameistrid.“ Lugu oli nimelt selles, et kui keha on trikoost vähem kaetud, on sügavalõikelise trikookandjal rohkem võimalusi võttest libisemiseks keha hirtumise tõttu. Seepärast

Meie panime taldade alla puust uisud, mille keskelt jooksis läbi raudtera. Kuid lõbus oli uisutada ka nendega.

Kui kunagi hakatakse koostama Eesti kehakultuuri ajalugu, siis mina võiksin väita, et uisutamine on vanimaid Eestis harrastatavaid spordialasid. Esimesteks uisutajateks üle 50 a. tagasi olid siiski saksa soost kodanikud. Nad korraldasid omavahelisi võistlusi, rohkem siiski suletud ringis, kuhu „talupoegi“ ligi ei lastud. Oli vaja suurt tutvust, kuni sakslased oma võistlustest lubasid osa võtta ka üht eestlast, kelleks oli tumm Paul Reisman. Ta oli siiski nii hea uisutaja, et tuli sakslaste hulgas järjekindlalt auhindadele. Võistlusi korraldati peamiselt snelli tiigil, kusjuures mäeveerg oli rahvast tulvil pealtvaatajaina.

Esimesed eestlaste korraldatud uisutamisevõistlused toimusid alles käesoleva sajandi esimese aastakümne lõpul. Harrastati isegi iluuisutamist, milles, muuseas öelduna, vana lehemees Mihkel Aitsam tegutses kohtunikuna. Mäletan, kui tahtsime Artur Kukega korraldada esimesi kiiruuisutamisevõistlusi, soovitas meile tolaeagse saksa lehe väljaandja Brandt pöörduda auhindade saamiseks rüütelkonna peamehe Dellingshauseni poole. Kuid meie olime uhkust täis ja tahtsime võistlused korraldada ilma sakslaste abita. Sellepärast loobusime Brandti lahkest soovituselt ja ka kuuest pudelist õllest, mida ta lubas meile välja teha, kui astume kontakti rüütelkonna peamehega. Nii hülgasime sakste abi ja ... häda polnud midagi.

Kahjuks ma ei mäleta enam, mis aasta siis oli, kui pakkusin „Valvaja“ spordiosakonnale korraldada kiiruuisutamisevõistlused Kungla aias (praegu seda aeda enam ei ole). „Valvaja“ juhid kartsid defitsiidi tekkimist ning nõustusid minu ettepanekuga alles siis, kui lubasin võistluste õnnestumise puhul ülejäägi seltsile jätta, ebaõnnestumise puhul aga puudu jäägi ise katta. Rahvast tuli võistlustele rohkesti, õige suurel määral sakslasi, kes tahtsid veenduda, kui ebaõnnestunult eestlased korraldavad võistlusi.

B. Abrams,

veterane-tegevusportlasi ja tunnustatuimaid spordijuhte.

K. Gern,

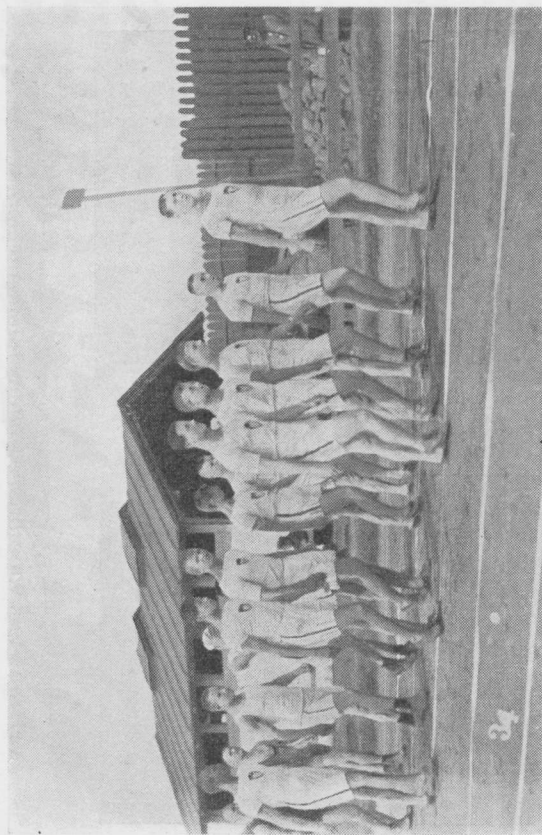
Varem avaldamata foto kõrgushüppe katsest, millel B. Abrams esimese eesflaasena ületas 1,80. Sündmus leidis aset 1914. a. juulis.

Viltman pani ette trikood vahetada. Lõpptulemuseks oli, et mõlemad heitsid trikood seljast ja maadlesid ainult lühikestes pükstes. Matš ise kujunes Viltmani triumfiks, mis tänapäeval oleks talle annud ülekaaluka töövõidu, kuna Kaplur kogu aeg pages matilt. Tegelikult jäi matš viiki, kuna võidu andis tollal üksnes seljatamine. O. Kaplur tuli siiski kaaluvõitjaks. Selle otsustas asjaolu, et Viltman ei saanud selili üht venelast, kellele Kaplur oli enne nim. matši õpetanud selgeks, kuidas seljakootuse vältimiseks tuleb Viltmaniga maadelda. Nii jäi see matš viiki, kuigi venelane oli kogu aeg nn. umbkaitses, ja Viltman teiseks. Samade võistluste põhjal Viltman määrati meeskonda, mis pidi sõitma eelolevatele euroopavõistlustele, kuid varem puhkes maailmasõda. Hiljem Viltman siirdus elukutseliseks maadlejaks, kellena teda tabas Lurichi ja Abergi saatus. Ta suri umbes ühel ajal viimastena mainitutega ja vist ka kõhutüüfusse.

Samadel Vene olümpiamängudel tulid eestlastest teistes kaaludes võitjateks veel Fuchs ja praegune töölistkoja esimees A. Kurvits. Viimane pidi kolm korda nupust heitma Vene meistrit, alles siis tunnistas kohtunik käsi laiutades eestlaste võidu.

Kui ma midagi kahetsen, siis vahest seda, et minust ei saanud olümpiaatleeti Stokholmi mängude puhul 1912. a. Vastavatel katsevõistlustel Balti kubermangudele Riias saavutasin stardioiguse, kuigi jäin 800 m-is kolmandaks. Olin aga mõlemast võitjast väga napilt maas ja lisaks arvestati minu kasuks asjaolu, et jooksin tavalistes tuhlvites naelkängade asemel. Olin Riias maksnud isegi stardiraha 10 rubla. Sõidu rikkus asjaolu, et baltlased tahtsid sõita Riia kaudu ja pidid maksma igaüks 50 rubla, tege-likult oleks palju hõlpsamalt saanud sõita Peterburi kaudu, millist teed teised eestlased ka kasutasid.

Samal Stokholmi olümpiaa-aastal muutusin ma neljaks aastaks „lätla-seks“, kuna asusin varsti Tartust elama Riiga. Alul võistlesin sealse Eesti Haridusseltsi nimel, kuid et see oli liidus registreerimata, olin sun-nitud siirduma Amateursi ja veel hiljem Unioni. Viimase nimel startisin

Eeslaste meeskond defileel Riias 1914. a. peetud 2. Vene olümpiamängudel. Kõige ees sammub P. Saulman, kes nüüd on Maailmas. Teatavasti oli eeslaste kergejõusiku-, maadluse- ja jalgpallimeeskondade tubli esinemine Riias suureks furooriks. Nimetatud mängude ajal puhkes maailmasõda, mille tõttu mängud lõpetati veidi varem.

ma Vene olümpiamängudel 1914. a. riialasena. Oma lemmikjal — 1500 m-is — jäin ma siis J. Villemsoni järel teiseks. Hiljem oli mete vahel veel mitu duelli, kord ühe, kord teise kasuks.

Minu Riias viibimise aegseid spordiõlusi iseloomustab vahest see, mille kohta on käesolevale kirjutusele lisatud ülesvõte (vt. 66 lk.). Sel ajal näeme starti 400 m jooksuks. Kõik kuus meest startis ühisel rajal, kuna aga rada jäi kitsaks, siis tuli startiks kasutada ka velodroomi trekki. Mina olen sellel pildil kõige äärmisem küürutaja trekil. Siiski õnnestus mul kohe alul vedama asuda ja võita.

Vene revolutsiooni eel sattusin elama Petrogradi, kus startisin sealse Kalevi nimel. Seal elades õppisin sõudmist, ujumist, vehklemist ja poksi. Venemaal elas inimesi ka raske näljaaja, kuna ei pääsnud tagasi kodumaale. Huvitavad sellest ajajärgust on spordi-propaganda sõidud Venemaa provintsi, mida korraldas sõjavägi. Nii sõitsime 1920. a. kahes kaubavagunis 50 sportlasega Smolenskisse demonstratsioonivõistluseks. Teel tuli vagunisse muretseda heinu külje alla viskamiseks. Teel Smolenskisse moodustas üks vagun kabaree, kus veedeti aega, tagasisõidul oli sama vagun sõna tõsisel mõttes loomaed, kuna sellesse paigutati kõik elav, nagu kanad, pardid, sead, lambad jne., mis õnnestus teel osta, et viia Leningradi ka veidi söögi-poolist. Vaguni üksel seis isis oma meestest püssiga, vastasel korral oleks kogu vagunitäis konfiskeeritud.

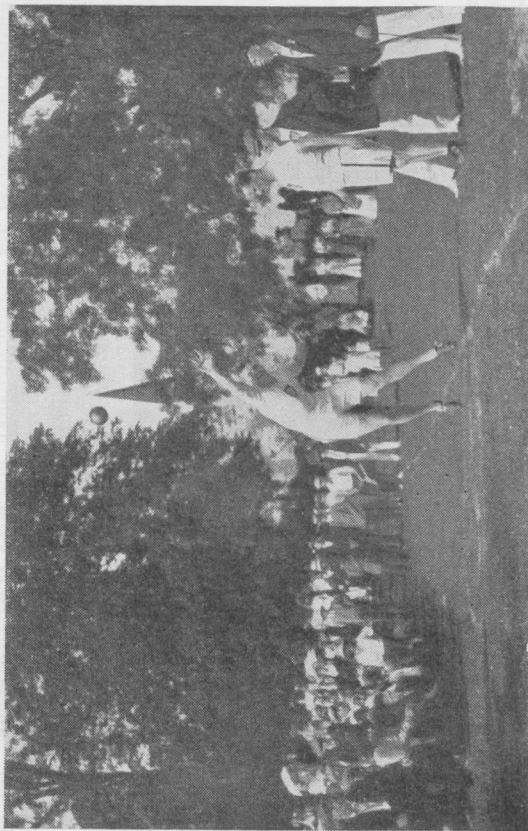
Olen säärase propagandareisidega Venemaa peagu risti ja põigiti läbi rännanud enne kui õnnestus tagasi pääseda Eestisse. Nii olen ma oma spordikarjääri vältel startinud mitme lipu all.

värava venelastele 40 m pealt, kuid vastukaaluks lasin ise ühe niisama kaugelt löödud palli väravasse. See matš on mulle praegugi veel kui unenägu.

Võib olla huvitavad teid minu heitlused kettaheites soomlastega. Tunnen praegugi veel uhkust selle üle, et oma kettaheites kaotanud ainult kahele soomlasele, kelledeks olid olümpiavõitjad A. Taipale ja E. Niklander. Kõigile teistele soomlastele jäin võitmatuks. Tuska tegin soomlastele mitte ainult kettaheites, vaid üldse heidetes-tõugetes. Nii oli 1915. a. võistlustel Porvoos välja pandud eriauhind sellele, kes ükskõik mis-suguses viskes-heites küünib kõige lähemale maailmarekordile. Auhind oli tegelikult mõeldud Jonny Myyräle, kes tollal oli odaviske maailmarekordi omanik. Kiuste selle pääsesin ma kettaheites maailmarekordile lähemale kui Myyrä enda maailmarekordile odaviskes ja lahkusin soomlaste kadet-sevate pilkude saatel väärtusliku auhinnaga. Teine kord viisin soomlaste eest eriauhinna Tampere. Jälegi väga väärtuslik auhind oli seekord välja pandud heidete üldvõitjale neljal alal — kuul, ketas, oda ja vasar. Auhind oli mõeldud Niklanderile, kuid viimane vastu ootusi ei saanud võistlustele. Võitsin kuulitõuke ja kettaheite, tulin teiseks odaviskes ja kuigi vasaraheites jäin kas kolmandaks või neljandaks, olin võitnud. See-juures heitsin vasarat 32 m ümber. Muuseas: Niklanderiga olin suur sõber ja temalt ma õieti saingi õpetust kettaheites. Niklanderil oli suur talukoht ja sageli elas inimesi pikemat aega tema juures.

Soomes õppisin ma ka maadlemist, milles hiljem siirdusin elukutseli-seks, hakates koos Lurichi ja Abergiga võistlema tsirkuses. Lahkumine nendest kahest Eesti jõustikukangelasest on mulle vabalt öeldes mällu süübinud.

Saksa okupatsioonivägede lähenemisel Eestisse peeti Tallinnas maad-lusvõistlusi Lurichi osavõtul. Kuigi Lurichil olid teatud põhjused kart-a sakslasi, ta siiski ei kavatsenud põgeneda, kuna Anvelt oli teda julgustanud,

Kõvasti duellisisid omavahel B. A b r a m s ja L. T õ n s o n. Pildil momenti kuulitõuke võistlusest Haapsalus, kus mõlemad saavutasid senimeetri pealt võrdse tulemuse, kuid Tõnson mõõdulind pingutamise sa siiski esikoha.

Jumalagajätt Lurichiga

Olen tegutsenud paljudel spordialadel, olen palju üle elanud, kuid kõik minu üleelamused on säärased, milledest enda hindamisel ei oska midagi eriliselt välja tõsta. Võib-olla oleks siiski midagi huvitavat pajatada, kui ma oskaksin kõike nii edasi anda, et see kisuks kaasa. Nii optimist ma siiski ei julge praegu olla, vaid tunnen suuremat „lambipalavikku“ kui võistlustel.

Ma ei tea, kas huvitab teid see, kuidas meie 1914. a. Venemaa olümpiamängudel moskvalastega jalgpalli mängisime. Suutsime matši lõpetada viigiga 2:2, mis oli meie suurepäraseks tulemuseks. Niipea kui jõudsime riietusruumi, oli esimeseks mureks janu kustutamine, kusjuures me kvassi joomisega koguni liialdasime. Sellest poleks olnud midagi, kui ootamatult poleks tulnud korraldus uuesti väljakule minna, et lisaaajaga otsustada võitja küsimus. Enne matši polnud keegi hoiatanud, et normaalaaja lõppemise puhul viigiga matši jätkatakse lisaaajaga. Vastasel korral poleks me nii palju joonud. Aimasin ette, et tuleb krahh. Püüdsime teha, mis saime. Ülepingutamisest kui ka liigselt täidetud vatsast mõni mees otse püherdas krampides. Lisaks tehti meie ülekohtu kahe mängija eemaldamisega väljalt. Mäletan, et kaotasime, kusjuures lahkusime väljakult enneaegselt, viimast protestiks kohtuniku tegevuse vastu, kuid midagi selgemat ma nüüd üldse ei mäleta. Minu mälu on Tallinn-Moskva linnavõistlus jäänud otseselt hinge nime all. Segaselt meenub, et püüdsin ühe penalty kinni, teise penalty põhjustasin aga ise, kuna palli haaramisel haarasin ka vastasforwardi jala. Samuti mäletan, et Kapsas-Kuulmann lõi ühe

Küllap teie tunnete neid mehi, kuigi foto on pärit 1915. aastast. Näeme B. Abramsi, J. Lossmani ja A. Ohakat nende parimates nooremehes aastates.

et sakslastel ei olewat enam vihavaenu Lurichi vastu. Igal juhul ära sõita tahtis aga Aberg ja lõpuks Lurich soostus. Ka mina sõitsin nendega kaasa. Pääsime kuhugi trellidega varustatud vagunisse, kuid varsti käsutati meid sealt välja, kuna see vagun oli varutud Balti parunitele, keda punased küüditasid endaga kaasa. Rong oli tulvil sõitjaid. Mina pääsin kuidagi õnnekombel ühte II klassi vagunisse, kus sõitsid Vene sõdurid, Lurich, aga pidi leppima külma kaubavaguniga, kust ma ta juhuslikult leidsin Gašinas. Seks ajaks oli ta juba jõudnud kaotada kaasavõetud väärtusliku kirjavahetuse ja ka käsikirjad kavatsatud maadlusõpetuse koostamiseks. Need olid olnud kohvril, mille aga inimesed olid peagu laeni täidetud vagunis üldisel trügmisel puruks sõtkunud.

Petrogradi jõudnud hakkas Lurich varsti seal maadlema, kavatsedes edasi siirduda Lõuna-Venemaa poole. Mina aga tundsin igatsust koju tagasi pääseda, milleks avanes ka võimalus. Lahkumine Lurichist oli väga lihtne, sest vist kumbki ei aimanud, et lahkumine kujuneb igaveseks. Mäletan, et Lurich lausus mulle: „Varsti näeme!“ Pole ma teda aga enam näinud. Muuseas: Lurichil oli kindel kavatsus kodumaale pöörduda, et endale kasvatada järeltulija. Seda ta lootis leida saarlaste hulgast, sest saarlasti hindas ta tõult kõige tugavamateks eestlasteks.

Johan Martin:

Eesti spordi algpäevilt

Esimesed Eesti sportlaste nimed, kes minus koolipoisi-eas huvi ja aukartust äratasid, olid meisteruisutajad Artur Kukk ja Johannes Villemson. Riias koolis käies ja iseihu ja hingeaga sportlane olles, jälginis suure huviga Eesti ja teistes lehtedes nende kaasvõitlejate selleaegseid suursaavutusi. Kuna Riia sportlaskonnal sellal Eesti sportlastega peagu üldse puudus kontakt, siis olin eriti üllatatud, kui Artur Kukk mind 1912. a. suvel ja ka hiljem Tallinna rahvusvaheliste võistlustele kutsus, millistest osa võtsid ka tolle aja Soome kuulsused, nagu Taipale j. t. Siis juba üllatasid ja rõõmustasid mind Riias iga aasta peetavatel keisri-medalite võistlustel sügav venna G. Kiilimi suursaavutused. Muuseas pean avameelselt tunnistama, et kadunud Kiilimist kui sportlastest on mul kõige paremad muljed jäänud — ja seda ka hiljem Tallinnas elades ja temaga kokku puutudes — alati tagasihoidlik, asjalik ja karakindel treeningus, ialgi enese saavutustega hooberdes või teisi võistlejaid alahinnates — ühe sõnaga ideaalne sportlane.

Siis järgnesid eestlaste suurvõidud viimasel Vene olümpiaadil 1914. aastal Riias; eriti aga seisab neist praegu veel mul silmade ees Tallinna jalgpallimeeskonna viigiliselt lõppenud heitlus Moskvaga.

Siirdudes 1914. a. Tallinna elama, on mul head mälestused meie tolle aja sportlaste seltsimehelikkusest, nn. kamba vaimust; ühistreeningud Tallinna ümbruses, mürdmaajooksud Piritall, ühel niisugusel mu „kõva rebimine“ kaasvõitleja V. Fiskariga kolmanda koha pärast; Gonsiori või „Lootuse“ aias ühisel jõul spordiväljaku korraldamine; suured kiirusitamisvõistlused väikesel „Kalevi“ liivajalul, võimlemistunnid vanas pitsimajas jne. Siis meie tihedad võistlusmatkad Soome, Vene esivõistlustele Petrogradi ja Moskva — suurvürsti rändauhinda kaitsma, millise nägemine praegugi veel kutsub minus esile elavaid mälestusi.

Ka olümpiamängud 1912. aastal Stockholmis ja 1920. a. Antwerpenis seiklusrikaste sõitudega ja eestlaste Martin Kleini ja Jüri Lossmani ja teiste suursaavutustega seisavad jäävalt meeles.

Aleksander Mändvere:

Sport Virumaal 25 aasta eest

Virumaal leiaame sportimist juba 1910.—1911. aastail. Esialgu mängiti jalgpalli Virumaa maakonnalinnas Rakveres, pärastistel aastatel arenes ka kergejõustik peamiselt Tallinnas keskkoolis käivate kooliõpilaste keskel. Jalgpallimeeskonna moodustasid ariteenijad ja väljaspool Rakveret õppivad kooliõpilased, kes pidasid heitlusi omavahel.

*

Aastal 1915 Väike-Maarja põllumeeste selts korraldab põllumajandusliku näituse, mille eeskavas on muuseas ette nähtud ka võidujooks. Võitjale on määratud auhinnaks hobepoortigär. Jooksjaid registreerub paarikümneks. Jooksu teostatakse hobusenäitamise ringi piirava aia ümber. Kõik jooksjad on tublid maapoisid piktkades pükstes ja kamassides. Teiste seas on kõhn Rakverest tulnud linlane liihikestes valgetes spordipükstes ja kingades. Tuleb joosta 25 ringi ümber hobusenäitamise aia. Võidujooks-

M. Heyde

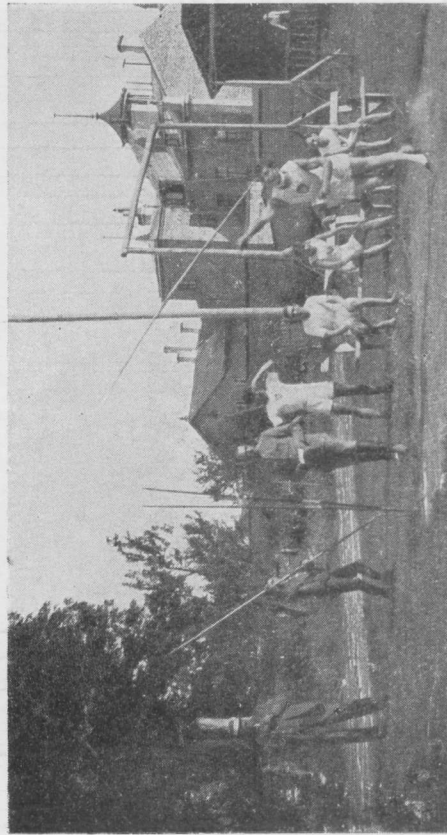
J. Martin

omaaegsed mitmekülgsed tegevsporilased-pioneerid

1918. aasta — Tartu liivaauk-sportiväljak. Kroonuaia väikene uisutee, hiljem Pika ja Tallinna tänavate liuväljakud, esimesed jääpallivõistlused; pisikene velodroom vanas „Taara“ aias.

Esimesed koolinoorsoo olümpiaadid, nende korraldustööd koolipois- tega, Eugen Neumanniga (Uuemaa) eesotsas; iga-aastased võimlemis- peod hulga tublide võimlejatega.

Kõik need on ilusad ja armsad mälestused.

Näeme Leks Kolm peret Klumbergina „vanal heal ajal“ Kalevi aias viskamas uut Eesti rekordi odaviskes. Ta saavutas 55 m ümber, mis tolleaja kohta oli hiilgetulemus. Kohunikuna näeme toimumas B. Abramsit (sõjaväelase vormis)

oma stiil. Mida keerulisemalt keegi hüppas, seda parem näis olevat tema stiil. Tuli ka mõni tundmatu suurus ilma stiilita ja jätis maha „stiilmehed“.

Nii sporditi provintsis 25 aasta eest.

Bernhard Abrams:

Sport tähendas püksirihma pingutamist

Meid oli suur rühmitus Pika ja Vene tänava vanemaid koolipoisse, kes tegelesid igasuguste spordialadega, peamiselt aga jalgpalliga. Seejuures oli meile esimese jalgpalli toonud Soomest Oskar Tamjärv, kes praegu tegutses ärimehena. Sellesse rühmitusse, millest kujunes mitte-ametlik jalgpalliklubi Meteor, kuulusid peale minu Kuuskman, Reinans, Feldt, Margevitš, samuti Villemson, Luik, Steinberg, Fiskar jt. Käisime on uudiseks vast see, et isegi poks polnud meile tundmatu ala. Käisime seda salaja harrastamas praeguses Pühavaimu algkooli majas. See oli igatahes 1910. a. paiku, mille tõttu võib konstateerida, et poks on ka Tallinnas võrdlemisi vana ala, kuigi esimeste võistluste korraldamiseni jõuti alles hiljem.

Endastmõistagi kuulus meie jalgpallitreeningusse ka jooks, mida har- rastasime Kadrioru ringteel ja ka mujal. Igal pühapäeval sooritasime pikema matka kas Piritale või Lükatile ja hiilisime pöösaste vahel, kuidas Kalevi mehed tegid kergejõustikku, mis sellal oli uus ja moodne ala. Ega meigi tohtinud ajast maha jääda. Jalgpallimängu vahel hakkasime kivi tõukama, üle kahe puu vahele seotud nõori kõrgust hüppama, jooksudes võistleva jne.

Uus ala tõmbas meid ja veel paremaks edasiarendamiseks astus kogu meie jalgpallimeeskond Kalevi liikmeks. See oli 1911. a. kevadel ning sama aasta suvel võtsime juba osa Kalevi poolt Pirital korraldatud kergejõus-

jad lastakse lahti ning algab kohe suur rüselamine meeste vahel esikoha pärast. Tugevamad mehed, töötades kiinarnukidega, jõuavad esigruppi. Ainult valgetes spordipükstes mees jookseb viimasena tasa ja ühtlase tempoga, tal on nähtavasti kogemusi ja treeningut. Pikkades pükstes maapoised on varsti väsinud, nende tempo väheneb ja muutub aeglaseks sõr-giks, ainult spordipükstes noormees kindla tempoga jõuab kõigile järele ning möödudes saavutab kerge vaevaga esikoha. Võitjale oli lubatud port-sigar, kuid tänini on see kätte saamata.

*

Maailmasõja puhkemisaasta. Juba tol ajal oli Haljalas (10 km Rak-verest) maanoortest koosnev jalgpallimeeskond, kellega oli Rakverel võist-lus. Rakvere põrandaaluse spordiringi protokoll 12-dast maist 1915. a. kõneleb sellest järgnevalt: Rakvere koondusmeeskond kohtas Haljala ja Metsikuse koondusmeeskonnaga Völe külas. Rakvere koondusse kuulusid spordiringi ja Rakvere meeskonna „Virumaa“ mängijad. Esimene poolaeg lõppes Rakvere kasuks 2:0, teine poolaeg 5:0.

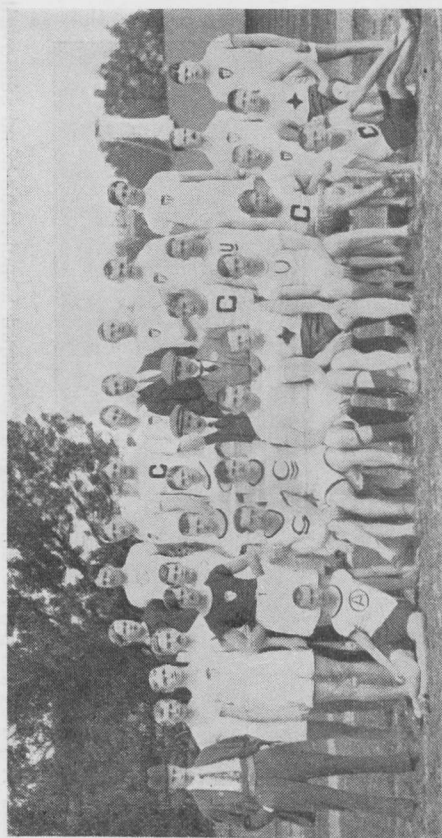
Pärast võistlust oli „bankett“ Haljala kõrtsis tee ning naelasaiaiga.

*

Mõni aeg pärast Haljala turniiri tehti Viru-Jakobi põllumeeste seltsi peol kehakultuuri, kus kavas oli rida kergetõustiku alasid, nagu jook-sud, hüpped ja heited. Osavõtjaid oli ümbruskonnast ja Rakverest kokku üle paarikümne. Esmakordselt kasutati ka „stopperit“-ajanahtajat. Seni aga olevat aega võetud lihtsa kapslihuuriga.

*

Joosti parkide teedel, harilikul murul, — need olid meie sõerajad. Maad mõndeti täpselt, sest tähtis oli see, et rekord püstitataks õigel rajal. Ja nii õigel, kuigi konarlikul jooksurajal, kummikingadega joosti ilma stiiliita nii, et maa müdises ja finišis seisis mees ajamootjaga ning fikseeris tagajärgi. Kõrgust ja kaugust hüpati reeglipäraselt, kuid igal mehel oli

Koõupillil päevadel, millal Tallinnas käis võistlemas olümpiavõitja Arnas Taipale, kes Eesti pinnal püstitas koguni uue, kuid tunnus-tamata jäänud maailmarekordi kettaheites. Toodud pildil istub Taipale keskel. Samuti näeme meie Vene kui ka Läti kergetõustlasi

Aleksei Palm

Mari Liiv

Vanu veteraane, kes on olnud Eesti spordihälli ja kes olid lähemalt tuttavad meie esimeste jõusikukangelastega. Mõlemad on praegu võrdlemisi kõrges vanuses, kuid endiselt sätsukad. Palm elab Tartus, Liiv Nõmmel

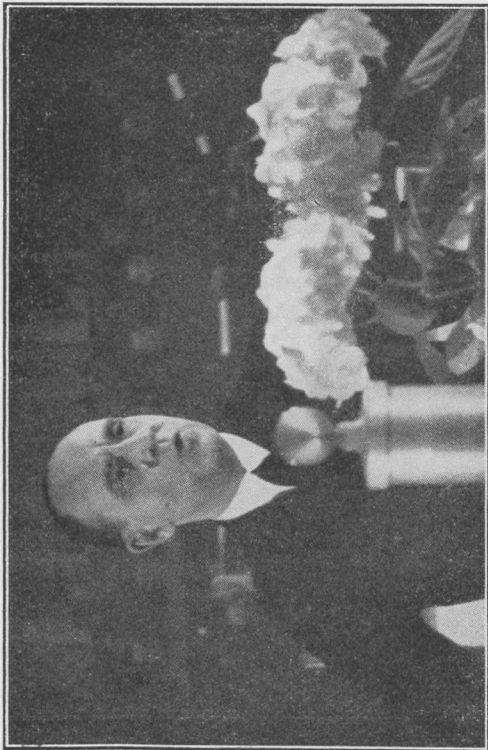
tikuvoistlustist. Kergetõustik Kalevis elavnes ning sama aasta augustis korraldati esimesed avalikud võistlused, koguni olümpiamängude nime all. Tuln neil mitmekordseks „olümpiavõitjaks“, saavutades esikohad kõrgus-, kaugushüppes ja kettaheites. Seejuures hüpped teostati kogusummas mõ-lenalt jalalt, st. nii paremalt kui ka vasakult, ning heited mõlema käega. Mäletan, et kõrgust hüppasin paremalt jalalt 151 ja vasakult 150 sm, kokku seega 301 sm. Kaugust hüppasin paremalt jalalt 5.01 ja vasakult 4.73. Ega laita ei olnud.

Varsti hakkasime korraldama võistlusreise provintsi, nagu Haapsalu, Käruse, Paide, Türi-Allikule jne. Meie sport oli maal tundmatu ala ja meid peeti rändtsirkuseks. Nii mäletan, et kord küsiti L. Tõnsonilt, kes oli meie reisijuhiks: „Kuule, meister, mis sa oma meestele ka maksad?“ Kui siis Tõnson vastas, et ei ole mingisugust maksmist meeste, vaid iga mees maksab ise veel juure, ei uskunud teda keegi. Ja mis tööpoolest puutus tolleaegsetesse „päevarahadesse“, siis valitses põhimõte, et ega selts pole liipsilehm. Kõik tuli teha oma kulul ja lisaks tasuda seltsile oma osamaks. Kadunud G. Kiilimi tuntud lauseks oli: „Sportimine — see on püksirihma pingutamine“. Igauhe esimeseks mureks oli kõik maksud õiendada, alles teiseks pureks kõht. Julgen aga arvata, et kui meie omal ajal poleksime pingutanud püksirihma, kas siis oleks Eesti kergetõustik nii ruttu saanud jalgu alla.

Arnold Veimre:

Minu aastad EKRAVELIDU juhina

Need olid töö ja rühkeldamise aastad, sest Ekravelidude tegevus oli laial-dane ja mitmekesine. Tema alla kuulusid tollal nii kergetõustik kui ka rasketõustik — maadlus, poks ja tõstmine, siis veel veesport, rattasõit ja võimlemine. Need polnud üksnes tööaastad, vaid veelgi rohkem — need olid otsimise, süvenemise ja ümberkorraldamise aastad.

Ado Anderkopp oli olemas sageli kuulunud kõnelemas kõiki süüivalt. Pildil on ta kõnepuldis ja ühtlasi mikrofoni ees enne Berliini mängu „Estonia“ kontserisaalis korraldatud olümpiaföötuse andmise õktusel

Kui kõik juba oli selgunud, kristalliseerunud, siis tulid ümberkorraldused. See tõikas Ekraaveliitu sügavalt, kuid see oli paratamatu ja tarvilik. Jõudsin kergejõustikutluduni, nagu ta ka tänapäeval edasi tegutseb.

Need olid ka aastad, millal sõlmiti rohkesti sidemeid teiste rahvastega, korraldati maavõistluste lepinguid kõigi meie lähemate naabritega (kergejõustikus, veesportis, raskejõustikus), mis on jäänud püsima ka tänaseni.

On eriti meele jäänud Eesti-Soomes esimene kergejõustiku-maavõistlus Põris. Soomlaste lahke vastuvõtt ja rahva suur vaimustus võistluste vastu. Soome liidu esimehe U. Kekkoosiga vahetasime mõtteid, et oleme küll vennasrahvas ja ei asetse üksteisest ei tea kui kaugel, kõigest hoolimata on maavõistluste korraldamine palju aega võtnud. Ühtlasi otsustasime maavõistlusi järjekindlalt jätkata, hoolimata sellest, kas ollakse tasavägised või mitte.

Sama maavõistluste eelõhtul, lahkudes külaliskäigult soomlaste juurest võrdlemisi hilja, eksisin linnas. Ühel tänavanurgal küsisin kahelt soome poisilt teed hotelli ja imestasin, et need 14–15-aastased poisid on veel nii hilja väljas. Jutlemisel selgus, et poisid olid 30 km kauguselt tulnud jalgsi maavõistlustele. Väljas tuli neil hommikuni oodata, et jälgida järgmise päeva võistlusi ja siis tulnud teed tagasi minna. See näitas soome poiste püsivust ja armastust asja vastu.

Kui niisugust noorust on meilgi palju, siis püsib meie sportlase tase kõrgel ja isamaa kaitse tugevana.

Tõnu Võimula:

Minul on teised mured

Olen oma mälestustest sageli siin-seal pajatanud, nüüd aga kasutan juhust oma kauaaegsete murede väljavalamiseks, kuigi ma sellega ehk kurivitan minule usaldatud ridade ruumi. Kuid usun, et lugejad mõistavad mind.

Eesti organiseeritud spordiliikumine on jõudnud täisealiseks ja sel puhul kasitletakse ka möödunud aegu. See kõik on väga kiiduväärne, pealegi kui meenutatakse ka esimeste vagude ajajaid. Mind rõhub aga mure, millal hakatakse meil koostama raskejõustiku ajalugu. Olen püüdnud oma poolt mõnesuguseid andmeid koguda vanade raskejõustiklaste kohta. Aastate pika töö tulemust ei saa ma aga hinnata eriti tagajärjerkaks. Otsust vastukaja üleskutsetele kõikjal ei saabu ja ise kõigi juures käia ja kõike kirja panna, selleks ei jätku mul aega ega raha. Ometigi peab kiirustama, kui tahetakse veel päästa, mis päästa on. Üksteise järel lahkub elavate hulgast vanu tegelasi, kes teaksid nii paljugi pajatada meie spordi pioneeeraastatest, ning üha raskemaks muutub vanemate aegade täpne ning eksimatu valgustamine.

Kunagi oli minul kavatsus ise koostada raskejõustiku ajalugu ja see saata rahva hulka, kuid minule muutus see töö ülejõukaivaks. Säärane töö nõuab palju raha, mida minul välja anda ei olnud, kuid mida peaks leidma need asutused ja isikud, kelle suurimaks ülesandeks oleks Eesti spordiajaloo koostamine.

Praegusegi juubeli puhul meie spordiliikumises oleks jällegi paras aeg meenutada, et ühe suure ülesande teostamine on viibinud aastast-aastasse.

Mitte, et esimesed jäävad viimasteks, vaid et naagu tema kirjutusi nägime eesotsas, pilti aga siin, nii on G. Võimula ootajate igalepoole. Seejuures on ta alati olnud abivalmis

Veel suuremat edu edaspidiseks
vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

Eesti Kiviõli ^{a/}ü.

^{A/}s. *Franz Krull*

Veel suuremat edu edaspidiseks
vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

A|S. „VOLTA TEHASED“

Tallinn

Tööstuse 47

Kodukeskjaam tel. 477-66

A|S. „TELLISKIVI TEHASED“

Sakala 36

Tel. 436-47

Veel suuremat edu edaspidiseks
vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

O=ü. Kalandus

„Kave“

Virumaa Elektri A=s.

Riigi Ringhääling

Veel suuremat edu edaspidiseks
vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

O=Ü. RIJETURITE ÜHISKAUBAMAJA

„RÜK”

S.KARJA 19

TEL. 455-77

VÄÄRTMETALLASJADE JA MÄRKIDE TEHAS JA KAUPlus

ROMAN TAVAST

PÄRNU M. 20

TEL. 452-79

A=S. „VILL”

V.KARJA 12

TEL. 450-39

SUKATOOSTUS

„COTTON” A=S.

PÕHJA 7

TEL. 432-63

Veel suuremat edu edaspidiseks

vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

Hotell „Room“

Tallinnas

Manæsi 1

Tel. 425-51

Tallinna Liimi ja Kunstväetise tehas

Kadaka tee 8

Tel. 435-31

Pudukaubaladu

B. Goldmann

Estonia pst. 13

Tel. 303-26

Ehitustehniline kontor

Eduard Olari

Harju 48—15

Tel. 456-90

Veel suuremat edu edaspidiseks
vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

A/S. „Rauaniit“

Põhja pst. 7

Tel. 440-54

Kaubamaja

„Sport“

S.-Karja 18—4

Tel. 446-00

°/° J. Rubin

Viru 17

Tel. 447-36

Kohvik Feischner

Harju 48

Tel. 445-00

Veel suuremat edu edaspidiseks

vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

Rätsepa ateljee

VOLD. HAUG

Narva 14

Telefon 312-66

Laevaäri

E. BERGMANN ja Ko

Vabadusväljak 7

Telefon 467-31

Jahi- ja paaditööstus

J. KIIL

S.-Karjamaa 32

Tel. 439-03

Elektrilemenditööstus

„IKA“

Ins. N. Raag

Kopli 40

Tel. 464-08

Veel suuremat edu edaspidiseks
vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

K-ü. Rahvaülikool

Harju 48

Pärnu 10

Naiste ja meeste rätsepaäri

F-ma Schvarts

Kullasepa 9

Tel. 443-03

E. Günther

Tallinn

Tartu

Viljandi

Pärnu

A/S
J. Brandmann

Veel suuremat edu edaspidiseks
vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

Vd LOUN ja SCHITIKOV

Niguliste 18

Tel. 434-37

THOMAS CLAYHILLS & SON

Olevimägi 14

Tel. 415-00

GEORG STUDE

Pikk 16

Tel. 442-76

EESTI METSA ja TSELLULOOSI A-Ü.

Pärnu 10

Tel. 439-02

Veel suuremat edu edaspidiseks
vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

Toor- ja valmisnaha äri

H. Schein

Uus 7

Tel. 450-74

Raamatuköitmise ja lineerimise tööstus

J. Biek

Müürivahe 17

Tel. 444-10

Elektrotehnika-büroo ja tööstus

V. Engel

Pikk 39

Tel. 444-53 ja 419-43

Plekitööstus ja litograafia

G. Linholm

Tuubitööstus

Artur A. Linholm

V. Kalamaja 32

Tel. 439-93

Keemiaainete suurladu

K. A. Rütman ja Ko

Pärnu 9

Tel. 466-72

O-ü. E. Bever ja Ko

Narva mnt. 30—20. Tel. 324-67, 324-66

Vorstitööstus

T. Ulas

Cuteri 28

Tel. 306-39

Kindatööstus

A. Hirsch

Tartu 17

Tel. 303-49

Veel suuremat edu edaspidiseks

vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

KARL VESKUS

VOLDEMAR PRII

Estonia pst. 1

Tel. 456-76

Kulla- ja kellasepaäri
TH. GRÜHN & KO

Harju 28

Tel. 436-03

RAUA SAUN

Raua 29

Tel. 311-43

K.m.
LIER & ROSSBAUM

Viru 7

Tel. 433-34

TULBI SAUN

Tulbi 6

Tel. 472-29

Betoonitööstus
O. VAREV

Paldiski mnt. 42-a

Tel. 429-87

Pagariäri
MARTIN VIKS

Lembitu 20 ja
Kaupmehe 28

Tel. 437-63

Veel suuremat edu edaspidiseks
vahvatele sportlastele ja nende juhtidele soovivad:

Rätsepaäri
M. Andreesen

Uabaduseväljak 10

Tel. 340-54

Rätsepaäri
Paul Liivak

Roosikrantsi 16—2

Tel. 475-73

Kullasepaäri
O. Viik

Raekoja hoones

Tel. 429-08

Valmisriieteäri
Peeter Põder

Kullasepa 16

Tel. 429-31

K.-k.
Joh. Tusti

Vene 4

Tel. 446-18

Nööriäri
G. Hendrikson

U.-Karja 6

Tel. 445-29

A-s. D. Mirvitz ja Pojad

Tartu 13

U.-Karja 7

„Kalma“ saun

U.-Kalamaja 9-a

Tel. 440-71

SPORDILEHT

EESTI

Nr. 2

VEEBRUAR

1940

Eesti Spordileht ilmub **Eesti Spordi Kesklüüdi** väljaandel iga kuu alul. **Toimetuse ja talituse:** Tallinn, Múürivahe 22-2. Talitus avatud iga áripáev kl. 9—3. Telefonid: talitus — 468-88, toimetaja — 444-28.

TELLIMISHIND: aastaks 4 krooni, $\frac{1}{2}$ a. 2 kr., $\frac{1}{4}$ a. 1 kr., üksiknumber 35 sni.
Välismaale aastaks 6 krooni, $\frac{1}{2}$ a. 3 kr., $\frac{1}{4}$ a. 1 kr. 50 sni.

Tellimiste vastuvõtm. talituses, kõigis postkontorites ja ajakirjanduse kontorites

Toimetaja: **AADU ADARI.**

SPORDITEADUSLIK
K U U K I R

21. AASTAKÄI

Võistlussport koolinoorsoos

FRED KUDU,

Tartu ülikooli arstiteaduskonna kehak.-osakonna üliõpilane

Kooli peamiseks ülesandeks on kehaliselt ja vaimselt tervete ning tublide kodanike kasvatamine. Meie teame, et rahva hea tervislik seisukord ja füüsilise ning vaimse jõud on riigi tähtsamateks alusteks. Nende sihtide saavutamiseks peab moodne kool etendama suurimat osa.

Vaadeldes tänapäeva koolil kasutada olevaid kasvatusvahendeid, näeme nende seas tähtsal kohal asuvat kehalist kasvatust, mida viimasel ajal on hakatud jagama kahte ossa, nimelt 1) võistlussport ja 2) üldine kehaline kasvatus.

Käesolev töö käsitleb võistlussporti ja selle arengu võimalusi koolinoorsoos.

Imelikul kombel on meil, Eestis, kostnud häáli ja kerkinud isegi liikumisi, mis töötavad võistlusspordi vastu. Paratamatult peab arvama, et need võistlusspordi vastased pole küllaldaselt kompetentsed selles küsimuses. Igaüks, kellel on küllaldaselt oskust ja tahtmist süveneda asjasse, peab nõustuma võistlusspordi arendamise ja edendamise hädavajalikkusega.

Vaatleme mõningaid kaaluvamaid võistlusspordi kasuks kõnelevaid tegureid:

1) Võistlusspordi suure edu aluseks koolinoorsoos on noorte loomulik huvi võistluse ja sellega seoses olevate küsimuste vastu. Kahtlemata pole olemas midagi muud, mis noortele teeks kasvuaastais elu nii huvitavaks ja väärtuslikuks kui sport. Noorte huvi näitab kujukalt asjaolu, et meil igal pool, vaatamata halbadele oludele ja mõnikord isegi takistavale suhtumisele vanemate ja pedagoogide poolt, tegelevad noored võistlusspordiga vaimustatult.

2) Peame kindlasti nõustuma väitega, et võistlus ja selle eel käiv ettevalmistus arendab noort nii kehaliselt kui ka vaimselt soovitavas suunas. Eriti soodsalt mõjuvad kasvatuslikult meeskonnamängud, kus tihti esinevad olukorrad, mis on otseselt treeninguüks ühiskondlikele, eetilistele ja emotsionaalsetele iseloomuomadustele. Ükski teine tegevus kasvatuslikus programmis ei võimalda nii otsest ja tugevat tublile kodanikule vajalikkude iseloomujoonte arendamist.

3) Atleetikal on suured sotsiaalsed väärtused. Sport on suurim demokraatia ja üheõiguse kool moodsas elus. Üheski teises elufaasis pole üheõiguse viidud läbi suuremal määral. Parim mees pääseb alati meeskonda ja võib seal saada parimaks mängijaks ja juhiks vaatamata majanduslikule olukorrale või seltskondlikule seisukohale. Sport arendab ka suurel määral noortele loomupärast seltsimehelikkust vaimu meeskonnavaimu kaudu. Pole midagi, mis ühe õppeasutuse õpilasperet nii kokku liidaks kui sport ja eriti koolidevahelised võistlused.

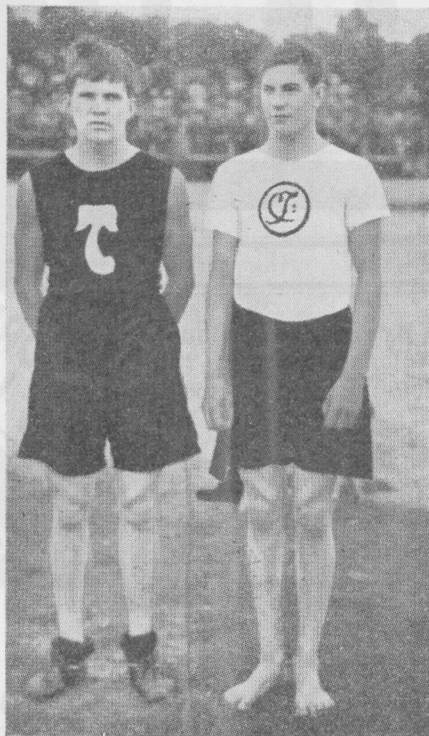
4) Spordi varal juhitakse noorte ülevoolav energiat õigetes ja kasulikesse raamidesse, samuti harjutatakse noori tervete ja hügieeniliste elukommetega. Võistlustele valmistuv noor hakkab oma saavutuste parandamiseks paratamatult huvi tundma otstarbeka toitumise, värske õhu, puhtuse, karskuse ja muude selliste küsimuste vastu, milliseid tänapäeval tihti kiputakse unustama. Sport on karskete ja tervislike elukommete levitamiseks koolinoorsoos kindlasti rohkem teinud kui igasugused karskusliikumised ja tervishoiuasutused.

5) Võistlussport on eriti meie oludes hädatarvilik ja möödapääsematu, kuna meie halbade ja väheste võimaluste ning väheste võimlemistundide arvu juures see on eriti oluline. Õpilaste isetegevus kehalisel alal väljaspool kooli kooliajal ja eriti koolivaheaegadel (suvel). Võistlused on siin suureks teguriks, kuna noored võistlustele valmistudes heameelega tegelevad iseseisvalt võimaltes ja spordiväljakutel.

6) Spordi varal saab ette valmistada riigielus vajalikke juhte. Meeskondade kaptenid, spordiringide juhid, poiste keskelt tõusnud treenerid ja teised sporditegevust juhtivad noored saavad hea ettevalmistuse edaspidiseks tööks elus.

7) Kehakasvatuse õpetaja saab võistlusspordi kaudu eriti hästi võita noore usaldust ja mõjustada teda soovitavas suunas.

Võistlusspordis esineb kahtlemata sageli ka kahjulikke nähteid, mida pahatihti üldistama kiputakse ja

Pildimälestus vanadest aegadest. Vasakul näeme soomlast J. W. Rängelli, kes oli eite nähtud Helsingi olümpiamänge korraldava komitee esimehe kohale, ja paremal olümpiavõitjat V. Tuulost. J. W. Rängell oli Soome kolmikhüppe meistriks enne Tuulost.

mis seetõttu mõjuvad pidurdavalt kogu selle arengule. Sagedaimini esinevatena näeme: kehalisi vigastusi ja haigestumisi, õppetöö lohakusse jätmist, liialdamist treeningu ja võistlustega, ülbust võidu ja liigset löödud olekut kaotuse puhul jne.

Need kõik on vead, mis on tekkinud spordimõtte valesti mõistmisest ning käsitlemisest. Meie ei tohi kunagi unustada, et sport peab olema lõbuks ja vahelduseks, mitte raskeks tööks, millele pühendudes unustatakse oma tõelised ülesanded.

Kehalise kasvatusõpetajate suureks ülesandeks on eelpoolmainitud vigade ärahoidmine ja kõrvaldamine. Sport iseenesest ei sisalda mitte midagi kahjulikku, see seisab organisatsioonis ja juhtides.

Kahjuks pole meil korraldatud mingit uurimust, mille varal saaks faktiliselt eeltoodud väiteid tõestada. Osaliselt saame vastuse meid huvitavale küsimusele dr. Elmer Berry poolt Ameerika Ühendriigis korraldatud ankeetide kaudu. Dr. Berry saatis 166 tuntumale U.S.A. ülikoolide rugbytreenerile küsimuslehe, millele need vastasid anonüümselt, mis tagab vastuste objektiivsust. Vaatleme mõningaid meid huvitavaid küsimusi: Küsimusele, miks on treenerid valinud endale oleva elukutse, vastas enamus, et nad 1) armastavad mängu; 2) neile meeldib töötada noortega; 3) nad usuvad, et mäng arendab iseloomu. Hea majandusliku tasuvuse pärast õpetasid mängu ainult mõned üksikud.

Suurimaks raskuseks meeskonna treenimisel oli üksmeelselt alatine tarvidus võita mängu, kuna sellest oleneb teenistuskoha stabiilsus.

Suurimaks väärtuseks, mida sport annab noortele, pidasid treenerid järjekorras: 1) spordimehelikkuse ideaalide mõistmist, 2) enesekontrolli, 3) võitlusvaimu

(fighting spirit), 4) kehalist tervist, 5) kooli ja meeskonnavaimu ning lojaalsust.

Küsimustele: „Kas treener saab seista absoluutselt kõikumatult kõrge spordimehelikkuse, ideaalide eest ja siiski võita mängu?“ ja „Kas on võimalik panna võidutahet ja võitlusvaimu meeskonda ja samaaegselt meenutada kõrgeid spordimehelikkuse ideaale?“ vastasid kõik treenerid eranditult jaatavalt. See on eriti tähtis fakt, kuna rugby on suurimal määral võitlusmäng, kus võitlus (fight) on võiduks mõõdapärase matu. Samuti vastasid kõik treenerid jaatavalt küsimusele, kas enesevalitsemine on tegelikult võimalik kehaliste kokkupuutumistega mängus.

Kokkuvõttes näeme, et USA rugbytreenerid õpetavad mängu armastusest asja vastu. Nad usuvad, et mäng arendab spordimehelikkuse ideaale, võitlusvaimu, enesekontrolli, kombevaimu ja lojaalsust. Nad arvavad, et spordimehelikkuse ideaalid on teostatavad vaatamata kehalistele kokkupuudetele mängus ja et nad toovad edu ilma neist taganemise tarviduseta.

Umbes samalaadse ankeedi korraldas E. Berry ka USA üliõpilastele, kes vastasid järgmiselt meid huvitavale küsimusele.

Küsimusele, milline isik on kokkuvõttes kõige rohkem mõjutanud senist elu, saame huvitava vastuse. Suurimaks mõjustajaks on enamusel olnud loomulikult ema ja isa. Otsekohe järgneb aga tähtsaima mõjustajana tervelt 26,3% kehakasvatuse õpetaja. Teiste ainete kooliõpetajad suurimate mõjustajatena esinesid ainult 7% ja kirikuõpetajad 4,6%. Nagu näeme, ei saa meie kuidagi alahinnata kehalise kasvatusõpetaja kasvatustlikku tähtsust.

Küsimusele, kas arvatakse, et võistlusväljakul õpitud omadused kanduvad edasi ellu, vastas 93,7% üliõpilastest jaatavalt.

Väärtuslikumaks asjaks, mida noored on õppinud treenerilt, oli nende arvates vastuste sageduse järjekorras: 1) spordimehelikkus, 2) oskus kaotada, 3) võitlusvaim, 4) korraliku elu väärtuse tundmaõppimine, ja 5) eneseusaldus.

Nagu näeme, on USA kehalise kasvatusõpetajad oma õpilastele avaldanud ülisuurt mõju, ükski peale lihaste vanemate pole neid mõjutanud rohkemal määral. Üliõpilased tunnevad, et võistlustes õpitud omadused kanduvad edasi ellu, ja peavad suurimateks spordi väärtusteks spordimehelikkuse, võitlusvaimu ja enesevalitsemise arendamist.

Meile tundub kahtlemata USA treenerite ja üliõpilaste suhtumine sportlikesse küsimustesse veidi liiga idealistlikuna, kuid kahtlemata peaks meie kehalise kasvatusõpetajate sihiks olema samasuguse positsiooni saavutamine, mis tõenäolikult hõlpsamini on saavutatav USA eeskujul võistlusspordi kaudu.

See on igatahes ala, mis areneb loomulikult ja iseenesest. Kehalise kasvatusõpetajate ülesandeks on ainult asja õigetes roobastes hoidmine, puudub iga sugune tarvidus asjale kunstlikult hinge sisse puhumiseks. Heaks eeskujuks on sel alal Tallinna Keskoolide Spordiringide Ühing (TKSÜ), mis on Tallinna koolinoorsoo spordi juhtivaks keskkuseks, korraldades võistlusi kõigil harrastatavail spordialadel, milledest osavõtjate arv tõuseb tuhandetesse.

Kehalise kasvatusõpetajal on see igatahes tänuväärne, et ta võib olla kindel, et ta annab oma õpilastele kõige rohkem võimalusi andvaks tööpõlluks, millelt asja õieti ja ideeliselt ajades võime varsti loigata häid tulemusi. Ärgu rikutagu siis oma kasvatustlikku suhet õpilastega, eitades seda, mis neile kasvuaas on kõige südamelähedasem ja kasulik. Ärgu piinatagu neid liialt igasuguste pealesurutud võimlemis- ja tantsuharjutustega, vaid antagu neile hästi korraldatud ja kontrollitud võistlusi, millede kaudu nad arenevad kehaliselt ning vaimselt väärtuslikeks kodanikeks.

Kolm kuud suusaspordi

Ei ole head halvata, — nii on kujunenud suusaspordlaste suhtes ka käesoleva talve suure lume ja liigse külma vahet. Üle hulga aja on jällegi lund sadanud maha küllaldaselt, et võimaldada suusaspordi täielikku harrastamist. Lund on mõnes suhtes isegi liigselt, samases paksuses, mis mõjub mõnes osas pidurdavalt. Halvaks siinjuures on olnud pidev liigne külm, millepärast on pidamata jäänud juba kolmed üleriikliku ulatusega suusavõistlused. Nii oldi sunnitud esimesena keelama 30 km suusatamise meistri- võistlused Narvas 21. jaan. Sama saatuse sai osaks ka Viljandis kavatsatud mäesõidu, 10 km algajate ja 5 km naiste suusat. Meistrivõistlustele. Talimängude asendajaina kavatsatud Eesti suusapäevad 3. ja 4. märtsil tulid samuti edasi lükata, vaatamata sellele, et osa võistlejaid juba kohale oli sõitnud.

Nagu varemategi aastatel, nii ka käesoleval talvel tuli esimeste suusavõistlustega toime Narva sportlaskond. Võistlused peeti detsembri alul omavaheliseltena, kus vanadest kindlalt võitis V. Kaaristo ja noorte klassis Kuuskmann. Mis Narva suusaspordis on eriti hinnatav, on sagedane võistluste korraldamine ja eriti rohkearvuline noorte osavõtt. See on ka suuremaks põhjuseks, miks narvakad suhteliselt on sammumas murdmaasuusatajate esirinnas.

Suuremaks ürituseks algaval aastal oli talispordi- liidu poolt korraldatud suusajuhtide kursus Otepääl 3.—9. jaan. Ootamatult oli tung kursustele väga elav. Pooled soovijaist pidid aga eemale jääma kursuste tööst, kuna talispordiliidul puudusid vastavad ressurssid.

Eesti suusaspordis tundis ammu vajadust teadliku suusainstruktorite kaadri järele. Otepääl kursus andis Eesti 38 teadmistega suusaspordi juhti, kellele töö- vilja peaks olema näha juba paari aasta pärast. Sar- nased juhtide-kursused peaksid olema perioodilised igal talvel ja neist võimaldatama osa võtta kõigil soo- vijail — ainult nii saame meie kogu laialdase Eesti suusaspordilaskonna oskuslikku külge tõsta ja vii- mistleda.

Iga-aastane põnevusega oodatud Tallinn-Valkla- Tallinna teatesuusatamine toimus tänavu 13. ja 14. jaanuaril väga heades tingimustes, — seda just ilmas- tikuliselt. Seekord juubelisõit — järjekordselt 5. võist- lusele lisas pinevust kahe vana rivaali — Narva piiri- valve ja Harju maleva — kohtamine, mis pidi lõpli- kult otsustama presidendi nimelise auhinna saatuse, kuna mõlemad meeskonnad olid seda vahelduvalt võit- nud kaks korda. Jäädavaks omandamiseks oli aga tar- vis veel kolmandat võitu.

Harju maleva suusameeskond ei suutnud aga pak- kuda narvakatele oma parimat konkurentsi, kuna nende senine parim, vanameister Siitan, käe- ja jalavigastuse tõttu pole saavutanud endist vormi. Samuti tabas nende ankrumeest Uhkaid sinnasõidul äpardus, kuna murdisid mõlemad kepinaelad, ilma milleta edukas esinemine maanteel pole üldse mõeldav. Tookordsel võistlusel kujunes narvakatele pähhkliks aga Tallinna- Harju prefektuuri suusameeskond, kes suutis isegi võita esimesel päeval piirivalvureid — seda küll ainult 3. sekundiga. Tagasisõidul piirivalvurid aga näitasid kindlalt oma paremust ja tulid üldvõitjaks ligi 1,5- minutilise edueajaga Tall.-Harju prefektuuri ees, jättes Harju maleva kolmandaks.

Kuus paremat meeskonda asetusi järgmiselt:

1. Piirivalve Narva jsk.	2.14.21	— 2.33.15	— 4.47.36
2. Tall.-Harju prefekt.	2.14.18	— 2.34.40	— 4.48.58
3. KL. Harju Mal. I	2.21.05	— 2.39.02	— 5.00.07
4. 1. diviis	2.25.29	— 2.38.47	— 5.04.16
5. Tuletõrje Narva brig.	2.27.25	— 2.40.34	— 5.07.59
6. KL. Lääne Malev	2.26.55	— 2.44.04	— 5.10.59

Osa võttis seekord rekordarv meeskondi — 21. See näitab ürituse elujulisust ja suurt huvi kogu Eestis. Kuigi on olnud kaalumisel nimetatud tradit- siooni muutmine, tahaks aga kogu Eesti suusaspord- laskond järgnevatel aastatel jällegi võistelda samadel radadel ja vaikselt tänutundes seisatada Valkla mä- lestuskivi juures.

Otsides põhjusi, miks narvakad on järjekindlalt olnud paremad suurematel jõukatsumistel, peaks suu- remaks teguriks olema pikem talv. Tavaliselt tuleb lumi Narvas maha kuni kuu varem ja püsides ligi kuu kauem. See kahtlematult mõjutab treeningu in- tensiivsust ja on kindlasti tähtsamaks teguriks vormi saavutamisel. Eelmisel aastal näiteks püsis Narvas lumi pidevalt üle kolme kuu, seevastu sisemaa sai har- rastada suusatamist vaevalt kolm nädalat. Kahtlema- tult aitab siin suuresti kaasa ka hea eeskuju Vello Kaaristo näol, kes ei keeldu oma teadmisi ja koge- musi jagamast noorematele.

Eesti meistrivõistlused 18 km ja 50 km suusata- mises peeti seekord koos kaitseliidu omadega 27. ja 28. jaanuaril Aegviidus. Korralduselt eeskujulikud, mille eest tänu KL Järva malevale, õnnestusid võist- lused mõlemal päeval saajaprotsendiliselt. Käesolev võistlus koos Kaitseliiduga korraldatuna oli kasuks kogu Eesti suusaspordilaskonnale, sest nii hoiti kokku nii kallites vabades pühapäevades kui ka majandus- likult.

Vello Kaaristo järjekordselt tõendas oma kõrget klassi kodumaises konkurentsis ja võitis mõlemad alad ülekaalukalt. Mehe aastatepikkune töö hakkab enam vilja kandma ja paremus teistest muutub tunduva- maks. Kaaristo stiil on arenemas õiges suunas. Mõnda üksikut linna tähele panemata jättes on mees omanda- nud rütmika liugleva sammu. V. Kaaristol oli seekord kerge meistritiitleid saavutada, kuna puu- dus vana rivaal Edgar Siitan. Need meie kaks paremat suusatajat, on jaganud viimastel aastatel suuremas osas Eesti meistritiitleid suusatamises. Vana-

meister J. Koovit oma tulekuga 18 km teisele kohale tõendas veelkordselt, et 33 eluaastat pole veel piiriks suusatamisel, vaid on parimaks eaks vormi saavutamiseks. See peaks olema eeskujuks paljudele noorematele, kes liig noorelt tunnevad end juba kutsutud loobumisele. Selgituseks lisan, et maailmaklassi suusatajate keskmine vanus on 31 aastat.

50 km distantsil püüdis V. Kaaristole konkurentsi pakkuda pärnakas A. Jensen, kuid mitmete ebaõnnestumiste tõttu rajal kaotas siiski 15 minutiga. Olles füüsiliselt äärmiselt tugeva kehaehitusega võiks Jensenist areneda hea suusataja, kui siia juure veel õppida veidigi „suusatamist“. Praegune Jenseni liikumine suuskadel on lausa jooksmine, kus puudub liiglevus peagu üldse. Kui mees õpiks kasutama seda võimalust, mida pakub libe lumepind ja hästi määritud suusatald, siis edu oleks hämmastav. Rõõmustav nende võistluste juures oli nooremate suusatajate hulgaline osavõtt. Välja võiks tõsta eriti L. Rätsepa, J. Milleri, V. Tipneri ja A. Rosenbergi, kes, jättes kaugele maha rea tuntud nimesid, rühkisid esimese 10 hulka.

Esimesed Eesti meistrivõistlused värvasõidus peeti Viljandis 11. veebruaril 31 osavõtjaga. Startijate arv näitab selle ala elujõulisust Eestis. Nõrskama Viljandis võimaldas võrdlemisi korraliku raja, mis oli eelduseks ka võistluste õnnestumisele. Kui meil ka siin on kujunenud oma paremik T. Rütmani, F. Kudu ja O. Veldemani näol, läksid esikohad aga nooremate saagiks. Päris tore on jälgida meie noori suusapoisse, kes, stilipuhtalt läbistades väravaid, omavad juba suurt kindlust.

E. Tupitsast nendel võistlustel kujunes üle öö tuntud suusasportlane, kellele lisaks värvasõidule ka hüpete alal võib tulevikus panna suuri lootusi. Vanemate suusatajate peamiseks ebaõnnestumise põhjuseks oli liigne tormamine — kiirus.

Samal ajal, kui Viljandis toimusid värvasõidu meistrivõistlused, meie viis paremat suusatajat sooritasid võistlusturnee Leedus. Kaunasest toimus kolme linna — Kaunas-Tallinn-Vilnius — suusatamismäng 4, 10 ja 18 km distantsidel. Leedulased nimetamisväärt konkurentsi ei pakkunud ja võistlus kujunes meie meeste omavaheliseks asjaks. Kaaristo jällegi näitas oma paremust, saavutades esikohad 10 ja ka 18 km. Suusahüpetes A. Peepre oli Vilniuses korraldatud võistlustel tunduvalt parem.

Vaatamata sellele, et leedulased on poolakate näol juure saanud rida häid suusatajaid, on nende üldine tase võrreldes meiega väga nõrk. Korraldatud võistlused olid mõeldud just peamiselt demonstratsioonvõistlustena — sellena nad täitsid oma ülesande hiilgavalt, kuna võistlusi oli jälgimas tuhandeid pealtvaatajaid. Leedulaste sooviks on eestlastega sõlmida tiheid suhteid ka talispordi aladel. Nii toimuks Eesti-Leedu esimene maavõistlus suusatamises juba käesoleva aasta märtsikuu 9. ja 10. päeval.

Käesoleva suusasessiooni raskuspunkt kandus Eesti-Läti suusatamis-maavõistlusele, mis peeti Siguldas 13. ja 14. veebruaril. Teatavasti lõppes see Eesti hävinemisega kõigil aladel — punktide üldvahekorraga 43,5:29,5 Läti kasuks. Nende võistluste ja kaotuste juures peaks peatuma pikemalt, milleks aga käesolevas juubelinumbris ruumi on kitsalt. Peame tunnistama lätlaste täielikku üleolekut kõikidel suusatamisaladel. Lihtsalt hämmastav on töö, mis lõunanaabrid on teinud kahe viimase aasta jooksul. Kui me Lahtis — maailmameistrivõistlustel — lätlastega üldse ei arvestanud, jättes nad kaugele maha, seda enam üllatas juba maavõistluse esimese päeva ala, 18 km, tulemused, kus ainult V. Kaaristo suutis vaevu võita läti parima, Pehako, ees. Võib kalduda arvama, et juhul, kui Pehako ei oleks kolmandana startinuna pidanud teed rajama, oleks Kaaristo võit muutunud küsitavaks. Meie kaotuse peamiseks põhjuseks oli meeskonna liig hiline kohalesõit, samuti oli vähemal määral vale enne maavõistlust Leedu turnee. Suuresti aitas kaasa meie mürdmaasuusatajate kaotusele ka äärmiselt raske rada suurte tõusude ja langustega. Suusahüppajate ja kombineeritud suusatajate osas on ainus põhjus — meil pole suurt suusahüppemäge, ilma milleta pole mõeldav edaspidi lätlastega konkureerimine.

Lätlased maavõistluse eel on 2×2 nädalat viibinud riigi kulul Siguldas treeninglaagris. Omatakse korralik 50-meetriline suusahüppemägi. Meestel äärmiselt korralik Norra varustus — see kõik tõstis tunduvalt lätlaste saavutusvõimet.

See maavõistlus esimesena suusatamise alal ja kaotatuna peaks lisama indu ja hoogu, et juba järgneval jõukatsumisel tuleval aastal, mis leiab aset Mustamäel, esineksime väärikalt ja näitaksime Eesti suusaspordi tõelist palet.

A. PEEPRE.

Kergejõustiku kalendri koostamisest

V. VAIKSAAR

Avaldame käesoleva kirjutuse lootuses, et Eesti Kergejõustiku Liit võiks sellest ammutada mõningaid uusi mõtteid hooaja kalendri koostamiseks, kui ta nende mõtetele pole tulnud juba ise.

Toimet us.

Meie kergejõustiku tasemega võib olla kaunis rahul ning ala populaarsuse üle ei ole põhjust nuriseda. Kergejõustik on momendil vahest isegi populaarseim suvespordi ala ning ühesuguse innuga harrastatav üle maa. Meil on isegi maailmaklassi mehi. Oleme vägagi tihti jälginud nende esinemisi välismaal. On paljud pingutatud tippmeestele välisesinemiste võimaldamiseks ja korraldatud ka maavõistlusi. Eeltähendatud võistlused osutuvad kvalifitseeritud võistlejate tähtsaiks koolitajaiks. Soovime, et neid võimalusi jatkaks küllaldaselt.

Kõige juures unustatakse aga, et tippmeestele on alaliselt vaja pealekasvu ning et tõeline tippспорт baseerub just üldtaseme kõrgusel ja laiusel. Meil piiratakse üksnes sellega, et üldtaseme tõstmisel olevat ainsateks abinõudeks treenerid, õppelaagrid ning muud taolised üritused. Näib, et hoopis unustatakse eeskujud ja võistlused.

Viimasel suvel Soomes toimunud võistluste puhul tähendas üks Soome ajaleht väga tabavalt, et võistlustel Itaalia kergejõustiklastega, millel esines ka M. Lanzi, külakost oli enam väärt kui tosin õppevõimalust. Teatavasti on Lanzi maailma parimaid 800 meetri mehi.

Viimasel ajal on oldud väga tagasihoidlik eeskujude võimaldamises meie kergejõustiklaste laiemale hulga. Seda kahes suunas: 1) välismaa tippmeeste meile võistleva toomises, ja 2) oma paremate võistlemises kodumaal. Meie oma tippmehi on näinud peagu ainult Tallinn ja Tartu, kuna mujal nad on võistelnud väga harva. Nii populaarse ala kui kettaheide nõrk külg püsib võib-olla just seetõttu, et meie kergejõustiklaste hulgad pole saanud näha tõesti esmaklassilist kettaheitjat. Eeskujude osa kergejõustiku arengus on võrdlematu tähtsusega. Eks meie kõik ole võinud tähele panna Soome jooksutase järjekindlat püsimist ning tõusu. Seal juba väga noorelt omatakse suurepärase jooksukool. Sellest võiks paljudi kõnelda, aga käesoleva kirjutuse eesmärgiks ei ole seda arutada.

Suur tähtsus kergejõustiku arengus on võistlustel. Viimastel aastatel on tugevasti esile tõusnud Saksa. Kui Saksa aastat kuus tagasi asuti tööle 1936. aasta olümpia ettevalmistuseks, siis kõigepealt loodi korrapärane võistluse organisatsioon. Tõsi, alul tehti suur viga, et seltside osatähtsust ei arvestatud, aga sellest saadi lühikese aja üle ning seltsidele anti vääriline osa selles mõttes, et initsiatiiv läks jälle neile. Aga kõrgemalt poolt juhti seda nii, et kujuks korrapärane ja hästi funktsioneeriv võistluste läbiviimise organisatsioon. Suure osatähtsuse selles omasid meeskondade esivõistlused. Viimased võeti kavas sellepärast, et anda võrdne eluõigus ka seni vähem harrastatud aladele. Praegu võime öelda, et Saksa vasaraheite ja pikamaa-jooksude tõusu põhjus peitub just selles. Muus osas võistlused viidi läbi süstemaatiliselt ning nii, et haarati võimalikult kõik paikkonnad.

Õpetusel on teadagi suur osatähtsus kergejõustiku arengus, aga ilma võistlusteta ja eeskujudeta jääb see siiski ainult tühjaks kõlaks. On ju kergejõustik

ikkagi võistlussport, ja kui me tahame tõesti oma tulevase atleete näha ka täiuslikkude võistlejatena, siis peame looma vastavaid eeltingimusi.

Mida peaks nõudma korrapäraselt võistluskalendrit? Kõigepealt selle ettemääramist pikemaks ajaks. Teiseks peaks see olema säärane, et suuremad-tugevamad võistlused vahelduksid vähemate-kergematega. Ka on vaja arvesse võtta, et kõikjal ei saa kõiki alasid läbi viia.

Veel tuleks täheldada, et tippvormi minemine võtab hooajast teatud aja ning sedamööda tuleks suuremad ja esinduslikumad võistlused lükata hiljemaks, millal sportlased on saavutanud kõrgvormi. Siingi on võimalik jälgida välismaa eeskujusid. Näiteks 1. a. peeti Itaalia-Saksa maavõistlus 15.—16. juulini, Soome-Rootsi 27.—28. juulini, Saksa-Rootsi katseti pidada alles septembris. Enamiku maavõistlusi pidas Saksa seega juulis-augustis. Ja kui veel tagasi minna, siis 1938. a. peeti Saksa-USA maavõistlus augustis. Aga meil olid 1938. a. peagu pooles juulis kõik maavõistlused peetud.

Eeloleval hooajal meie kergejõustiku harrastus peab tõenäoliselt jääma suuremal määral omavaheliseks. Maavõistlustest tuleksid kõne alla võistlused Läti ja Leedu ning võib-olla saame kolmandaks partneriks Daani. Laiem rahvusvaheline läbikäimine on küsitav, kui ei saa luua sidemeid N. Vene kergejõustiklastega.

Säärane eriolukord nõuab eriti palju head tahet, ettenägelikkust ning süsteemi, et kergejõustiku-hooaja lõppkokkuvõtte kujuneks meie senise kergejõustiku arenguga võrreldes küllalt vääriliseks ja tase omaks tõusvat tendentsi ning paneks laiemad hulki kergejõustikku jälgima pideva huviga. Allpool püüame käsitleda kergejõustiku-hooaja jaotust.

Kõigepealt on tähtis, millistel nädalapäevadel korraldada võistlusi. Nii on Ameerikas võistluspäevadeks reede ja laupäev. Meil on peavõistluspäevaks aga pühapäev ning teise päevana võiks kõne alla tulla kolmapäev või neljapäev. Nädala keskmes päevad oleksid sobivamad seepoolest, et võistlejail oleks siis võimalusi võistlemiseks ka pühapäeviti.

Eelolev tõeline kergejõustiku-hooaeg, maha arvatud mürdmaavõistlused, kestaks seniste kogemuste järgi 25. maist kuni 12. septembrini või 1. juunist kuni 20. septembrini. See oleks 18 pühapäeva. Arvestusest tuleks välja jätta esivõistluste pühapäev ning üks pühapäev enne tähtsatat maavõistlust. Järele jääks seega 16 pühapäeva. Tallinnas ja Tartus toimuvad võistlused nädala sees, nii et pühapäevad jääksid provintsi kasutada.

Käesolevas kirjutuses piirdume ainult nende võistlustega, mis haaraksid küpset kergejõustiklaste kaadrit ning seniseid elavamaid paikkondi, muidu käsitus muutuks liiga komplitseerituks. Säärase kava üksikasjaline väljatöötamine peaks toimuma ikkagi vastavas instantsis.

Igal korralikult organiseeritud võistlusel peaksid olema oma tippalad tippportlaste osavõtul, et võistlused omaksid sisu ja ka publiku suhtes oleks võistluste kordaminek kindlustatud. Teised alad oleksid täienduseks, et nende viljelemine ei jääks sööti.

Võistlused suuremates keskustes, nagu Tallinnas, Tartus, Viljandis, peaksid haarama kogu meie kergejõustiku kaadrit, kuna vähemad paikkonnad haaraksid vähemat hulka. Arvestades meie raudteedevõrku, oleks vist otstarbekas jagada kogu maa kaheks pooleks põhja-lõuna suunas, nii jatkuks paremaid kergejõustiklasi kõikjale. Tallinn jääks keskkohaks, kust kergejõustiklased võistleksid nii lääne- kui ka ida-osas Tartu ja Viljandi varustaksid Lõuna-Eestit ning ka idaosa.

Meil teatavasti on välja kujunenud mõningaid traditsioonilisi võistlusi, milliseid kava koostamisel tuleks arvestada. Üks sääraseid on Nõmme-Pärnu-Viljandi vaheline kolmikvõistlus. Selle võistluse puhul, mis tõenäoliselt läbi viiakse pühapäeval, võiksid toimuda Rakveres ja Valgas suuremad võistlused Tallinna ja Tartu kergejõustiklaste osavõtul. Tallinna kergejõustiklastid jatkuks võistlejaid ka Haapsallu ja Keilasse. Nagu sellest näha, võiksid hea tahtmise juures toimuda 5—6 paikkonnas vägagi sisukad võistlused.

Maavõistlused, mida arvestame kolm, võiksid kasvada paigutatud olla järgmiselt: esimene, kõige vähem kardetava vastasega, võiks toimuda juuni kolmandal nädalal, teine — juuli neljandal nädalal, 22. või 23. kuupäeval, ning kolmas augusti keskel.

Välismaa suurvõistluste tähtaegade kohta peaks hangitama informatsiooni juba enne hooaja algust ning selle järgi võib üritused kodumaal nädala võrra edasi või tagasi lükata. Aga sealjuures peab arvestama, et kodumaine sportlik läbikäimine on võrdsest tähtsist välismaisega, sest tõeline suuratllet on seda igas olukorras ning tõeliseks suuruseks ei saada ainult kogemuste hankimisega, vaid peab omama ka tõelisi võimeid. Näitena võiks tuua Berliini olümpia kuulitõukevõistlused, kus tippmehed olid võrdlemisi väikesed staažiga.

Seltsidele oleks väga oluline teada hooaja alul, mis ajal saab pidada võistlusi, kus oleks kindlustatud tippmeeste osavõtt, sest siis saaks teha ka küllaldaselt majanduslikke ja tehnilisi ettevalmistusi. Sel puhul on loota, et võistluste kandejõud suureneb, ka omatakse enam võimalusi auhindade muretsemiseks ning võistlejate kokkutoomiseks. Viimases osas võib-olla leiab keskorgan võimalusi kaasaaitamiseks. Meie tarbeid rahuldaks juba summa, mis kulub ühe maavõistluse korraldamiseks.

Võistluste kava koostamisel tuleb arvestada, et lähedalolevate paikkondade võistlused ei kuhjuks kokku ja et kõik seltsid omaksid küllaldaselt võimalusi võistluste korraldamiseks. Läinud aastal näiteks ilmnes lugu, kus üks meie nooremaid kergejõustiku seltsi tahtis korraldada võistlusi. Tehti juba paar nädalat eeltöid, kui korraga selgus, et mõni päev enne nende kavatsatud võistlusi tulevad läheduses suuremad võistlused. See teade võttis mõtte ettevalmistustööd. Aga see polnud kõik. Saadi teada veel, et viimasel nädalal on teisel koguni maavõistluste katsevõistlus. Loomulikult ei saanud selts loodetud võistlejaid oma võistlustele.

Püüame allpool teha eeloleva kergejõustiku hooaja võistluste umbkaudse jaotuse.

Tallinnas näeksime ette seitse-kaheksa, Tartus ja Viljandis kummaski kolm suuremat võistlust. Mujal tuleks laiema osavõtuga võistlusi üks kuni kaks. Tallinnas tuleks toime kaks maavõistlust ja kumbki kergejõustiku selts korraldaks kaks-kolm võistlust. Tallinnas ja Tartus tuleks kokku üksteistkümmend võistlust pluss üks välismaal peetav maavõistlus. Seega kaheteistkümmend nädala jooksul oleks iga nädala keskpaiku üks võistlus. Kui aga mõni maavõistlus peaks peetama pühapäeval, siis on seks üks pühapäev juba ette nähtud.

Keskmiseks võistluste arvuks hooaja kohta arvestame igale võistlejale normaalses ja -ajal viisteistkümmend. Viis võiksid olla välismaised, kolm kuni viis oma kodukohas ja ülejäänud viis kuni seitse väljaspool kodukohta.

Võistluskohti, kuhu tahetakse paremaid mehi, tuleks arvestada kuni 15. Neid annaksid kaks-kolm keskust.

Üksikasjaliselt võiks kava olla järgmine. Hooaja esimesel pühapäeval ja nädalal oleksid võistlused kohalike võistlejate osavõtul. Järgneval kahe nädal võiksid järgneda suuremad võistlused Tallinnas ja Tartus. Vahepealsetel pühapäevadel toimuksid lähedaste seltside klubivõistlused üksikute tippmeeste osavõtul. Siis tuleks vahele maavõistlus ja kuu lõpul eeltähendatud kolmikvõistlus Nõmmel. Järgneva või ülejäreneva nädala keskel oleks võistlus Tallinnas. Juuli esimene pühapäev oleks reserveeritud Viljandile, teine pühapäev Pärnule, kusjuures samal ajal võiksid toimuda võistlused vastavalt Narvas ja Valgas. Nüüd järgneks suurem võistlus Tartus, mis oleks katsevõistluseks järgmisel nädalal peetavale maavõistlusele kas Tallinnas või välismaal. Juuli neljandal või augusti kolmandal pühapäeval võiksid olla võistlused Nõmmel, selle kõrval võistlused idaosas Tartu ja osalt Tallinna meeste osavõtul. Augusti esimesel pühapäeval toimuksid esivõistlused Tallinnas. Järgneval pühapäeval oleks kord jälle Viljandi käes, pealeselle võistlused Keilas või Petseris.

12. ja 13. augustil toimuks maavõistlus Tallinnas või välismaal. Järgneval pühapäeval rahvusvahelised võistlused Viljandis, Pärnus või koguni vahetult pärast maavõistlust Tartus. Augusti neljandal nädalal oleksid võistlused Tallinnas. Augusti viimane pühapäev kuuluks Pärnule. Septembri esimesel pühapäeval toimuksid võistlused Viljandis ja Tartus, Tartu saaks võistlejad laiaroopalise raudtee ja Viljandi kitsaroopalise raudtee ulatusel. Hooaja lõppvõistlus võiks toimuda juba 13. septembril Tallinnas.

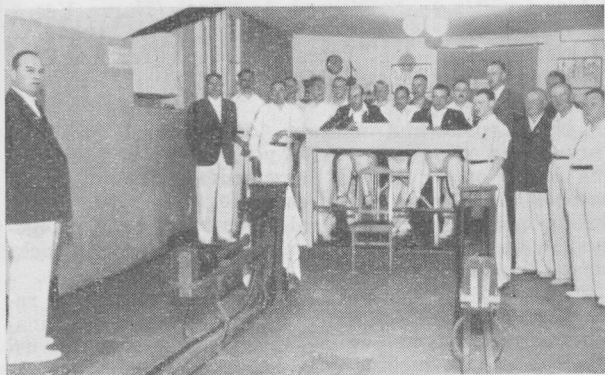
Võistluste kavades peaks kindlasti esinema vähe-malt kaks kuni kolm ala algajatele, niisama palju noortele ja võimalust mööda alasid ka naistele. Meil peaks oldama võimaline vähemalt nimetatud kohtades 1½—2-tunnilise kestusega võistlusel läbi viia 12—15 ala. See umbes vastaks välismaistele eeskujudele.

Eeltähendatud korralduse juures võiks oodata korralikult ettevalmistatud võistlusi, aga kõige tähtsam — võistlejad oleksid teadlikud, millisel võistlusel tuleb võistelda tugevas või nõrgemas konkurentsis. Alade valik oleks seltsidel vaba, kuid ka siin peab koordineeriv asutus püüdma alasid suunata nii, et harrastamist leiaksid kõik kergejõustiku alad, kus juures tähelepanu juhitakse nõrgematele aladele.

Ka meeskondade võistluste korraldus peaks üles võetama, eriti just nõrgematele seltsidele. Sellega haarataks vähemad keskused ja need keskused, kus hooaja vältel suudetakse läbi viia ainult paar suuremat võistlust. Kui need läbi viia Saksa eeskujul, siis võib võistlus toime tulla ühe seltsi ulatusel. Sel puhul tuleks hindamisele hooajal saavutatud parim punktide summa; selts võiks üritada oma maksimumi saavutamist nii mitmel korral kui tahab. Hõlpsam on korraldada ka ringkondade kaupa, nagu seda ÜENÜ on teinud viimasel ajal.

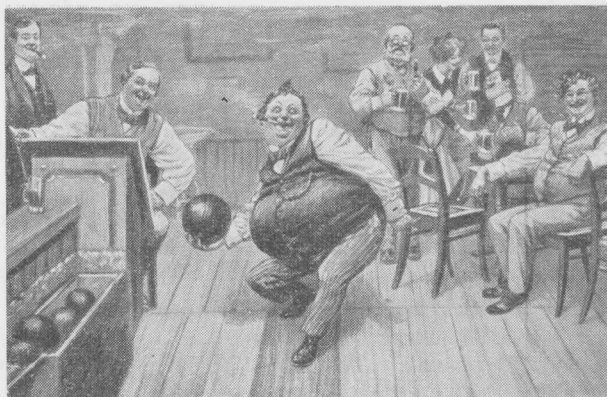
Eeltoodu on kirjutatud kõigi nende kergejõustikulaiste nimel, kes kannatavad võistluste puuduse all.

Meie praegune kergejõustiku juhtiv aparaat on näidanud head indu ning tervitavat pingutustahet, seepärast võib loota, et toodud read ei jää hüüdjaks hääleks kõrves.

Täna ja...

II Eesti Mängude veeremängu-võistluste avamine TGV ruumes.

...eile.

Veeremäng poolsada aastat tagasi. Kas pole suur erinevus?

Veeremängu radadelt

Uue aasta lävel koostatakse aruandeid ning tehakse kokkuvõtteid, et saada õpiseid ja leida juhiseid tegevuse jätkamiseks senisest suurema eduga. Olgu antud siin väike ülevaade ka veeremängijate tegevusest ja üritusist.

Üldiselt veeremäng on möödunud aastal olnud edukas, eeskätt vastavate organisatsioonide lähendamise ja sportliku distsipliini arendamise aladel. Rekordide sadu pole olnud, ehkki seda alles esialgses arenemisjärgus olevalt spordialalt võinuks loota; küll on aga tõusnud üldine mängutase. Üksikute tippsaavutuste peamiseks pidurdajaks on asjaolu, et veereteid ja mänguabinõusid ressursside puudumisel pole suudetud nõutavale tasemele viia, samuti on harjutamisaeg veereteede vähesuse tõttu väga piiratud.

Mängutagajärgede tõstmiseks on aga ellu viidud mõningaid ergutavaid korraldusi ja võistlusi. Nii on Tallinna Garnisoni Veeremänguklubis alates käesolevast hooajast (hooaeg kestab tavaliselt 15. septembrist kuni 15. maini) senisele I, II ja III klassile loodud juure meisterklass. Klassidesse määramisel võetakse arvesse hooaja esimesel semestril — kõik klubi teedel mängitud 30-kuulised harjutus- ja võistlusemängud (partiid) alates hooaja algusest kuni 1. detsembrini; hooaja teisel semestril — samuti kõik 30-kuulised harjutus- ja võistlusemängud alates 1. jaanuarist kuni 1. aprillini. Igal mängijal on kohuseks sooritada iga nädala kohta vähemalt üks partii. Klassi määramisel võetakse aluseks ühes semestris sooritatud mängudest 50% paremusjärjekorras. Mängitud partides (30 viset) saavutatud punktide arvu kohaselt mängijad jagunevad klassidesse: meisterklass — kellel keskmine punktide arv partii kohta on vähemalt 175 punkti; I klass — vähemalt 165 punkti; II klass — vähemalt 145 punkti ja III klass — alla 145 punkti.

Kuna klassiarvestus tuleneb peaaegu kogu hooaja mängutagajärgedest, siis püüdlid veeremängija peab olema hoolsas treeningus pidevalt, et võimalikult kõrgemasse klassi pääseda ja seal ka püsida.

Edasi on Tallinna Garnisoni Veeremänguklubis meistrivõistluste visete arvu tõstetud seniselt 60 viskelt 120 viskele (meistrivõistlused peetakse kord aas-

tas hooaja lõpul) ja neist võistlusist lubatakse osa võtta ainult meisterklassi mängijail ja 10-nel I klassi paremal mängijal. Visete suure arv vähendab peaaegu miinimumini juhuslikkuse ehk „õnne“ osatähtsuse, tõstes esile võistleja stabiilsuse. Võistlusist osavõtmise õiguse omandamiseks, s. o. vastavasse klassi pääsmiseks, peab aga mängija terve hooaja kestes hoolsalt harjutanud ja ka võimeid näidanud olema. Ka vastupidavust on rõhutatud: harilikult visatakse meeskondades partii (30 viset) 5 viske kaupa, meistrivõistlusil aga 30 viset järgemööda. Tallinna Veeremänguklubis on klubi meistrivõistluste põhimõtted umbes samad, selle erinevusega, et sooritatakse 150 viset à 50 viset järgemööda, kusjuures võistlusist võivad osa võtta kõik klubi liikmed, klassile vaatamata.

Võistlusist olid uuduseks esmakordsed Tallinna meistrivõistlused ehk, täpsemalt, „Pealinna 1939. a. veeremängu meistrivõistlused“. Need võistlused viidi läbi Eesti Veeremängu Liidult (EVL) selleks puhuks antud võistlusmääruste kohaselt. Neist võistlusist võttis osa Tallinna 4 organisatsiooni: Tallinna Veeremänguklubi (TVK), Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi (TGV), Puhkekodu (PK) ja Makkabi, iga organisatsioon 10-liikmelise meeskonnaga. Võistlused peeti TVK, TGV ja PK veereteedel, kusjuures mängiti iga organisatsiooni radadel à 30 viset (üks partii), seega kokku 90 viset.

Tehnilised tulemused.

I. Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi meeskond.				
	TGV	TVK	PK	Kokku
Kister	182	192	166	= 540
Lehtmets	196	172	164	= 532
Haltrik	171	176	177	= 524
Brommig	186	153	170	= 509
Karjatse	167	155	180	= 502
Randmann	184	157	160	= 501
Mandre	160	170	162	= 492
Lember	169	158	157	= 484
Lepamäe	167	148	165	= 480
Under	165	161	149	= 475
	1747	1642	1650	= 5039

II. Puhkekodu meeskond.

	TGV	TVK	PK	Kokku
Loo	173	189	173	= 535
Lutter	182	169	168	= 519
Pihlakas	179	169	164	= 512
Ventsel	186	156	166	= 508
Rajevski	193	152	162	= 507
Nõukas	176	164	164	= 504
Landsmann	164	157	175	= 496
Sepa	155	177	162	= 494
Tabola	152	154	157	= 463
Kandeliin	160	142	155	= 457
	1720	1629	1646	= 4995

III. Tallinna Veeremänguklubi meeskond.

	TGV	TVK	PK	Kokku
Treier	163	181	172	= 516
Rüütel	170	164	175	= 509
Gustel	162	171	174	= 507
Hanson	142	187	175	= 504
Järv	180	158	159	= 497
Anton	140	183	172	= 495
Matschke	170	145	169	= 484
Johanson	144	169	164	= 477
Toomsalu	148	168	159	= 475
Ahven	149	140	165	= 454
	1568	1666	1684	= 4918

IV. Makkabi meeskond.

	TGV	TVK	PK	Kokku
Šur	176	182	167	= 525
Stein	173	172	164	= 509
Rubinstein	164	162	168	= 494
Svarts	162	181	149	= 492
Malkin	159	161	154	= 474
Gluskin	149	163	157	= 469
Kletski	144	158	156	= 458
Matskin	145	167	145	= 457
Lipavski	158	143	153	= 454
Joffe	140	136	140	= 416
	1570	1625	1553	= 4748

Seega tuli pealinna 1939. a. veeremängu-meistriks Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi 5039 punktiga.

Individuaalselt tuli meistriks Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi meeskonnas startinud K. Kister 540 punktiga, missugune tagajärg on EVL poolt kinnitatud 90 viske rekordiks (Tallinna rekord). Teisena saavutas Puhkekodu mängija Loo 535 punkti ja kolmandana Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi mängija Lehtmets 532 punkti.

Järgnevalt korraldati iga-aastased Eesti meistri-võistlused. Väljakujunenud tava kohaselt peetakse need võistlused kahel aastal Tallinnas ja ühel aastal väljaspool. Seekord oli võistluste läbiviimine E. Veeremängu Liidult pandud Narva Veeremängu Harrastajate Seltsile. Võistlusist võttis osa 5 organisatsiooni: Narva Veeremängu Harrastajate Seltsist 25 mängijat, Rakvere Veeremängu Harrastajate Seltsist 12 mängijat, Tallinna Puhkekodust 12 mängijat, Tallinna Veeremänguklubist 9 mängijat ja Tallinna Garnisoni Veeremänguklubist 11 mängijat, kokku 69 mängijat. Võisteldi Eesti seltsi „Ilmarise“, Kreenholmi kalevivabriku ja linavabriku veereteedel. Võistlus koosnes 60-st viskest.

Tehnilisi tulemusi.

I. Narva Veeremängu Harrastajate Selts (8 parima võistlustulemus)	2588	punkti
II. Puhkekodu	2513	„
III. Rakvere Veeremängu Harrastajate Selts	2499	„
IV. Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi	2476	„
V. Tallinna Veeremänguklubi	2332	„
Individuaalselt tulid võitjateks:		
I klassi võitja ja Eesti 1939. a. meister — F. Sauerstein — 339 p. (Narva Veeremängu Harrastajate Selts).		

II klassi võitja — K. Mikone — 332 p. (Narva Veeremängu Harrastajate Selts).

III klassi võitja — E. Prees — 316 p. (Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi).

Nagu tulemusist nähtub, domineerisid võistlusil Narva veeremängijad. Selle põhjus oli päris lihtne: oma kodu, oma tuttavad veereteed; pealegi olid väljastpoolt Narva sõitnud veeremängijad, peale mõne üksiku, nendel veereteedel alles esmakordselt. Kogemusi said aga juure kõik, samuti ka indu edaspidiseks uuesti „katsumiseks“.

Narva veereteid, võrreldes paremate Tallinna radadega, ei saa üldiselt laita. Eriti paistis silma linavabriku veereteed, missugune on konstrueeritud rahvusvaheliste radade mõõtudes ja eeskujul; Kreenholmi kalevivabriku veereteed on veidi pikk (kuuli jooksutee ca 25 m), „Ilmarise“ rada seevastu aga lühike (kuuli jooksutee ca 18 m). Kuna meistrivõistlusil mängiti kõigil teedel, siis tunduvalt erinev teede pikkus mõjus võistlustulemusile tagasikiskuvalt. Muide Narva vabrikute veereteed on asetatud vabrikualtuste poolt ametnikkude jaoks ehitatud puhkeruumidesse, millised on sisustatud üpris mugavasti; samas asetsevas einelauas toidetakse väga odavasti (omahindadega).

Kiitvalt olgu nimetatud, et Narva veeremängijate algatusel ja õhutusel ehitati 1939. a. Narva linna poolt Narva-Jõesuho kaks uut veereteed, millised möödunud suvel kuurordis viibijailt veeremängijailt ja ka muilt suvitajailt leidsid elavat kasutamist.

Arendava iseloomuga individuaalvõistlusteks on üleriigilised võistlused mõlemakäe mängus ja iluvõistlused; mõlemad võistlused said alguse Eesti Veeremängu Liidu end. esimehelt G. Virmalt, kes selleks anetas kaks vastavat rändauhinda.

Mõlema-käe-mängus visatakse kummagi käega 60 viset, seega kokku 120 viset. Eesti 1939. a. meistriks tuli L. Allik, Narva Veeremängu Harrastajate Seltsist, (381 + 367) = 748 punktiga, mis on uueks Eesti rekordiks. Senine rekord 701 punktiga oli samuti L. Allika nimel.

Iluvõistlusil sooritatakse 10 viset 5 viske kaupa, kusjuures arvatakse punktideks peale visete tulemuse ka kuuli eeskujulikkude mahapanekut ja kehahoidu (liigutuste ilu). Võistlused peetakse kord aastas Eesti veeremängu meistrivõistluste lisavõistlustena. 1939. a. iluvõistluste võitjaks tuli O. Mets (N.V.H.S.) 198 punktiga.

Iluvõistluste hindamiseks ei ole seni kahjuks jõutud täpsustatud nõudeid üles seada, mistõttu kuuli mahapaneku ja kehahoidu hindamine on olnud kohtunike isikliku maitse asi. On tõsi, et „maitse üle ei vaielda“ ja asjatundja maitset peab vägagi respektima, kuid hinnang, eriti just kehahoiu suhtes, on olnud mõnel juhul liiga suuresti lahkuminek. Nii näiteks on loetud iluks isegi seda, kui võistleja kohe viske sooritamise järele rebib end kramplikult valveseisakusse. Üldjuhiseks peab siingi olema loomulikkus, nagu seda võime näha odaviskajal või kuulitõukajal. Võrdleva illustreerimiseks võiks tähelepanu väärida pilt A. Kreegi kuulitõukest 1939. a. Eesti Kehakultuuri Aastaraamatust lk. 78 ja välismaine ülevõtte veeremängijast E. Spordilehe 1938. a. jõulužurnalis, lk. 357.

II Eesti Mängudest võtsid osa ka veeremängijad. Võistles üldse 49 mängijat 5-st organisatsioonist. Tallinna Garnisoni Veeremänguklubist 21, Tallinna Veeremänguklubist 6, Puhkekodust 7, Pärnu Veeremänguklubist 5 ja Makkabist 10 mängijat. Mängiti TGV ja TVK veereteedel 30 viset, kokku 60 viset.

Võitjaks tulid: I. V. Ventsel — Puhkekodu — 369 punkti, II E. Prees — Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi — 356 punkti, III N. Järv — Tallinna Veeremänguklubi — 354 punkti.

V. Lepamäe.

Ääremärkmeid võimlemise ja rahvatantsu võistluste korraldamisele

O. Uudekülli

Eesti Võimlejate Liit kuulutas jaanuarikuu lõpul välja võimlemise ja rahvatantsu võistlused, lootes selle kaudu läheneda süsteemikindlale võimlemise ja rahvatantsu arengule ning saada üleriigilises ulatuses senisest selgemat ülevaadet meil teotsevatest jõududest. Samuti loodetakse nende võistluste läbiviimisega teha kindlaks puudused ning takistused, mis tuleksid kõrvaldada, et omada tuhandeid häid võimlejaid, samuti ka arvukaid rahvatantsurühmi etnograafiliselt õigeis ja hästivalmistatud rahvarõivas.

Üldpildi saamiseks võistluste ulatusest ning põhitingimustest on vajalik tutvuda võistluste raamkavaga, mida esitame allpool täiendavate seletustega:

1) Võistlustest on võimalus osa võtta kõigil Eestis tegutsevail organisatsioonil, kes tegelevad võimlemisega või rahvatantsuga. 2) EVL liikmesorganisatsioonil on võimaldatud võistlustest osavõtt EVL juhatuse igakordse otsusega ja osavõtumaksuga Kr. 5.—organisatsioonelt. 3) Võistlustingimused on kõigil rühmadel ühised, hoolimata sellest, kas ta on liidu liige või mitte. 4) Võistlustele registreerimise lõpptähtpäevaks on 1. mai 1940. a. 5) Võistlused toimuvad: a) naistele A ja B klassis, erinevate kavadega, b) meestele A ja B klassis, erinevate kavadega ja d) rahvatantsus koos rahvarõivaga A ja B klassis ühiste tantsudega. 6) Võistlustel on 10-punktiline hindamis-süsteem, kusjuures rahvatantsuvõistlustel hindega 7 ja üle kuulub rühm A klassi, 6—7-ni B klassi ja alla 6 punkti saavutanud rühmad jäävad C klassi. 7) Rühm, kes võistleb võimlemises A klassis ja saab hinde alla 7, langeb automaatselt B klassi, sama sünnib ka B klassis võistleva rühmaga. 8) Võimlemises võib võtta võistlusest osa rühm 6 ehk 8 võimlejaga; rahvatantsus aga 5—10 paari tantsijaga (üks organisatsioon võib võtta osa mitme rühmaga.) 9) Võimlemise võistluskavadeks on A ja B klassis naistele A. Vesterblomi ja meestele A ja B klassis K. Üksise poolt koostatud võimlemiskavad. 10) Rahvatantsu võistlustantsudeks on a) Jama ja labajalg ja b) Kalamies. Kolmanda tantsuna võivad rühmad esitada oma kodukoha tantsu, kuid see ei tule rühma klassi-kuuluvuse määramisel hindamisele. Võistlustel hinnatakse: a) tehnilist ühtlust, b) ilmekust, c) stiilipuhust. Rahvatantsus teatavasse klassi pääsmiseks peab vastama rühma rõivastus vähemalt samale klassile. 11) Ka rahvarõiva alal toimub hindamine 10 punkti alusel, kusjuures maksimumi punkte (s. t. 10 pk.) võib saada ainult täiuslik rõivastus, hoolimata selle kihelkonna kuuluvusest. 12) Rahvarõiva hindamisel on aluseks kolm tähtsat rõiva-osa, a) naistel: seelik, särk või käised ja peakate; b) meestel: püksid, särk, vatt (kuub) või vest. 13) Peaosad annavad hindamisel iga üks eraldi 2 punkti, kuna ülejäänud osad: sukad, ehted, põll, vöö,

rätid, peakate (meestel) jne. annavad $\frac{1}{2}$ —1 punkti. 14) Ühe peaosade puudumisel ei saa rõivastus kuuluda A klassi, kuigi punktide üldkokkuvõte seda lubaks.

Esitades küsimuse, kuidas peaksid suhtuma võistlustesse meil sel alal tegutsevad rühmad, jääb vaid üks vastus: iga võimleja ja rahvatantsija seega ka iga võimlemise ning rahvatantsu rühm peaks end registreerima osavõtjaks. Oleks ekslik seejuures seada endale eesmärgiks tulla kindlasti esimeseks või vähemalt esimeste hulka, et saada kõige selle osaliseks, mida tavaliselt võitjad omavad. Tõukejõuks peaks kujunema kogu liikumise süsteemikindel arendamine, oma puudustest-nõrkustest avastamine ja nende kõrvaldamine, oma võimete kontroll ja nende õiglane hinnang.

Neid võistlusi tuleb võtta kaaluna, millele meie aegajalt ikka ja jälle astume, et saada teadlikuks oma raskusest ja teha vajaduse korral teatud ümberarvestamisi.

Võistluste üksikasjalises läbiviimises on jäetud esialgu nii mõnedki küsimused lahtiseks, millest olulisemaid on võistluste korraldamise aeg ning premeerimise küsimused.

Kuna need võistlused sarnases ulatuses tulevad meil esmakordsele korraldamisele ega ole neid korraldatud ka meie naaberrahvaste poolt, siis on praegu väga raske öelda, kui arvukate rühmadega meil tuleb tegemist teha. Osavõtjate arvust aga oleneb, kas korraldada rühmade hindamisi üksikute maakondade järgi ja tuua siis iga maakonna parimad Tallinna lõpphindamisele või teostada hindamised kõik ühes kohas.

Võistlustele registreerimise lõpptähtpäevana on märgitud 1. mai 1940. a. See küllaltki pikk registreerimisaeg võimaldab asjahuvilistele põhjalikku tutvumist kogu ürituse läbiviimisest. Lisaks sellele saadetakse kõigile võistlustele registreerinud rühmadele üksikasjalikud juhised ja hindamise tingimused.

Mis puutub ettevalmistuse ossa, siis ei tohiks siin raskusi tekkida, kuna peale üleriigiliste kursuste ja ettevalmistava osaga Tallinnas toimuvad kõigis maakonnas vastavad kursused. Eeltööd käivad oma algosas juba praegu igas maakonnas ja see peaks vaid üha kasvama ning muutuma jõulisemaks.

Ka siis, kui rahvusvahelised mõjutused peaksid raskendama või koguni takistama ettenähtud ajal selle suure ürituse läbiviimist, ei tohiks ettevalmistava osa katkeda, vaid peaks kujunema ikka enam ja enam teadlikumaks ning andma asjaosalistele vaid tõuget oma julguse ja meelekindluse süvendamiseks. Nii toimides õnnestub kogu üritus ka oma lõpposas hästi.

Suusatamine ujujaile

Oma kirjutuses E. Spordilehe jõulunumbris käsitlesin ujujate talvist treeningut. Seejuures mainisin õige lühidalt suusatamise osatähtsust ujujate talvises treeningus. Kuna meil tänavune talv on eriti lumerohe, innustades seega kõiki noori suuskadele, on mitmed ujujad pöördunud minu poole küsimustega, kas on rohke suusatamine ujujale kasuks ja kuidas ujuja peaks sooritama suusatreeningut. Kuna neid küsimusi on esitanud peamiselt just tütarlapsed, vastan alljärgnevas kirjutises kahes osas. Esiteks suusatamise mõju üldiselt ujujaile ja teiseks, kuidas peaksid suusatreeningut sooritama tütarlapsed ja nooremad meesujad.

On arusaadav, et lumerohe talv iga sporti harastava noore meelitab suusatama. Üldjoontes on tema kasulikkus kõigile juba selge. Karastab lihaseid, kopsu ja südant ning mõjub inimorganismile üldiselt nii nagu iga teinegi vabas looduses sooritatud spordiharjutus. Juba hulk aastaid on meil soovitatud peaaegu igale erispordiharu harrastavale noorele suusatamist kui ideaalset vastupidavust arendavat tegurit. Selles nõuandes peitub palju tõtt. Kuid nii päris puhta kullana ei sobi ta kõigile. Esijoones aga mitte ujujaile. Kui ujuja lähtub talvel treeningule asudes kindlast usust ammutada endale just ainult suusatamise läbi vastupidavust, teeb ta endale rohkem kahju kui seda meil ehk praegu tahetakse uskuda. Tänapäeva spordi treeningu juhtimisel tuleb üha rohkem juhtida tähelepanu kriitilisele analüüsile, ei saavutata enam midagi pealiskaudsuse ja ebajärjekindlusega. Seega peab iga ujuja olema teadlik, kui suur ja milline on suusatamise kasu tema uujakarjäärile.

Kergesõnalised soovitusel, nagu „Talvel tuleb tublisti suusatada, siis on suvel kohe teine minek“, teevad vahel rohkem kahju kui seda lubavad üldse mõista soovitaja teadmised.

Suusatamise peamine kasu ujujaile ilmneb just tema liigutuste põhiolemuslikus sarnasuses ujumisega. Kui stiilipuhas ujumine nõuab liigutuste painduvat sulavust, siis on see samuti ka suusatamise juures. Ka siin on pearõhk painduvusel, liigutuste otstarbekusel ja püüus hoiduda asjatust jõukaotusest. Seda viimast mõistame paremini „tasakaalu“ all. Kui suusatamisel keharaskus küllaldase täpsusega ei lange kord ühele, siis jälle teisele jalale, õieti kogu keha poolele, väsimine kiirelt ja ühtlasi edasiliikumine ei toimu vajaliku sulavusega.

Suusatamisel toimub edasiliikumine sulavalt libisedes, vaba asjatuist ja edasiliikumist takistavaist kõikumisist. Ja iga ujuja teab, kui tähtis on ujumisel libisemine, see ainuke õige edasiliikumise moodus. Suusatamises leiame ujujaile veelgi hüvesid ja nimelt, liikumine värskes õhus — kops, süda ja neid tähtsaid elundeid hoidvad lihased, samuti ka magu, saavad värskes õhus sooritatud treeningu kaudu suuremal määral puhast hapnikku ja loomulikku ning igale inimesele hädavajalikku karastust. Kuid, kuhu jääb siis palju kiidetud vastupidavus, mida pidi nii lihtne olema ammutada suusatamisel? Ei, ujuja ei saavuta ega suurenda oma vastupidavust suuskadel. Ujuja suusatab selleks, et karastada oma kopsu ja südant ning anda maole võimalust harjuda madalama temperatuuriga. Teiseks aga selleks, et süveneda korralikku suusastiili, millega ta annab lihaseile ja liikmeile peaaegu sama ülesande kui suvel ujumisel, s. o. lõtvus, paindumus, liigutuste sulavus ja süvenenud tasakaalutunne. Kui palju ja kuidas peaks suusatama, selle kohta kirjutasin, nagu juba mainisin, lühidalt

E. Spordilehe jõulunumbris. Siin lisaksin veel juure nii palju: pikad ja väsitavad suusamatkad pole ujujaile. Selliste pingutuste kordumine muudab liikmed ja lihased kangeks, võttes neilt suve jooksul ning võimlemisega saavutatud painduvuse. Ja seda mida suvel õpitud, ei tohi talvel kaotada, sest muidu peame kevadel raiskama nädalaid ja vahel ka terve suve, et taas jõuda vormi.

Üksikud, maksimaalselt kord nädalas sooritatud suusatuurid, ei tähenda veel hädaohu, kuid igal juhul peab olema ettevaatlik. Lühikestest treeningu eesmärgil sooritatud, paaritunnistest libisemistest pehmel lumel on küll ja küll.

Tütarlastele olgu kohe alul öeldud (samuti ka noortele poistele): „Teie olete väga nõrgad, kes kätest, jalust, kes jälle kannatab vastupidavuse puuduse all. Teie peate tublisti suusatama, sest Teie juures pole karta liiga pikkade suusamatkade sooritamist.“

Millist kasu suusatamine annab ujujaile, sellest rääkisin ülalpool. Tütarlastele olgu juure lisatud veel mõningad erinõuded. Erilist tähelepanu peab iga tüdruk omistama just suusaülikonnale, et see oleks võimalikult soe. Kehasoojuse hoidmine on tähtsam kui seda suudame uskuda. Mehed riietuvad niikuinii juba soojemalt, ja nii meenutan seda vaid siin. Ja nüüd suusatreeningust. Soovitavam moodus oleks kahtlemata selline, et tüdrukud teeksid seda ühiselt, mitte aga poiste seltskonnas. Poisid pole igakord sobivaiks treeningu-partnereiks, sest jõu vahetõtt ilmneb suusatamisel liiga suurelt.

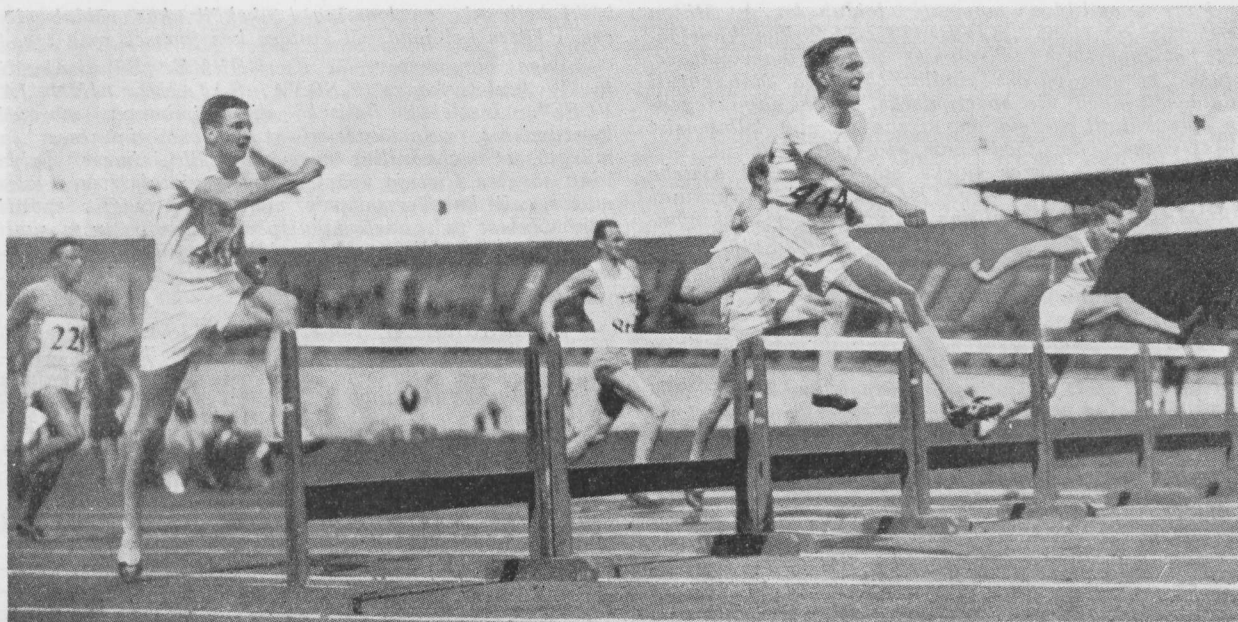
Nelja-viekesi minna suusatama on tüdrukuile kõige lõbusam ja ka kasulik. Õppimise võimalused on nii suuremad, sest mida ei oska üks, seda teab teine jne. Ja kui rääkida suusatamisest kui treeningust ujujaile, siis tuleb eelkõige alustada stiiliõppimisega, samuti kui suvel ujulas. Mitte logelda mäeservadel, naerda neid, kes on kukkunud, ning hetk hiljem lasta ennast naerda. Ei, kui harjutada, siis juba tõsiselt. Hiljem, pärast treeningut, natuke naljatada, see on ju päris loomulik, mitte aga liialdada.

Tüdrukute peamine puudus suusatamisel on, et nad on puusadest kanged. Mitte, et see oleks looduse suur viga, ei see on tüdrukute endi viga, millest pole kuigi raske saada üle. Tuleb õppida korralik suusastiil selgeks ja alles siis alustada laiaulatuslikuma suusatamisega.

Muide, kui jätkata suusatamist endiselt sirgete jalgade ja kangete puusadega, võib see talve jooksul mõjuda kroolis, jalgade tööle, samuti ka keha asendile vees. Seega õppige korralik suusasamm. Tantsimiseks jätkub teil painduvust ometi külluses. Ja kui rakendate selle ülejäägi suusatamisele, leiate kevadel, et libisemine vees sünnib vaevatult, tekitades vaid ülimat naudingut.

F Jõks

*Eesti Kehakultuuri
Aastaraamat
ilmub tänavu 1. mail*

Huvitav moment 400 m tõkkejooksus! Amsterdami olümpiamängudel. Selgitavalt pildi kohta on kirjutatud 105. leheküljel.

Spordi vastukajasid meie ilukirjanduses

RALF PARVE

1.

Juba rahvaluules ja mütoloogias võime siin-seal kokku puutuda sportlike eluvaldustega. Mõnestki rahvaluule värsist jookseb läbi „kivitõstmise ja rinnapistmise“ motiiv ning üks pillu Kalevipoeg kaljurahne või vea Kaval Ants ja Vanapagan vägikaigast. Sellest nähtub, et vanade eestlaste jõukatsumised on leidnud küllaldast kõlapinda omaaegses kirjanduses.

Mis puutub aga kaasaegsesse või üldse uuema aja kirjandusse, siis tuleb märkida, et meie spordikirjandus sõna otseses mõttes on kaunis napp. Ja olemasolevatele teostele saab vaevalt läheneda sama mõõdu-puuga kui ühele eeskujulikule ilukirjanduse nõuetele vastavale teosele. Kui kõnelda spordi vastukajadest meie ilukirjanduses, siis tuleb puudutada ikkagi ainult üksikuid detaile üksikutes teostes.

2.

Peab ütleva, et kuigi meil puhtsportlike raamatute arv pole suur, on siiski iga kirjanduslik pealiik esindatud. Romaani alal on esindajaks Kaster KASELO „OLÜMPIAMEESKOND SAABUS“, novelli alal on ainsaks iseseisvaks raamatuks Erik LAIDSAARE novellikogu „VIIMNE RING“, draamakirjandust esindab Aleksander ANTONI komöödia „TŠEMPIONAAD“, kuna noorsookirjanduses on spordielu valgestajaks olnud Jüri PARIJÕGI premeeritud noorsoojutuga „TERASPOISS“.

Kui kõnelda Kaselo romaanist, siis tuleb kahjuks märkida, et see on eelpoolmärgitud raamatust kõige ebaõnnestunud, mille põhjuseks on autori täielik võhiklikkus spordi suhtes. Siit vahest tuleneb ka asjaolu, miks meie suuremad kirjanduslikud nimed pole seni maha saanud spordielu käsitlevate romaanidega — ei riskeerita lihtsalt ainevaldkonna mittetundmise tõttu selletaoliste raamatutega katsetada.

Kaselo on taotlenud mingit ekstravagantsust oma romaaniga, kui on selle erijagudele annud pealkirjades esimene ja teine poolaeg ning peatükkidele esimene, teine, kolmas ring jne.

Autori asjatundmatust valgustab kõige enam asjaolu, et ta peategelasel laseb harjutada pikemat aega kuulitõuet, kettaheit, suusatamist ja poksi (!) ning viimaks tulla olümpial kuldmedalile vasaraheit. Jalgpalli väravavahile topib Kaselo kätte nahkkindad ja paneb pähe „kiivritoolise mütsi“ ning sealjuures „kiosikikõrguse kalapüüdmise liivitsa ees hüpleb keskealine härra...“

On kahtlemata kaunis algatus hakata kirjutama spordiroomaani, aga nagu Mäki võis põlvkivikaevandusest kirjutada alles siis, kui oli sellega põhjalikult tutvunud, nii oleks pidanud ka Kaselo rohkem käima spordivõistlusel. Käesoleva romaani puhul paistab küll, et autor seni oma ihusilmaga spordivõistlusi on vähe jälginud.

Mis puutub Laidsaare novellikogusse „Viimne ring“, siis ei taotle autor siin nii kõrgeid ilukirjanduslikke printsiipe kui Kaselo, kuid on saavutanud palju hinnatavamaid tulemusi, tänu aine põhjalikule tundmisele. Siin on esindatud enamasti spordialadest ja toodud päeavalgele isegi ühteist spordielu „telgitagustest“.

Antoni komöödia „Tšempionaad“ on küll enam satiiriline teos, kus ironiseeritakse elukutseliste maadlust, kuid Antson endise tegevspordlasena nagu Laidsaargi tunneb käsitledavat ainet üpris põhjalikult, mis tuleb kahtlemata teosele kasuks.

Parijõe „Teraspoiss“ pole küll otseselt sportlik teos, kuid siin on siiski kaunis ohtralt sportlikku elementi, kusjuures väga meisterlikult on edasi antud ühe korvpallimatschi kirjeldus, kus autor näitab suurt põhjalikkust ja head tähelepanuvõimet.

Paar sportlikku momenti leidub ka A. Mälgu värskemas romaanis „KIVID TULES“, kus kirjeldatakse maaspordlase siirdumist põlevkivikaevandusse, lootuses, et seal pärast kindlat tööpäeva jääb õhtuti küllaldaselt aega üle sportimiseks. Aga nagu tegelikus elus küllalt näiteid on, ei saa ka siin külapoistist pärast rasket päevatööd enam sportijat.

Romaanide juures tuleks märkida veel ajalehe veergudel ilmunud Olev RANASTE romaani „OLÜMPIA LAEV“, milline ei pretendeeri ilukirjanduslikele saavutustele, kuid kaalub igal juhul üles Kaselo nimetatud katsetuse.

3.

Lüürikas pole küll seni ilmunud puhtsportlikku luuletuskogu, kuid sport on leidnud käsitlemist mitme meie poeedi poolt. Endine tegevspordlane Juhan SÜTISTE on sellel alal viljakaimaks autoriks olnud, kuid ka mitmed teised muusajüngrid on oma stroofides annud ruumi spordi vastukajadele. Üheks jõulisemaks siin on Henrik VISNAPUU kirjutatud „Spordilipp“, milline lõpeb bravuursett:

Käed ja süda võta vastu,
kodumaa, ja lase astu
ühtlusesse jõud ja vaim.

Visnapuul on küll nimetatud luuletus juhuslik. Kuid järjekindlust spordi kujutamisel luules on ikkagi näidanud eelpoolmärgitult Juhan Sütiste. Kujukamaid näiteid Sütiste loomingus selle kohta on kogumikku „MAHA RAHU!“ paigutatud pikem värsitöö „Kevadisel avavõistlusel“, kus autor kirjeldab, kuidas inimene / tuleb raamatult, töötoa tolmust või vabrikunõest / sõeraajale / annab kevaden käe oma ajale, / loob tänase töö. / Ta näeb sprintereid pronksäärelisi, vaatleb heitjate lihakseid, näeb, kuidas hüppaja hülliva sam-muga hoolauale virutab sööst ja jõuab otsusele, et on kadunud tasakaal vaimu ja keha vahel. Viimane on pikkade sammudega esimesest mööda rutanud. Aga Sütiste ei asu eitavaale seisukohale spordi suhtes nagu paljud teised kaasaegsed laulikud, vaid tervitab

kõiki kelle elu on looming / ükskõik, kas võibda siis see, / kättes kel jõud või lauldes kes jookseb oma tee. /

Õige hämmastav on K. EERME „Sünnisajandi laul“ luuletuskogus „SÕNA, SAJAND, LINN JA PÜSS“. Luuletaja haliseb siin inimekonna moraali laostumisest, automaatseks muutuvast inimesest ja märgib, et mehaaniline rütm tantsib inimese veres ning soontes flirt ja sport. Nagu vaimuinimesed ena-muses, nii ka Eerme pole nähtavasti teadlik spordi põhimõtetest ja vaadetest kui pistab ühte patta moraali languse ja spordi. — Vastupidi, sportlikud tõekspida-mised on moraali kõvendajad ja tahtejõudu ning elu-jaatust süvendavad elunähted.

Juhan SINIMÄE luuletuskogus „ISAMAA“ leidub 88 soneti seas ka üks, millele on antud pealkirjaks „Stad-dionil“. Kuid autor on oma sporditeadmetelt kaunis võhik, kui laseb ühel 1000 m jooksjal sõerajal surnult ma-ha langeda... / teised jooksevad üle rinna. / Mass lai-netab. Arst tormab siia-sinna. / Kuid vaiki suu ja soontes tardub veri. / — Need on väevõimuga soneti-vormi pressitud read.

Sportlikke värse on teinud ka A. ANTSON, kuid need on enamasti päevakajalised vemmelvärseid. Epi-grammi alal on ta aga annud mõningaid päris hinna-tavaid saavutusi, millele võib läheneda ilukirjandus-liku mõõdupuuga.

4.

Kui nüüd eelnenut kokku võtta, siis tuleb veel-kordselt rõhutada, et meil on puudus sportlikust kir-jandusest. Ometigi on sport tänuväärne aine-vald-kond, kus annab viljakat tööd teha, kui jätkub ainult head tahet ja innukat kinnihakkamist. Selle kirjan-dusliigi viljelemiseks võiks hakata kas või vastavaid võistlusi korraldama. Kui omal ajal E. Spordileht korraldas spordinovellide võistluse, tõi see mõndagi väärtuslikku enesega kaasa. Hakakem asjast kinni ja katsugem leida teid, kuidas rohkem saada algupära-seid spordiraamatuid.

HARALD PETERSON:

Kiiruisutamise taseme tõstmisest

Pole möödunud ei tea kui palju aastaid, kui suutsime kiiruisutamises olla lätlastega enam-vähem tasavägised. Esimestel maavõistlustel oli lät-lastel koguni väga raske töö meid võita. Oma tolle-aegsete saavutustega võisime olla rahul. Kahjuks on need peagu ületamatutena püsinud tänapäevani, lätla-sed on aga küündinud juba maailmaklassini. Kerkib küsimus: millega seletada lätlaste suurt tõusu? Vastus on väga lihtne: lätlased on innuga asja juures olnud ja on pühendunud uisukooli saladustesse seal, kus on maailma parim uisukool — nad on väga palju õppi-nud norralastelt.

Meiegi võiksime oma kiiruisutamise taset tõsta, kui võtaksime eeskuju ja õppust välismaalt. Teiseks: tuleb ala hakata rohkem organiseerima — korralda-ma kursusi, märgikatsed, võistlusi jne. Meie viima-se aja kiiruisutamise kants Tartu näib unele suiku-nuna. Sellest on kahju. Nüüd on Tallinn hakanud avaldama suuremat aktiivsust, mille tõestuseks on, et rida noori on varakult asunud treeningule, et võr-suda tublideks uisutajateks. Võib-olla oleks areng kiirem, kui komistuskivina ei veereks ette juhtide puudus. Selle probleemi lahendamine peaks ühe-võrdsele olema nii seltside kui ka vastava eriliidu ülesanne. Kas ei saaks ka uisutamises ametisse seada eriala õpetaja?

Edasi ilmneb, et kuigi meie oma praeguse tase-mega ei saa kiidelda, soodustaksid arengut mõnedki võistlused lätlastega, sest nendelt on praegu lähim võimalus juureõppimiseks. Kui just ei taheta korral-dada maavõistlust, siis tuleks võimaldada meie pare-matele võistlemisvõimalusi Riias või heade lätlaste toomist Tallinna ja Tartu võistlema. Midagi peaks suudetama, et vähimalt ergutada meie kiiruisutajate uut põlve.

Järgnevalt tahan pühendada noortele kiiruisuta-jatele mõningad read Norra kiiruisutamise tehnikast.

Alustame stardiga. Mõlemad jalad asetatakse umbes 60° all (noortele on soovitatav harju-tada starti 60° all). Stardikäskluse järele võistleja pööraku oma keha kiiresti jooksu suunas ja alustagu kiiret sõitu. Start on võrdlemisi raske — ta nõuab keha ja jalgade äratõuke täpset koostööd.

Iga äratõuge uisuga peab keha edasi viima silm-nähtavalt. Liikumine ei tohi olla katkendlik. Vaid see toimugu sujuvalt ja rahulikult. Äratõuge toimugu keskkehast tahapoole, kuni jalg on täiesti välja siru-tatud, ja samal ajal jalg vabanegu jäält. Tuleb silmas

pidada, et jalga ei tõstetaks liig kõrgele, sest see katkestaks sujuvat liuglemist. Vabanenud jalg kandub ettepoole ja asetatakse uuesti järele umbes 15 sm eespool teisest jalast, mille järele viimane alustab äratõuet. Etteoodavat jalga ei tohi jääle asetada sirgelt, vaid seetuleb elastiliselt lükata. Äratõukel, näiteks vasaku jalaga, peab ülakeha kalduma paremale, ning ümberpöörduvalt. Käed hoitagu seljal (võimalikult puusade lähedal), sest sirgel rajal liikumisel ei ole kätel midagi ühist edasiliikumise kaasaitamisel.

Stardist raskemaks peetakse kurvitehnikat. Starti on igal võistlusdistsantsil vaja üks kord, kuid kurve tuleb läbida paljukordselt rohkem, sõltuvalt distantsi pikkusest, mispärast kurvitehnikat tuleb eriti hästi osata. Hea kurvitehnikaga sõitja on alati olukorra peremees. Parem jalg lükatakse elastiliselt vasaku jala ette ja sellal, millal ta liigub raja sisemisel serval, teeb vasakas jalg küljele taha tõuke uisu välisservaga. Nii kordub vahelduvalt ja alalõpmata. Kurvitehnika peitub selles, kui hästi osatakse viimseni kasutada mõlema jala äratõuke jõudu. See on võimalik siis, kui üks jalg alati kindlustab kehale

kindla asendi. Kurvidel on aga kindlal ja heal keha asendil eriti suur tähtsus. Sirgteele keha kõigub veidi külgedele, keha raskuspunkti kaldudes tahapoole, kurvidel hoidub keha aga sisepoole parema õla ettepoole toomisega.

Kurvidel rakendatakse tööle ka käed. Sooritab äratõuet parem jalg, liikugu parem käsi ettepoole ja vasaku jala äratõuke ajal tagasi taha. Vasak käsi liigub vastupidi paremale käele, alul veidi ette- ja tahapoole. Käte töö ei tohi olla tõukeline, vaid rahulik ja kooskõlastatud jalgade tööga.

Palju jõudu tuleb säilitada lõppspurdiks, sest sellest sageli olenebki võidu saavutamine. Sammud muutuvad lühemateks ja kiiremateks ning käte liikumisega soodustatagu keha tasakaalustatud elastset edasiliuglemist.

Sõidustiile on palju ja nad erinevad vastavalt uisutaja kehatüübile. Meie parimatel sõitjatel on kätetöö vastupidises suunas äratõukejalale, nii et näiteks parema jala tõukel liiguvad mõlemad käed vasakule.

Hoolikalt õpitud tehnika võimaldab ala tundmist peensusteni ja aitab saavutada võimalikult suure edu.

Arthur Donovanini memuaare

Tunnustatuimaks ringikohtunikuks elukutseliste poksis on ameeriklane Arthur Donovan, kes on tegutsenud real suurvõistlustel. Oma memuaarides jutustab ta üht kui teist huvitavat:

Olen pärit poksiija perekonnast. Esimest õpetust poksis sain oma isalt Mike O'Donovanilt, kes oli keskaalu maailmameister Mike O'Dowdi nime all. Tema poksis veel ajal, millal poksikindaid peeti liigse õrnuse tunnuseks. Muuseas öeldud, oli ta ka president Theodore Roosevelti poksiõpetajaks.

Minu debüüt kolmandal mehana ringis toimus üle 20 aasta tagasi. Sest ajast olen juhtunud igasuguseid matše. Kord võistlesid Philadelphias Al Ettore ja praegune maailmameister Joe Louis. Al Ettore oli juba päris segane, kuid viimse jõuga püüdis ta end püsti upitada, kasutades selleks hambaid, millega hoidis kinni ringi nööri. Lõpetasin võistluse, sest, oletades, et Al Ettore oleks suutnud end püsti ajada ja ma oleksin lubanud võistlust jätkata, poleks see hulljulge võistleja enam olnud elavate kirjas.

Kõik vist mäletavad noort poksiijat Ernie Schaafi, kes suri poksiõistlusele saadud vigastuse tagajärjel. Olin tookord ajavõtja, kui ta võistles hiiglase Primo Carneraga. Schaaf oli põdenud grippi, mille tagajärjed olid veel nähtavad. Säärases olukorras polnud ta 30 kg raskema vastase vastu mingisuguseid väljawaateid, ja kohtunik oleks pidanud selle võistluse katkestama, selle asemel, et lasta haiget startida surnuaeda... Mul on kahju Schaafist, kuigi ta oli ainuke poksiija, kes mind on ringis ähvardanud.

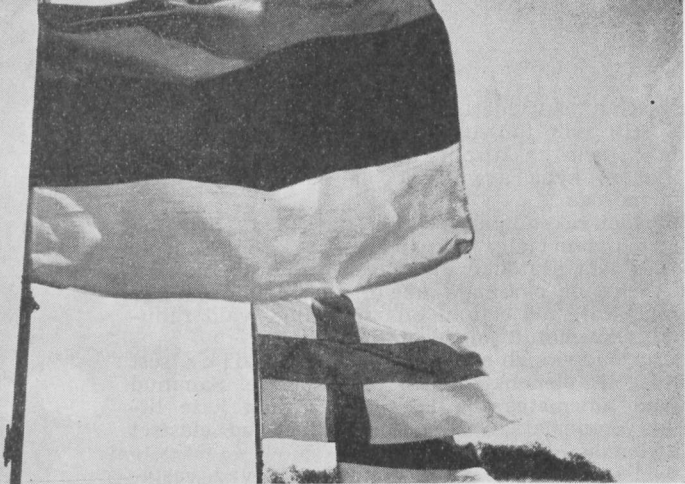
Ringikohtunik peab olema valvel, et siis, kui üks poksiija on saavutanud suure ülekaalu, kaitsta kaotajat üleilgse nuhtlemise eest. Kuid juhtub siiski olukordi, kus hoolimata silmatorkavast kriisist on võimatu kaotaja päästmiseks midagi ette võtta. Nii oli Joe Louis ja Bob Pastori matšil. Oli kindel, et Bob ei suuda 10 roundi vastu pidada. Kuid ta oli kaval ja põgenes neegri löökide eest nii kuidas aga suutis. Publik, kes tavaliselt ihkab võistlust, oli seekord muutnud meelt ja toetas põgenejat moraalselt. Poolehoid kuulus Pastorile, Louis sai aga vilet. Kui kõlas gong viimseks roundiks, oli õhk laetud nagu elektriga. Bob põgenes ja Louis ajas teda taga. Püüdsin vastased kokku viia, kuid rahvas reageeris mu püüdeile pahameeletormiga. Nii lõppeski see matš. Teissugusel olukorral oleksin matši ammu katkestanud,

kuid siin seisis rahvas müürina argpüksi selja taga ja rahvast oli saal tulvil.

Ma olen Max Baeri ja Barney Rossi viha all. Kui emb-kumb neist võistleb, keelduvad nad mind nägemast ringikohtunikuna. Baeri viha on tingitud sellest, et ma ei lasknud teda lüüa Carnerat, kui viimane oli võistlusvõimetu ja oli pööranud selja. Barney Rossiga oli lugu teisem. Ta pidas Jimmy McLarniniga tasavägise matši, kuid oli veidi nõrgem. Kui oli kõlanud lõpugong, ulatas kuulutaja mulle mõlemad punktilehed. Ühel oli tunnustatud võitjaks Ross, teisel McLarnin. „Sina otsustad,“ ütles kuulutaja, „palun jumalat sinu eest.“ Rahva poolehoid kummalgi oli olnud võrdne. „Jäta palvetamine hiljemaks,“ vastasin, „ja kutsu parem politsei ringi.“ Tõstsin McLarnini käe võiduks. Tõusis segamini kiiduavalduste ja pahameele torm. Lahkusin ringist kahe hiiglase politseiniku saatel. Teekonnal kabiini peatas minu noor veetlev blondiin. Ta tiris mind auravast särgivarrukast ja karjus: „Röövel! vaata, et lähed kähku Ali Baba ja ülejäänud 39 juure!“

Hiljem, millal Ross pidi oma tiitlit kaitsma „musta hädahü“ Henry Armstrongi vastu, olid Rossi poolehoidjad minu ringikohtunikuks määramise vastu. Mulle oli see naeruväärne, kuna hindan Rossi alati kui fairi ja hingega poksiijat. Kõiksugu õnnetust ennustati Rossile minu arvel. Kuid suurimaks õnnetuseks temale oli Armstrong, kes saavutas mäekõrguse võidu, mis mõjus kaotajale nii vapustavalt, et ta loobus tegevpoksimisest. Lisaks paar sõna Armstrongi kohta. Ta oskab pidada tempot paremini kui ükski teine. Tema löökide tornaadoga võrreldes mõjuksid kuulsa Pittsburgi tuuliku Harry Grebi löögid nagu läbi aegluubi vaadatuna.

Hea ringikohtunik ei tohi end lasta teha närviliseks võistleja poolehoidjatest. Suur oli ärritus pärast Louis-Sharkey matši. Ma sain rängalt vilet, kuna ma olevat võistluse ajal midagi hüüdnud maaslebalava Sharkeyle. Võtan hüüu õigeaks, kuid selles ei olnud midagi solvavat. Lugu oli säärane, et Sharkey oli kunagi varem võitnud neegri Harry Willsi, kelle eest pages ka kuulsal Jack Dempsey manager Kearns. Enne võistlust Louis'ga oli Sharkey lubanud samuti talitada kui Willsi. Kolmandal roundil oli ta aga löödud knokki. Lugesin ta välja, tõstsin siisi ta pea kõrgemale ja laususin: „Jack, kõik on möödas.“ Sharkey tegi aga liigutuse, nagu oleksin teda solvanud, ja urises tigidalt: „Well. Raami endale Louis sisse!“

Eesti Mängudest distantseeritult

A. Kalamees

Teistest Eesti Mängudest on möödunud juba kolmveerand aastat, mispärast alljärgneva kirjutuse avaldamine võib tunduda hilinenuna. Kuna aga Eesti Mängud on suurüritus, mille edaspidiseks veel paremaks korraldamiseks on soovitatav ära kuulda kõik mõistlikud arvustused, siis oleme kirjutusele annud ruumi. Selleks ergutas meid seegi asjaolu, et autor saab peetud Eesti Mänge arvustada distant-

seeritult, mis tagab, et arvustus on seda rohkem läbi seeditud enne tema kirjapanekut.

Autori loal oleme kirjutust kärpinud selles osas, mis Eesti Spordilehes on varem leidnud käsitlemist, ja milles autoril polnud varem avaldatust erinevaid arvamusi.

Toimetuse.

1.

KOGU OMA HAARAVUSES ja olemuses jätsid 2. Eesti Mängud üldiselt küllaldase mulje, jätsid elamusi hingele, tahtle rühkida taas edasi paremuse, üksmeele, organiseeritud spontaansuse, sportliku tõusu poole. Vaevalt on usutav, et meie saaksime peale laulupidude haarata meie rahvast, eriti noorsugu, ühisele rünnakule, aktiivsusele, tegutsemisele paremini kui Eesti Mängude idee ja tegeliku korraldamise kaudu.

Rahvuslikud suurüritused ei tohi olla liialt tihead, sest siin nad väsitaksid. Selge aga on, et neid tuleb korraldada kindlate perioodide järele. Need on kui kilomeetripostid, mis määravad tegutsemise ajavahemikud, võimaldavad ülevaadet tehtust, sunnivad hetkeks mõtlema ja aru pidama igapäevases rähklemises, et mitte kaduda harilikku ja halli ellu ja tõhe. Igas põhimõttes ja ürituses peab olema ka pidupäevi, mis tõstavad ja sisendavad uut jõudu ja elutahet ning -rõõmu.

Nii oleme peetud Eesti Mängudes jõudnud veendumusele, et neid tuleb jätkata. Kogu rahva ja noorsoo olemine tema mitmesuguseis eluavaldisis ja vormes vajab seda. Eesti Mängude idee saagu palveluseks meie noore vabariigi iseseisvuse, olemise ja arendamise eest! See on meie kogu rahva, eeskätt sportlaskonna, veendunuim, innukaim ja siiraim soov ja tahe, mida ka teostame!

2.

OLLES SEESMISELT VEENDUNUD* EM tarvidusest ja ideest tahaksin aga siinkohal rääkida ja aru pidada mõnesuguseist müllu sööbinud momendest, üksikasjust. Kuigi EM oma üldmuljes rahuldasi täiel määral, ometi tahaksin südameilt välja puistata isikliku arusaamise järgi neid puudusi ja tarvidusi, milliseid edaspidi tuleks katsuda võimalikult vältida või pehmemdada.

Kõigepealt võimlemine. Peame aga kohe tunnistama, et viimastel aastatel, alates eriti 1. Mängudest, oleme sel alal suurel sammul edasi läinud. Kui omal ajal, aastaid 10–15 tagasi, harrastasime staatilist ja hiljem jälle tunnustasime vaid dünaami-

list võimlemist, siis praegu seisame teelahkmel, mis meid juhib võimlemises keskteele, mis haarab ja taotleb mõlemaid printsiipe. Kui üksnes staatiline töö on ühekülgne, igav ja füsioloogiliselt väheväärtuslik, siis sedasama võib öelda ka üksnes dünaamilise tööviisi juures. See ei paku näit. jälle vajalikku jõutoimet, mis eeskätt rühi arendamisel on võrratu tähtsusega. Võimlemises rühile suure, kui mitte peatähtsuse omistamine on võimlemise tähtsaim ülesanne. Sest miks me peame käima küüruks, kui võime olla sirged, miks me peame soetama pisikuile kogunemise võimalusi kopsudes, kui seda seljalihaste juures ja sellest sõltuvalt pakatava rinnakorviga võime ventileerida oma tolmuheid kopse ning sellega tõsta oma elujõudu.

Meie võimlemine praegusel kujul suudab juba haarata elamuslikkugi ja esteetilist külge. Kuid oleme siiski äratundmisel, et eesti võimlemine, kui nii võiksime ütelda, oma stiililt ja summaarselt siiski meid veel ei rahulda. Oleme veel otsinguil, sõelume veel teri haganast ja katsume neid teri rivistada terviklikuks tööviisiks.

Näit. võiksime kõnelda veel kõnnist, eriti naisvõimlemises. Kui läinud suvel Hlesingis esinedes välisajakirjandus kiitis meie naiste kõndi ja sammu ja meie arvasime olevat saavutanud meie võimlemises rahuldava kõnniviisi, siis tundub, et oleme tänavuste esinemistega jäänud eelmise aasta saavutustest maha. Kui läinud suvel naiste samm väljendas mehisust ja astuti kogu tallale kontsaga, siis tänavune esinemine oli varbaile astuv tippimine. Soome naisvõimlemise liidu esindaja pr. Korhonen arvas isegi, et kõnnisamm naistel peaks olema sooritatav selliselt, et enne asetuks maha kand ja siis pöid rulluks varbaile rohkem väliskülje kaudu. Ja kui me arvame, et peame harrastama enne varbaid maha asetades tippisamme, siis näeme, et meie näit. ka selleski küsimuses pole jõudnud naiste lihtsa võimlemises ühisele stiilile ja väljendusele. Rääkimata siis veel väljenduslikumast ja nõudlikumast võimlemisest. Nii pole me võimlemisega jõudnud enam-vähem üldiselt tunnustatava stiili juure. Sinnani on veel tükk maad, kuni võimlemise kultuur meil maal levib, saab üldiseks asjaks, ja levivad üldised arusaamised ja tõekspidamised.

Et võimlemiseski jõutakse üldtunnustatava stiili, seda võime näha meie hõimlaste, soomlaste, juures, rääkimata, kas see saab olla ka meie maitse või mitte. Nende mentaliteedile on ta kohane, see karge ja sirgjooneline naisvõimlemine sellel ilusal põhjamaal. Samasuguseid tunnustavaid veendumusi oleme näinud küllaltlaidaselt mujalgi, näit. daani naisvõimlemises, mitmel teiselgi maal üksikute õpetajate koolides jne.

Üldiselt võime praeguse taseme juures siiski nentida, et 2. Mängudel võisime kõige rohkem rahule jääda naisvõimlemisega. See oli küllalt füsioloogiline, rahuldav elamuslikku ja esteetiliselt külge. Kuid üksikasjades annab tema võimlemise spetsidele arutus- ja kaalumisainet veel külluses. Nagu elugi pole lõplikult valmis, samuti pole seda kunagi võimleminegi. Tema kulgeb ikka edu, arenemise ja uuenemise ning täienduse suunas. Ja see on ka loomulik. Kuid teatava aja mentaliteedile ja arusaamistele peab olema valmis ja kohane võimleminegi, ta peab olema valmis teenima ja rahuldama küllaldaselt kõiki. Tõl peab olema vastuvõetav kõigile, siis võime rääkida meie rahuldavast võimlemisstiilist.

Sellase ühtlase võimlemisstiili arendamine on meil küllaltki raske, kuna meil puudub oma Elli Björkstén, kes koondaks ühe mütsi ja arvamus alla nii eripalgeliselt töötavad naisvõimlemise õpetajad. Oleme ju enamikus tulnud erisuunalistest koolidest ja nende eriliste mentaliteetide kokkusulatatamine ühtlaseks eesti võimlemise stiiliks on aastaid nõudev töö. Meil peab selleks olema püsivust ja seda meil ongi. Siin on tänulik tööpõld võimlemise spetsidel. Ja kui siiani sel alal olid teatavad leerid, olid eriarvamus, isegi oldi karvupidi koos, siis nüüd ühise sihi ja eesmärgi ründamisel peab väiklus andma maad asjalikule koostööle ja kaalutlustele. Ja tulevikus püüame arendada sellist ühist töösuunda ja -tahet.

Oma võimlemise arendamises me peame jõudma edasi rutem. See on hädatarviline.

Kõnelust pälvib veel 2. EM osavõtnute arv. Kui tütarlapse ja poeglapse tahtsime kumbaidki välja tuua 2000, tõime aga tütarlastest poole sellest ja poistest 650; kui mehi ja naisi kumbaidki pidi olema 3000, tuli esimesi ainult 580 (!) ja naisi 1200 — siis tundub asi olevat mitte korras! See teema on väärt, et sellest asjaomastes ringides kõneldaks ja — rangelt! Sest tundub, et meil puudub seesmine distsipliin. Kui meie anname endid üles (ülaltoodud kavatsesid) väljatoomise arvud pole küll ülesantud arvud — kui suured need olid, ma ei tea) ja ei ilmu kohale — mis see siis on? Kuidas saab siin kohusetundest rääkida? Ja milliseid kalkulasioone saavad teha sportlikud organisatsioonid ja tema alaorganid? Milliseid arvestusi ja plaane sai teha kapten A. Truuvère kui üldkorraldaja rivistamisel, kui üle pooled loodetud osavõtjaid puudusid? Kuidas tema sai avamisel kui ka lõpptseremoonial arvestada kindla ülesande skeemiga? Ja selle tõttu need, eriti avatseremoonia, ei rahuldanudki täiel määral, kuna vähearvuliste kolonnidega pidi staadioni murul siira-viira otsitama täitekohti. Ja nii kujuneski ülesasetus tükiliseks, jättes mitteühtlase mulje. Juhuslikult kolonnile otsitud kocht pidigi looma sellise mulje.

Vaadake, see meie seesmine distsipliinitus ongi kõneväärne! Kui võimlemine peab looma seestmist kohusetunnet, siis seekord ta seda täiel määral endast küll tõestada ei suutnud. Sellest võtame tulevikus õpetust, raputame endile pea peale tuhka ja lubame olla kohusetruumad.

Või kerkib siin küsimus, eriti täiskasvanute seisukohalt, kas oleme suutnud maamehed ja -naised panna küllaldaselt võimlema, et me neid võimlejaid ka tegelikult välja suudaksime panna? Kooliga oleks vast asi veidi lihtsam, sest tema kui organiseeritud üksusega saame rohkem arvestada, eriti kui kõigile

võimlemisõpetajatele koputame südamele ja kohusetundele. Aga maa küsimus on siiski raskem. Sest siin kerkivad mitmesugused raskused, et noori poisse ja neid külas kokku saada pidevaks tööks ja neid kiidetud võimlemise leviku laviin maal on osutunud petlikuks. Võib olla, et see minu arvamus ja veendumus suudetakse ümber lükata faktidega ja et võimlejate mittekohaleilmumist saab seletada järsu mitte-sõidu võimalusega — aga midagi igatahes polnud korras. Igatahes on aga selge, et põhjused tuleb selgitada, et mitte järgmistel mängudel taas pettuda ja ohata tagantjärele. Nii suure protsendi ärajäämine pole loomulik ja selline olukord vajab piinlikku revisjoni.

3.

PEAN OTSEKOHE TUNNISTAMA, et tütarlaste võimlemist võiks täitmise seisukohalt lugeda rahuldavaks, sisult aga mitte. Seda me ei pruugi hābeneda endale tunnustamast, sest üldstiili puudus väljendus siingi. Ega's ometi, nagu küll ajakirjandus märkis, „ussilikud“ kätelained pole veel see otstarbekas ja stiilipuhas meie tütarlaste võimlemine. Ja neid oli liialt palju. Murtud asendite ja radade harrastamine pole küllaldaselt füsioloogilise ja rühtiarendava väärtusega. See on ilmne. Kui võimlemisliigutused peavad kulgema äärmuseni, s. o. haarama liigutuse võimalikult ulatuslikult, siis peab lihtne ja põhivõimlemine eeskätt täitma ja rahuldama seda külge.

Võimlemise põhikooliga tahame oma kehi korraldada, eeskätt rühi seisukohalt. Ja kui käteliigutused on ebamäärased, kui nende liikumisrada pole sirgjooneline, siis nendel puudub rühti vormiv mõju, siis nad on füsioloogiliselt vähemväärtuslikud. Sest küsimus seisab ju harjutuste suuremas või vähemas väärtuses, seisab nende toimes kehale. Ja kui harjutused ei mõju küllaldaselt, siis ei ole väärt säärest tööd harrastada. See oleks aja raiskamine.

Tütarlaste võimlemises on meil ees veel suur puhastustöö. Ühtlasi vajavad edaspidi selgitamist ja kaalumist siin esitatatagi muudki nõuded ja tarvidused.

4.

POISTE VÕIMLEMISEGA võiks sisult jääda rahule, kuna aga tulevikus peab ühtlasi suuremat rõhku panema efektilüljele ja momendile.

Poiste ja meeste võimlemine on ju üldiselt lihtsam, nurgelisem ja jõulisem naiste ja tütarlaste omast. Seepärast tema serveerimine on veidi kergem. Aga et EM sarnasele suurüritusele tuleb ligineda rangete nõuetega, siis on ülnimetatud efekti mõju arvesse võtmine väga tähtis.

Mõistuse kõrval tahab endale midagi ka süda ja — seda tuleb siinkohal mainida — seda südame momenti oli seekordseil EM-del üldiselt vähevõitu.

5.

MEESTE VÕIMLEMINE rahuldab, eriti toimeväärtuse seisukohalt. Efekti seisukohalt tuleb siingi tulevikus olla valvel.

Toime ja efekt tulevad võimalikult liita ühiseks tervikuks. See peaks olema enam-vähem siiski võimalik ja mõeldav. Sellega jõuamegi meie meesvõimlemise stiili ühe tähtsa lüli juure. Ja see lüli on kõneväärt.

6.

NAISTE VÕIMLEMINE, nagu juba ülal mainitud, rahuldab kõige rohkem. Siin oli praegu esile tõstetud toime ja efekti koostöö õnnestunud kõige paremini. Ka kõige rohkem suutis naiste võimlemine pakkuda südamele. Meenutagem lauluga harjutust

„Minu isamajakene“! See lihtne viis on meie südamele ligidane, me oleme enamikus kasvanud ja sirgunud säärases lihtsas ja südamlikus isamajakeses, ja see võib meid kohe alul.

Laulu sidumist võimlemisega tuleks tulevikus harrastada enamgi, kuid ikkagi mõõdukuse ja stiili pii-rides. Need on tänuväärased komponendid, eriti tütarlaste ja naiste võimlemises. Ja naiste võimlemiseski tuleb lõpliku või kõigile enam-vähem vastuvõetava stiili leidmiseks veel töötada.

7.

NAISTE VALIKRÜHMA esinemise kohta võib seisukohta võtta nii ja teisiti. Sest on ilmne, kui asume seisukohale, et meil peab valitsema vaid lihtne naisvõimlemine, mida suudab iga võimleja, et siis pole sääraseid valikrühmade esinemisi vaja. Kui aga naisvõimlemine peab taotlema ka osalt tantsulist ja, ma ütlesin veel rohkem, kunstipärast ilmet ja võimalusi, siis on selle vaate pooldajad samuti õigel pinnal. Sest miks ei peaks valikrühma võimlemine andma rohkem ka silmale ja kunstile, aga mitte teenima ainult mõistust? Sellane vaade ei lubaks võimlemisel areneda ja suruks ta tarduvasse vormesse.

Mina ütlen, et meil peab olema kõiki rahuldav ja haarav lihtne võimlemine, mida suudab täita ja harrastada iga naine, kuid me peame võimaluse jätma ka võimlemise arengule. Tundus, et siin oli võrdlemisi õnnelikult esitatud mõistuse ja südame moment. Mõistusele andis oma osa esituse 1. osa, südamele ja kunstile — 2. osa.

Selle kavaga võinuksime julgelt minna Stokholmi lingiaadile. Võinuksime julgelt! Sest rahvusvaheline arvamus võib meie esitusega pärast olla ka mitte nõus, see ei loe midagi. Nagu meie ainult staatilise ja ainult dünaamilise vooluga ei rahuldu, vaid nende rahuldava koostööga, nii rahvusvahelisteski esinemistes on nii ühe- kui ka kahekülgseid esitusi. Seepärast arvatakse meistki nii ja teisiti. Absoluutseid tõdesid pole siingi. Ja kui meie suudame tavalisest võimlemisest pakkuda kõrgemat, siis oleksime võinud minna julgelt ja kõhklemata! Nägime ju läinud suvel Helsingiski väga eripalgelisi esinemisi. Ja kunsti-pärasemat esinemist ei saa ikkagi viia lihtvõimlemise mõiste alla.

8.

RAHVATANTS sisult rahuldab. Ainult haaravust oli üldiselt vähevõitu, sest seda rikkusid liig väikesed ringid. Ringe pidanuks olema viis: 4 nurkades ja 1 keskel. Siis saanuks silm kuskile peatuma jääda. Nüüd tantsijad sibilisid sipelgatena ja üldmulje polnud soodus.

Oleme ju kõik ennem näinud suuri ringe ja oleme olnud kõik väga rahuldatud. Sellelt seisukohalt suurtel esinemistel peaks esinemiste formatiooni tõsiselt kaalutama.

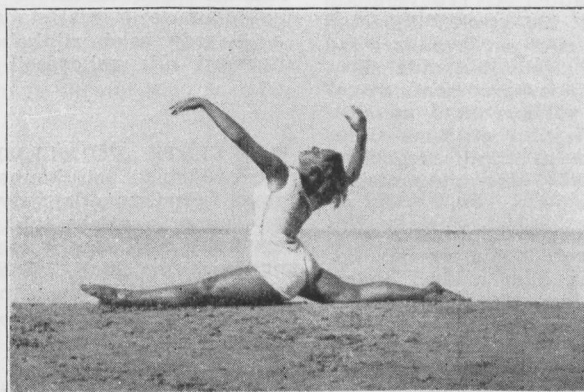
9.

LÕPUKS EM PIDAMISE AJAVAHEMIKUD. See kordne E. Spordi Keskliidu otsus tuli liialt hilja, seepärast ka see hirmus kiirustamine. Seepärast on loomulik, et EM ajavahemikud lõplikult määratakse juba nüüd. Me peame kindlasti kaua ette teadma, mis aastail EM toimuvad. Siis korraldub juba kõik vähemalt 3 aastat ette, rahulikult ja häireta. Ei ole ometi loomulik, et vaevalt pool aastat enne Mänge töötatakse veel võimlemisharjutuste kallal, organisatsioonilise külje viimistlemisel koguni mõni nädal.

Kui arvestada, et meie laulupeod on ka üldtähtsusega ja neid peetakse iga 5 aasta tagant, siis tundub loogilisena mittekokkussattuvuse mõttes Eesti Mänge samuti korraldada 5-aastase ajavahemiku järele. Alles aasta tagasi ütlitseti, kumb suurüritus pidi toimuma läinud suvel. Ja et järgmine laulupidu peetakse Eesti Vabariigi 25. aastapäeval 1943. aastal ja et 2. Eesti Mängudel deklareeriti, et viimased tulevad pidamisele igal 4. aastal, siis satuvad mõlemad suurüritused 1943. aastal jälle kokku. Ja kumb peab siis taganema? Loomulikult E. Mängud kui hiljem määratud suurüritus!

Ja miks ei või EM toimuda iga 5 a. tagant? Ideeliselt pole ajavahemikul mingit tähtsust, küll aga satume, nagu näeme, organisatsiooniliselt alatise konflikti laulupidudega. Ja mis on sellestki, kui EM satuvad 1944. aastal olümpia-aastale? Ei midagi! Peame omad EM juunikuus ilusasti ära ja sõidame augustis julgelt Londoni! Ja nii lahendub kõik soodsalt ja tülideta. Mõlemad meie suurüritused saavad täita neile pandud lootused, oleme haaranud meie rahvast ja noorsugu korduvamalt ja spontaansemalt, kuid vajalike vahe- ja puhkeaegadega!

Elagu Eesti Mängud!

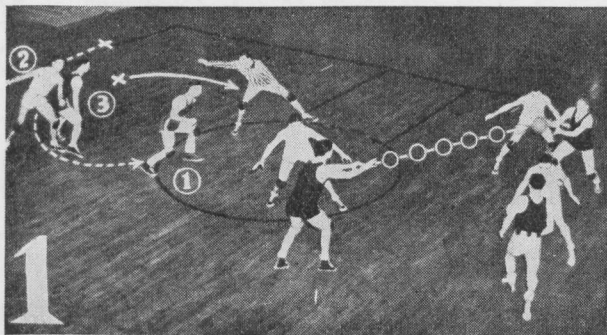

Üksikmängija kaitsetehnika ja -taktika

H. NIILER

Üksikmängija kaitsetehnika ja -taktika on meeskonna kaitsemängu aluseks. Meeskonna kaitsemäng võib kanda vilja vaid siis, kui iga üksik mängija omab täielikult kaitsemängu peensusi ja oskust.

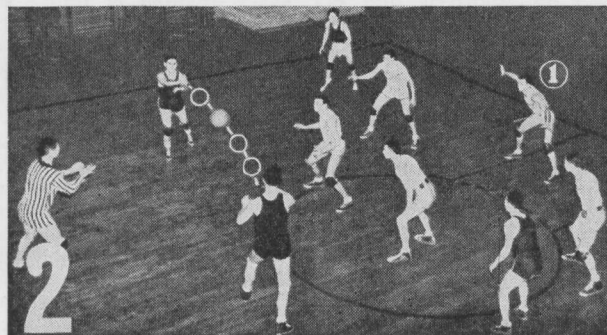
Meeskonna kaitsemäng nõuab mängijailt ka suurt kohusetunnet, abivalmis olekut ja kiiret olukorra taipamist. On meeskond asunud kaitseesse (s. t. vastasmeeskond valdab palli), peab iga meeskonnaliige täp-

salt täitma temale määratud kohustused. Iga väiksemgi väärtus või lohakus võib muutuda meeskonnale saatuslikuks. Ka peab iga meeskonnaliige juhul, kui tema kaasmängija on vastasmängija poolt „üle trumbatud“, kaasmängijat abistama ja temale appi ruttama. Viimane asjaolu nõuab aga kaitsjalt olukordade õiget hindamist ja välkkiiret tegutsemisvõimet. Järgnevalt püüan piltide abil selgitada mõningaid meeskonna kaitse formatsioone.

Meesmehe-kaitse.

Mainitud kaitseformatsioonis on kaitsemeeskond (valged) jõudnud pärast palli kaotamist tagasi kaitsemaa-alasse, ja et takistada vastaseid, asudes ise korvi ja vastase vhele. Sellisesse asukohta jäävad nad kuni palli tagasisaamiseni endi valdusse. Pöörake tähelepanu kaitsemeeskonna liikmete kehaasenditele ja kuidas nad jälgivad vabaks mängida püüdvaid vastaseid. Olukord oleks kaitsemeeskonnal lihtis, kui vastasmeeskond ei võtaks tarvitusele vastavaid võtteid kaitse purustamiseks.

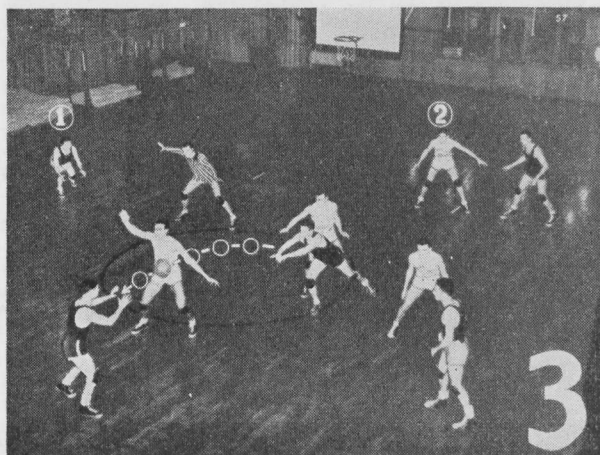
Sel ajal, kui palli söötmine toimub pealetungi paremal tiival, püütakse vasakul tiival üht mängijat „vabastada“ kaitsemängijast ja nimelt järgmiselt (vt. pilt 1):

Pealetungija 1 ja kaitsja 2 asusid pealetungi algfaasis vasakul külgsuunal, kohal, mis on märgitud ristiga. Kaitsemängija (triibulises särkis, kes kuulub valgete meeskonda) asus teise ristiga märgitud kohal, takistades 3-e. Edasi 1, et 2-st vabaneda, signaliseerib kaaslasele 3-ele ja jookseb viimase suunas. 2 laseb ennast meelitada „lõksu“, jälitades 1-te. Hetkel, mil 2 püüab 3-st mööduda, astub viimane 2-e jooksuteele, teda hetkeks kattes nii, et 2 ei jõua enam 1-le järele. 1 muudab jooksusuuna ja spurdib korvi sihis, olles valmis palli saama paremal tiival asuvatelt kaasmängijalt.

Kuid kirju särkiga kaitsja hindab olukorda välkkiirelt. Selle asemel, et ortodoksselt üksnes oma vastast takistada, ta liigub korvi ja spurtiva 1 vahele, seega ajades nurja vastaste triikmängu.

Maa-ala kaitse.

Pildil 2 asub kaitsemeeskond n.-n. maa-ala kaitse. Selles formatsioonis üksikud kaitsemängijad asuvad neile määratud kohtadele kaitsemaa-alas ja takistavad nende määratud ja maa-alasse tungivaid vastaseid.

Säärane kaitseformatsioon on iseäranis tagajärjerikas, kui vastased on nõrgavõimelised kaugeviskajad.

Pildil näeme, kuidas valged on asunud sõõris vabaviskeala kaarele, valmis palli saavutama või takistama viset. Ainult valge (1) on võtnud asukoha korvi lähedusse, valmis võtma palli tagalaualt või kui vastastest peaks keegi suutma kaitsest läbi murda, viimast katma.

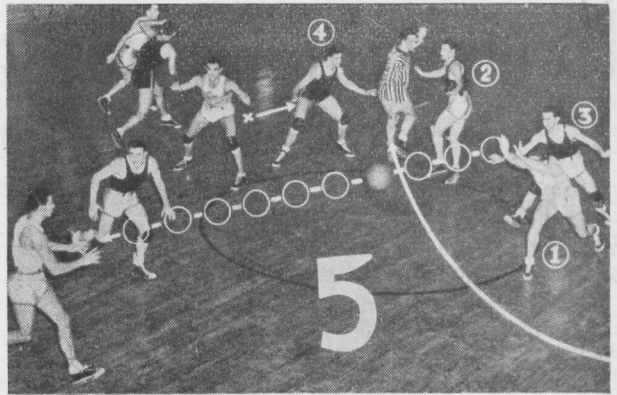
Nagu näha, on triibulises särkis pealetungija ainus, kes võiks saavutada korvi kaugeviskega. See sunnib kaitset laiali paiskuma, mis omakorda võimaldaks pealetungijatele paremaid löikevõimalusi korvi lähedusse. Aga, nagu ülal juba mainisin, kui puudub hea kaugeviske võimega mängija, on säärane kaitsemäng ideaalne.

Seda kaitsemängu on väga edukalt tarvitanud lätlased eestlaste vastu. Peaaegu kõikidel Chicago Cup'i karikamängudel ja paljudel maavõistlustel on eestlaste pealetungid karile joosnud selle kaitseformatsiooni vastu.

Kombineeritud mees-mehe- ja maa-ala-kaitse.

Pildil 3 näeme säärast formatsiooni: kaitse esimene rida katab neile määratud vastaseid mees-mehe-formatsioonis. Kaitse tagumine rida aga asub korvi läheduses maa-ala-kaitseformatsioonis. Selle kaitse paremus seisab selles, et korvist kaugemal asuvad pealetungijad on tugevalt ja alatiselt takistatud, maa-ala-kaitse asuvad kaitsjad aga takistavad igat pealetungijat, kes korvi lähedusse satub, kui peaks mõni neist suutma ennast vabaks mängida ja korvi lähedusse spurtima.

Jälgige triibulise ja valge särgiga (2) kaitsemängijaid. Nad on tegevusvalmis ja on ennast vastase ja

palli vahele nii asetanud, et neil oleks võimalik löigata läbi söötu, ja kui see peaks ebaõnnestuma, nad jõuaksid siiski korvi ja vastase vahele.

Kaasmängija abistamine.

Lõpuks veel kaks näidet, kuidas nupukas kaitsemängija võiks oma kaaslast hädakorral abistada.

Pildil 4 on pealetungijal valgel (1) olnud õnn vabanemiseks kaitsjast (2). Palli põrgatades ta läheneb kiirelt korvile. Tema kaasmängijad (triibulistes särkides) mõistavad teda. Nad peavad põrgatajale n.-n. „tee rajama“. Kätega vehkides ja hüüdes nad liiguvad küljoonte suunas, seega meelitades oma vastaseid endiga kaasa. Oleks 3 või 4 olnud taibukam, oleks üks nendest jäänud kohale peatuma, andes märku 2-le katta 3-le või 4-le määratud vastane, ja ise asunud katma palliga põrgatajat. Sellega oleks hädahohtlik silmapilk lahendatud. Pildil näidatud olukord töötab valgetele teenitud korvi.

Pildil 5 on aga olukord teine. Pealetungija (triibulises särgis) on suutnud vabaneda kaitsjast 2-st. Kaitsja 4, seda märgates, ei jäta 2-te hätta ja vahetab vastase, asudes ise katma triibulise särgiga pealetungijat ja hüüdes 2-le, et see võtaks tema vastase. Sellega on valgete pealetungimäng neutraliseeritud ja 1-1 ei jää muud üle kui pall sööta tagasi oma kaasmängijale.

Spordi alal

tsementi tarvitatakse

tribüünide,

ujulate,

radade,

piirete,

postide jne. ehitamisel

Juhatusi tsemendi õige tarvitamise kohta igasuguste betoontööde alal annab tasuta suuliselt ja kirjalikult

A/S. Tsemendivabrik „PORT-KUNDA“

Nõuandebüroo Tallinn, Valli 4—6, tel. 450-17

KUULSUSTE Galerii

El Quafi

75 jooksjat startis Amsterdamis olümpiamängude maratoni jooksuks. Taevas on kergelt pilves ja ilm veidi vilu. Alul on heitlus tasavägine ja keegi ei pääse suuresti juhtima. Tempo eest hoolitsevad kaks Nipponi poega Isuda ja Yamada, kuid nende kannul on soomlased Marttelin, Laaksonen, Rastas, Korholin-Koski, üllatamisvalmina ameeriklane Ray, sakslane

Wanderer, inglase Harper, kanadalane Bricker, veel üks japs, Nagatani, jt. Hoog on kõva. Alles pöördepunkti läbimise järele algab rea harvenemine ja pikaksvenimine. 25 km järele juhivad endiselt Isuda ja Yamada, 10 m neist tagapool on Marttelin, Bricker ja Ray ning viimastest kiviheitmise kaugusel Laaksonen ja Harper. Samasugune on järjestus ka 30 km kohal.

Staadionil valitseb sellal ebamäärane olukord. Kas võidavad jaapanlased või suudavad soomlased endid lõpuks maksma panna? Näib, et japsid on arendanud liiga tugeva tempo, ja pärast 30 km tabab neid kriisipunkt. 7 km enne lõppu juhib küll Yamada, kuid Isuda on vajunud neljandaks. Ray oli alustanud lõpuspurti, saavutanud Marttelini ning lähenes jõudsasti Yamadale. Marttelin jätkab pingutamist ja jookseb kolmandal kohal. Bricker ja Harper on hõõrunud jalatallad verile ega suuda võistelda endise innukusega. Juba peetakse võimalikuks, et kolm esikohta jagavad Yamada, Ray ja Marttelin, kui staadionil tekib ärevus. Ootamatult on kaks uut jooksjat asunud rühkima etteotsa. Nendeks on Prantsusmaad esindav alžiirlane, mulatt El Quafi ja tšiillane Plaza, kes olid startinud ka Pariisi olümpiamängudel ja jäänud seal seitsmendaks ja kuuendaks.

4 km enne lõppu on El Quafi rühkinud juba kolmandaks ja jätkab Ray ja Yamada püüdmist. Marttelin püsib neljandana, kuid Plaza on kannul. Kunagi pole olnud nii tihedat võitlust viimastel kilomeetritel kui Amsterdamis maratonis. Kõigepealt: Ray möödus Yamadast, asudes juhtima. Siis El Quafi möödus omakorda Yamadast ja hakkas lähenema Rayle. Tagant kerkis ettepoole Plaza, püüdes kinni Marttelini, kuid soomlane ei resigneerinud ning arendas Plaza vedades kõva tempot. Koos möödusid nad Yamadast ja $\frac{1}{2}$ km enne finišit Rayst. El Quafi oli juba juhtima asunud. Yamada sai nõrkusmomendist üle ja

atakeeris Rayd, möödudes viimasest veidi aega enne staadionile saabumist. See järjekord püsis lõpuni. Esimesena saabus staadionile El Quafi, siis Plaza, edasi Marttelin, Yamada ja Ray. Kuuendaks tuli Isuda. Tervelt 10 meest saavutas aja alla 2.40.00-t.

Võitja El Quafi aeg oli 2.32.57,0. Ta oli Amsterdamis 29-aastane ja siirdus pärast seda elukutseliseks. Tema tähelend jäi siiski lühikeseks. Komeedina oli ta võitnud Amsterdamis maratoni ja pärast seda kustumunud.

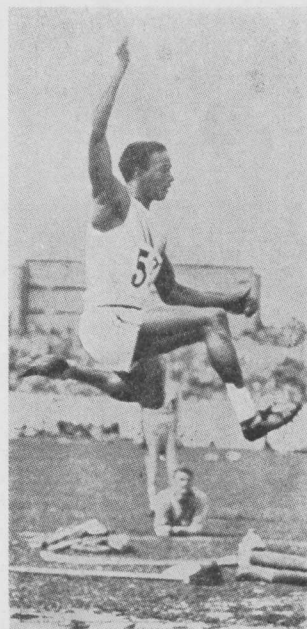
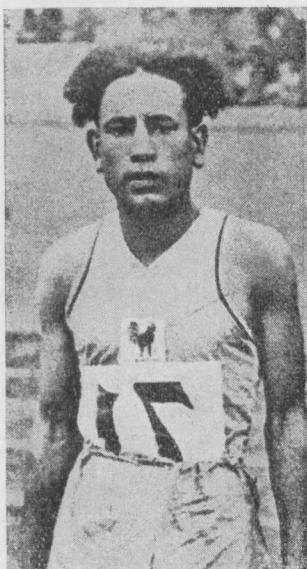
Sylvio Cator

Omapäraseimaks kujuks maailma parimate kaugushüppajate ridades on Haiti printsiks nimetatud neeger Sylvio Cator. Tema isa oli Haitil rikas kohviistanduste omanik ning poeg ainuke pärija. Isa saatis poja Pariisi kõrgeimasse kaubanduskooli õppima, kus poeg ühtlasi jätkas sportimist.

1925. a. oli Catori tavaliseks margiks kaugushüppes 760–765 sm ja ta saadeti Amsterdamis olümpiamängudele esindama Haitit. Suure üllatusena saavutas ta teisel katsel 8 m, mis aga hüljati napi üleastumise tõttu. Masendatuna sellest ei sõandanud Cator kolmandal katsel võtta pikka hoogu ja saavutas „ainult“ 7.58. Ameeriklane Ed Hamm oli aga teisel katsel hüpanud 7.73 ja kuna finaalhüpped sooritati halvemal hüpperajal, siis Catoril ei õnnestunud revanšeerida ja ta jäi teiseks. Pärast Amsterdamis mängen võistles ta sama aasta sügisel Pariisis, kus hüppas uueks maailmarekordiks 7.93,7! See oli suurepärane tulemus, kuid mitte üllatus neile, kes olid näinud olümpiamängudel temalt

8 m hüpet. Järgmisel aastal hüppas Cator kodumaalt täpselt 8 m, kuid tuule toetusel. Siiski oli ta esimene maailmas, kes võistlustel oli saavutanud 8 m, kuigi allatuult.

Vahepeal, nimelt 1931. a., hüppas jaapanlane Chuhei Nambu uueks maailmarekordiks 7.98, mis ergutas Catorit maailmarekordi tagasi taotlema enda nimele. Peale jaapanlaste olid suurvormi tõusnud ka USA neeger Ed Gordon ja valgete jänkidenä C. L. Redd ja Barber. Nende vahel arvati Los Angelesis olümpiamängudel kujunevat peamine konkurents, kuna Catorit peeti hiljevormi ületanuks. Nii ka oli. Cator saabus

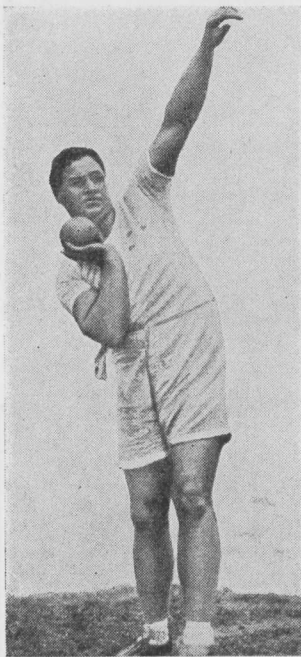
küll olümpiamängudele, kuid ta oli vigastanud ühe jala kanna. Ainsana elutses ta olümpiakülas Haiitile varutud onnis ja ... leotas oma jalgu ööd kui päevad kuumas vees, et tagasi saada ponnistusvõime. Ta tuli koguni starti ja sooritas oma kolm hüpet, kuid ei pääsenud kaugemale 6 meetrist. See oli talle suureks tragöödiaks. Ta tundis end füüsiliselt heas vormis olevat kas või 8 m saavutamiseks, kuid kannavigastus tõmbas kõigele kriipsu. Olümpiavõitjaks tuli Ed. Gordon, kes Amsterdumis oli jäänud seitsmendaks.

Et Cator siiski oli tublis vormis, seda tõendas ta pärast Los Angelesi Chicagos peetud järelmängudel, kus ta hüppas 7.51 ja lõi ka Gordonit, kes 7.22-ga jäi koguni kolmandaks.

Cator oli toreka kehaehitusega. Ta võttis hüppeks haruldase pika hoo, kuid hüppetehnikas oli veidi krobeline, kuna ta ei viinud jalgu küllaldaselt ette ja maandus tavaliselt küljeli. Olnuks tal parem tehnika, siis kahtlemata olnuks maailmarekord üle 8 m juba läinud aastakümnel.

Denis Horgan

Kas olete midagi kuulnud Denis Horganist? Vahest ainult vähesed teavad, et see mees oli läinud sajandivahetuse parim kuulitõukaja ja teerajaja kõigile pärastistele kuulsustele. Tema avastas esimesena, et tõukesse tuleb rakendada ka selg ja niudevaaen. Horgan oli iirlane, sündinud Cork'is, kuid kehalise kasvatusena üliõpilasena Inglismaal. Ta oli kehaehituselt lühike, kuid jäme mehemurakas, kaaludes 178 sm pikkuse kohta 106 kg! 1893. a. tuli ta esmakordselt Inglise meistriks, kaitsedes tiitlit 12 a. järjestikku. Välismaal käis ta harva võistlemas. Sellal, millal ameerikl. Garret Ateena olümpiamängudel 1896 oli kuulitõuke võitnud tulemusega 11.22, oli Horgan juba ammu ületanud 14 m piiri.

1897. a. sai Horgan esmakordselt enda nimele maailmarekordi, tõugates 14.68. Kaks aastat hiljem parandas ta seda 1 sm võrra ja 1900. a. tõstis rekordi 14.88-le. Kui meile ei eksi, siis on see veel tänapäeval Inglise ja Iiri rekordiks, kui mitte arvestada välismaalastega Inglise ja Iiri rekordide parandajaina. 1906. a. tuli Horgan ka Kanada meistriks. Esimesena suutis Horgani maailmarekordi ületada 1905 a. ameeriklane W. W. Coe, kes ühtlasi on esimene 15 m piiri rikkuja. Alles hiljem kerkis R. Rose.

Huvitav on lisada, et Horgan võttis osa ka Londoni olümpiamängudest ja tuli koguni hõbemedalile, kuigi oli siis juba 39-aastane. Tema tulemus oli 13.62. Esimeseks tuli R. Rose — 14.21.

Tänapäeval pole inglased ega iirlased annud rahvusvahelise kuulsusega kuulitõukajaid. See imestletavam on, et iirlane Horgan oli teerajajaks maailma kuulitõuke taseme võimsale tõusule.

O.Ü. „ESTO“

TALLINN,

PIKK TÄN. 47, TEL. 444-22

KÕIK SPORDITARBED

täielises valikus soodsate hindadega

Erik Lundqvist

Maailma parimate odameestena tänapäeval tunneme soomlasi, sest neil on hulgaliselt 70 m mehi, kelledest võib võrsuda ka esimesi 80 m piiri rikkujaid. Esimesena 70 m ületas siiski mitte soomlane, vaid rootslane — Erik Lundqvist, kellele seega jääb tähtis koht odaviske ajaloos.

1927. a. oli soomlane Eino Penttilä püstitanud uueks maailmarekordiks 69.88 ja sõitis Amsterdamis olümpiamängudele suure favoriidina. Siis kuuldus suure uudisena, et kardetav konkurent Penttiläle olevat sirgunud uus-meremaalasest S. A. Lay'st, kes enne mänge Londoni saabununa viskas 67.89. „Ettevaatust, Penttilä!“ — lausuti Soomes. Lay oli päevapealt tõusnud kuulsuste hulka, mida suurendas asjaolu, et Penttilä ei saanud kuidagi oma suurvormi kätte. Kardeti, et uus-meremaalane võib kõiki soomlasi üllatada. Rootsist ei olnud näha nii kardetavaid konkurente.

Algasid Amsterdamis olümpiamängude odaviske võistlused. Eelvõistluse visked sooritati neljas rühmas. Ühes neist oli noor 18-aastane rootslane E. Lundqvist. Kohe esimese viskega saavutas ta 66.60. See oli täieliseks ootamatuseks, kuna seni oli Lundqvist tuntud teisejärgulise odamehena. Teises rühmas ungarlane Bela Szepes viskas 65.26, soomlased aga ei suutnud rikkuda isegi 64 m piiri. Ka lõppvõistlus ei toonud soomlastele lohutust, ükski neist ei pääsenud medalile — kolmandagi koha võitis välismaalane, nimelt norralane O. Sundt.

Kuna peale esimese viske olid Lundqvisti ülejäänud visked ainult 59—61 m piires, siis rootslase võitu peeti õnneasjaks. Kuid peatselt Lundqvist tõendas, et ta on siiski maailma parim odaviskaja. Samal aastal ta viskas Stokholmis 71.01, mis oli uueks maailmarekordiks. Soomlastel polnud midagi parata. Alles kaks aastat hiljem Matti Järvinen viis maailmarekordi Soome tagasi.

Erik Lundqvisti tähelend jäi lühikeseks. Hiljem küll kuuldi, et ta olevat visanud koguni üle 74 m, kuid kinnitust see teade ei leidnud.

Lord David Burghley

Ameeriklased olid järjekindlalt võitnud 400 m tõkkejooksu kõigil olümpiamängudel ja kui siis lähenesid Amsterdami mängud, ei näinud miski ega keegi tumestavat nende väljavaateid uueks võiduks. Pealegi olid jänkid just enne Amsterdami mängu saavutanud „hirmuäratavaid“ tulemusi. Nii oli Pariisi

mängude olümpiavõitja Morgan Taylor joosnud uueks maailmarekordiks 52,0 ning tema kaasmaalased Cuhel ja 440 jardi maailmarekordimees J. Gibson vastavalt 52,2 ja 52,6. Euroopas olid sellal tunnustatuimaiks „pikkade“ tõkete jooksjateks rootslane Sten Pettersson, itaallane L. Facelli ja inglase lord D. Burghley, kuid keegi poleks vedanud kihla nendele.

Algasiid Amsterdami mängud. Vahejooksudes langesid ootamatult välja kaks USA suurlootust Gibson ja Maxwell ning finaali pääsesid kaks ameeriklast — Taylor ja Cuhel, kaks inglasi — Burghley ja Livingstone-Learmonth, üks rootslane — Pettersson ja üks itaallane — Facelli. Mõlemad inglased jooksid kahel väliseimal rajal. Livingstone-Learmonth ehk L-L alustas kõva tempoga, millega dikteeris Burghleye tubli kiiruse. Mõrtsukalik tempo polnud L-L-le endale kuigi kasulik, seda rohkem aga Burghleye, kes poleks saanud tempot sisemistel radadel jooksvailt ameeriklasilt.

Lõpusirgel jõudis lord mõlemast ameeriklasest

2 m ees olles, mille võrra viimastest olid järel Pettersson ja Facelli. L-L oli juba väsinud, kuid ta pingutas viimast, nii et enne lõppu suutis lüüa ka Facellit, olles 45 m enne lõppu, seega viimase tõkke kohal, eespool ka Petterssonist. Seis viimasel tõkkel oli nii huvitav, et olemine toonud vastava väljalõike filmist (vt. lhk. 95). Lord Burghley on tõkkelt maha tulemas sel hetkel, millal Cuhel siserajal on tõkke kohal ja Taylor Burghleyest pildil vaadates paremal on tõuganud enda maapinnast lahti tõkkele tõusmiseks. Viimasest hetke võrra maas on vasakul äärmisel tõkkel L-L, teised alles jooksevad tõkke juure. Burghley oli sel momendil ilmselti kangestunud ja kui ameeriklased parema tõkkeületamise tehnikaga pääsesid talle $\frac{1}{2}$ m kannule, võis juba arvata, et iga sekund ameeriklased mööduvad Burghleyest. Siis sündis aga ime: Burghley, tajudes, et tal on häid väljavaateid võidule, suutis koguda. Ta surus hambad kokku ja tema näoilmeist võis märgata suurt võidutahet. Ta pingutas viimast ning võitis! Pehme raja tõttu oli aeg ainult 53,4. Järgnesid: Cuhel ja Taylor 53,6, Pettersson 53,8, Livingstone-Learmonth 54,2 ja Facelli 55,8. Neist eelviimane, seega L-L, sai 1931. a. surma Sudanis, olles siis ainult 26-aastane.

Lord Burghley võit oli suureks sensatsiooniks. Seda enam, et ameeriklased said lüüa ka „lühikestel“ tõketel ja paljudel teistel oma spetsiaalaladel. Burghley startis

ka Los Angelesi olümpiamängudel, kus jäi Tisdalli Hardini ja Tayloriga järel napilt neljandaks, kuid saavutas isikliku rekordina 52,1, mis oli kuni 1939. aastani eurooplaste parimaks saavutuseks, kuid jäi eurooparekordiks kinnitamata ühe tõkke mahaajamise tõttu.

Praegu on lord David Burghley Inglise tunnustatuimaid spordijuhte ja rahvusvahelise olümpiakomitee liige. Selle mehega on Eesti kergesportlastel kokkupuuteid ja häid mälestusi iga-aastastest Londoni kergejõustikumängudest.

Kuulsaid teivashüppajaid

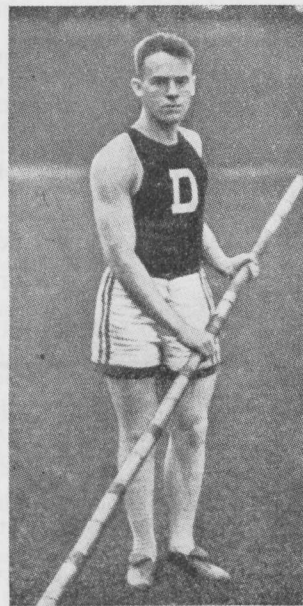
Huvitav ajajärk teivashüppe ajaloos on esmakordselt 4 m piiri ületamine. Ameeriklased olid mõnda aega selle ala tehnikat viimistlenud ning nende suureks eesmärgiks oli 4 m piiri ületamine. 1909. a. oli hülgvormis Walter Dray, kes hüppas uueks maailmarekordiks 3,90. Samal aastal saavutas ta ka 4 m, täpsemalt 4,01,5. See esmakordne 4 m ületamine ei leidnud aga kinnitust maailmarekordina, kuna oli saavutatud mitteametlikel üliõpilasvõistlustel.

Järgmisel aastal tõusis esirinda uue suurusega Leland S. Scott, kes alul parandas maailmarekordi 3,91 ja 3,93-le ja siis 4,01,5-le! Nüüd leidis tulemus kinnitust ning esmakordselt oli maailmarekord üle 4 m. Rohkemat Scott ei üritanud. Oli vaja uut suurst, kes maailmarekordi kruviks kõrgemale. Sellena tõusis esile Mark S. Wright (vt. kõrvalolevat pildil). Ta oli keskmist kasvu ja arenenud kehahitusega. 1912. a. hüppas ta 4,02 m ja näis ületamatuna teistele, kuid Stokholmi olümpiamängudel jagas ta ainult teist kohta, kuna võitjaks tuli Harry Babcock. Viimane ületas 3,95, mis teistele oli liig, ja laskis latti asetada 4,06-le. Selle ajas ta aga maha. Järgmisel aastal Wright parandas oma maailmarekordi 4,03-le, mis jäi püsima 6 aastat.

Vahepeal üritas Wrighti maailmarekordi lõomist S. P. Wagoner, kes 1913. a. oli tulnud USA meistriks 3,96 ületamisega. Ta laskis latti tõsta koguni 4,12-le. Jalad, keha ja ka käsivarred olid juba ületanud latti, kui ta tagantjärele tõmbas sõrmeotstega latti maha... Oleks see hüpe õnnestunud, oleks see jäänud 10 aastaks ületamatuks maailmarekordiks, sest alles 1923. a. saavutas sellest rohkem Ch. Hoff. Enne Hoffi parandas aga kahel korral maailmarekordi Frank K. Foss: 1919. a. — 4,05 ja Antverpeni olümpiamängudel — 4,09. Foss oli sünnilt norralane, kelle vanemad olid Ameerikasse rännanud. Täiesti uus ajastu teivashüppes algas Ch. Hoffiga, kes on juba täiesti tuttav nimi kõigile.

Emerson Spencer

Amsterdami olümpiamängude eel kuulus sealtpoolt Atlandi ookeani uuest suurusest veerandmiilis. Selleks oli pikk ja lahja Stanfordini üliõpilane Emerson Spencer. Ta oli 1926. a. võitnud USA junioride meistri-võistlused 440 jardi tõkkejooksus, hiljem aga autoõnne-

Restoran-öölokaal

„DANCING PARIS“

Tallinnas, Müürivahe 2, tel. 479-32

Mugavaim ja moodsaim öölokaal
Tallinnas

Avatud kella 20.30 kuni 2.30-ni

**Mängib Joh. Pori ja tema
orkester**

Huvitav kabaree!

Parim paik fujuküllaseks koosviibimiseks pärast võistlust

tusel kaotanud ühe silma nägemisvõime mis sundis teda loobuma tõkkejooksude harrastamisest. Uueks spetsiaalalaks valis ta endale tavalise veerandmiili jooksu. 1927. a. kevadel jooksis ta 440 jardi viiel korral ajaga 48 sek., mis oli tolle aja kohta tubli tagajärg. Siis aga kaotas vormi ja USA meistrivõistlustel ei pääsenud ta kaugemale eeljooksudest.

1928. a. maiks oli Spencer uuesti saavutanud hiilgevormi. Kõigepealt ta jooksis Kalifornias 440 j. aegadega 48,6 ja 48,0 ning siis 400 m-is uueks maailmarekordiks 47,0! Kuigi 400 m on lühem 440 jardist, oli esmakordne,

et 400 m maailmarekord oli parem veerandmiili omast. Võrreldes Meredithi maailmarekordiga 47,4 veerandmiilis oli Spenceri aeg 400 m-is umbes võrdne või veidi parem.

Hoolimata Spenceri hiilgetulemusest ei määratud meest USA olümpiameeskonda 400 m-is, vaid üksnes 4×400 m teatemeeskonda. Viimases aitas ta küll Ameerikale saavutada kuldmedali, kuid aeg oli lendavast startist 47,8. Äärepealt oleks Spenceri hülgamine muutunud jänkidele saatustlikuks, sest ainult suuri vaevu ja õnne kaasabil võitsid ameeriklased Ray Barbutti näol 400 m

Meie pildil on toodud Spencer Amsterdamis harjutamas teatepulga vahetamist. Pulga ulatab talle teatemeeskonna varumees, neeger Jones.

Emil Hirschfeld

Esimesena maailmas purustas kuulitõuke 15 m piiri ameeriklane W. W. Coe — 1905. a. 15.09, esimese eurooplasena purustas sama piiri 22 aastat hiljem soomlane Kalle Järvinen — 1927. a. 15.17. Saksa rekord oli samal aastal tõusnud alles 14,72-le, kuid siis võrsus „Vaterlandis“ mees, kes kuulitõuke maailmaajaloos avas uue lehekülje. Selleks oli uljas seersant Emil Hirschfeld.

1928. a. kevadel lõhkes pommüllatusena teade, et Hirschfeld on purustanud 21 a. püsinud Ralph Rose'i maailmarekordi, alul 15,73-le, siis 15,79- ja 15,83-le. See tekitas suurt furoori, mida ei tumestanud seegi teade, et enne Hirschfeldi oli samal aastal esimesena põrmustanud Rose'i rekordi jätki Johnny Kuck, kes sünnilt oli eestlane. Ta oli samuti kolm korda parandanud maailmarekordi: 15,56 — 15,60 — 15,64.

Amsterdami olümpiamängudele läks Hirschfeld kõrge favoriidina. Kohe esimese tõukega saavutas ta 15,72, mis võeti vastu tormiliste kiiduavaldustega. Siis aga tegi jätki Herman Brix koguni 15,75! Nüüd oli selge, et sakslasel ei kujune võit kergeks. Lõppvõistluse esimesel tõukel sakslane saavutas 16 m piiri lähedale, kuid kaotas tasakaalu ja astus ringist välja. Brix tõukas 15,50. Kuid oli veel kolmas mees, kes ei tunnud end kaotajana. Selleks oli J. Kuck. Eelvõistlusel oli ta saavutanud 15,43, kuid lõppvõistluse eelviimsel tõukel tegi imet: tõukas uueks maailmarekordiks 15,87! Hirschfeld oli löödud, löödud tema maailmarekordist veel parema tulemusega. Jälle olid võimutsenud jänkid.

Ainult nädal aega pärast olümpiamänge Hirschfeld ületas Berliinis poole sentimeetri võrra Kucki maailmarekordi ja 26. aug. Bochumis tõukas esimesena maailmas üle 16 m — 16,04,5. Ta oli avanud uue lehekülje kuulitõuke ajaloos. Esimese ameeriklasena tõukas üle 16 m alles 4 a. hiljem L. Sexton. Nii siis: ühe tähtsa versta-posti oli Euroopa saavutanud varem, seda tänu Hirschfeldile, kellele kuulitõuke ajaloos jääb tähtis koht.

Lisame, et Hirschfeld oli suurte võimetega ka kettaheites, kuid kummalgi alal ei suutnud ta olla stabiilses vormis. See kahandas tema kuulsuse sära.

ILUUISUTAMINE - KAS SPORT VÕI TANTS?

Kuulsused kõnelevad iluuisutamisest

Mõnelgi korral on spordiajakirjanduses lugejatele esitatud küsimus: milline spordiala on ilusaim? Nii nagu inimeste maitset ja arvamised on lahkuminevad, erinevad need ka selles küsimuses. On neid, kellele kõige rohkem naudingut pakub ujumine, jalgpall, teatavad kergejõustiku alad, kuid vahest rohkem teistest on süiski neid, kes kõhklematult vastavad: ilusam kui ükski teine spordiala on iluuisutamine.

Seda arvamist näib pooldavat ka enamik tuntud spordiautoriteete. Kadunud Pierre de COUBERTIN, moodsate olümpiamängude isa, ütleb: „Kuningas Ilu peab sageli spordis leppima vaeslapse osaga. Tugevais pingutusi, mida nõuab iga võistlus, võib olla küll jõu ja mehisuse võlu, ent hetki, mis pakuksid esteetilist naudingut, on vähe, liigagi vähe selleks, et kauneimatki võistlust nimetada ilusaks. Ma olen lugematuid kordi jälginud igal spordialal peetud paremaid võistlusi ja võin seetõttu kinnitada, et on olemas ainult üks ala, mis täiesti seisab ilu teenistuses. Ning see üks on iluuisutamine, mida täiel määral võivad nautida ka nõudlikemad esteetid, kes teisi spordialasid põlgavad sageli ainult sellepärast, et neis leidub liiga vähe ilu.“

Inglise vaimuvõrskemaid kirjanikke, vana kuulus Bernhard SHAW, kes paljude oma ametiülevaade kombel ei põlga sporti, vaid osutub selle suureks sõbraks, sõnab iluuisutamise kohta: „Iluuisutamine peaks vaimustama ja kaasa kiskuma igaüht, kes pole tuim ja elutu, vaid südames kannab tuld, mille süütab värskus ja ilu. Nii ilus, paeluv ja meelikõitev kui on liblikate mäng õitesse uppuva heinamaa kohal, on ka iluuisutamine siis, kui seda ei esita andetud käperdised, vaid tõelised jäälagendikkude kunstnikud. Sest rohkem kui ükski teine spordiala nõuab kunstnikuverd iluuisutamise. Ja, võib-olla, on iluuisutamine just sellepärast nii veellev, et siin on ühendatud kunstniku ilumeel ja sportlase jõurikkus. Aga ma ütlen veel kord, et seda ainult siis, kui jääl liuglevad tõelised iluuisutajad, mitte aga andetud sportlase kuulsust ja meistri au ihkavad jääl liikuda oskajad, kes aastate pikkuse vaeva järele on suutnud ära õppida mõned liigutused. Need aga ei ole iluuisutajad, vaid elavad karikatuurid jääl. Nõnda nagu baleriiniks või baleriinoks ei saa igaüks, kes on õppinud mõnes vastavas stuudios ja oskab varvastel liikuda, ei saa ka iluuisiklejaks igaüks, kes on käinud vastavatel kursustel ja teeb jääl hüppeid või vigureid. Siis aga, kui oskame sikkusid eraldada talledest, alles mõistame ka õieti, kui kaunis on iluuisutamine, tõeline iluuisutamine selle sõna paremas mõttes.“

Säherdusi sõnu, mille mõte on umbes sama, võiks tuua veel paljugi.

• • •

Nagu öeldud, on väga palju neid, kes peavad iluuisutamist kõige kaunimaks spordialaks. „Iluuisutamine on nii ilus, et see enam nagu ei tahakski olla sport,“ ütleb koguni Charles HOFF, kuid peab süiski täiesti loomulikuks, et iluuisutamist peetakse spordiks.

On aga neidki, kes sellega ei ole rahul, leides, et iluuisutamisel on väga vähe ühist tõelise spordiga. Ameeriklane Tom LEWIS, kes on kirjutanud mõnegi tähelepanekava artikli spordi üle, väidab surmotsise näoga, et iluuisutamine on tants, mitte aga sport. Tema kolleeg, uduselt Albionilt pärinev Tom JENKINS, läheb koguni niikaugele, et ta nõuab: võtke kord ometi aru pähe, lõpetage iluuisutajate tegevus sportlaste

kõrval, spordipress vaikigu sellest, mida iluuisiklejad teevad! See pole sport, nii nagu pole sport tantsuvõistlused, mida vahele vahel lõbustuskohitades korraldatakse!

Selliseid üksikuid häáli iluuisutamise kui spordi vastu on avalikkuses kuulda olnud alati. Vahel aga on need häälled laiemat kõlapinda leidnud. 1924. aastal leidis prantslaste hulgas väga palju spordijuhte, kes ihu ja hingega sõdisid selle vastu, et taliolümpial peetakse ka iluuisutamise võistlusi. Mõnigi mees, kes evib spordimaailmas tuntud nime, püüdis veenda igaüht selles, et iluuisutamine ei ole muud kui klassiline ballett jäl. Ent mehed, kes nõnda mõtlesid, jäid süiski vähemusse. Iluuisutamine võeti nii selle kui ka kõigi järgmiste taliolümpiate kavasse ja jääb sinna arvatavasti alati.

„Iluuisutamine, tõsi jah, sarnleb paiguti, eriti oma vaba-sõidu osas, vanale kuulsale klassilisele balletile,“ ütleb Prantsuse tuntuimaid spordiajakirjanikke, viiekordne olümpia-leet ja auleegioni risti kavalier Geo André. „Aga süiski on selles rohkem sporti kui näiteks laskmises, jääpurjetamises, mootor-spordis, kelgutamises ja mõneski teises alas, mis viimasel ajal on rahulikult tunnustatud spordiks. Juba inimese füüsilised võimed mängivad siin tublilt kaaluvamat osa kui eelpool mainitud aladel, nõudes ühtlasi pikka treeningut ja suurt kehalist vastupidavust. Seda koguni rohkem kui mõni teine spordiala. Sedasama väidab ka jääväljade kauaaegne kuninganna Sonja HENIE. „Olen pikki aastaid hoolega harjutanud iluuisutamist, suusatamist, tennist, ujumist, kergejõustikku, ratsutamist, mootor- ja autosõitu ning ka balletti,“ ütleb ta. „Oma kauaste kogemuste põhjal võin väita, et ükski neist aladest ei mõju kehale nii värskendavalt ja arendavalt kui iluuisutamine, ujumine ning osaliselt ka kergejõustik. Teised alad jäävad kaugele taha.“

Karl SCHAFER, kauaaegne maailmameister iluuisutamises, on ka tegelnud paljude spordialadega. Ta lausub: „Neile, kes ise pole tegelnud iluuisutamise, võib see tõesti paista kerge ja pingutusteta liuglemisena, mis on rohkem mäng kui tõsine võistlus. See näib aga ainult nii. Tõeliselt on iluuisutamine enim väsitav spordiala, eriti vabasõit. Üks ring tugevat poksi ei väsit kunagi nii palju kui paari-minutilise vabasõit. Tugenedes oma kogemustele võin ka öelda, et vabasõit just arendab keha igakülgelt. Seepärast arvan koguni, et iga noor, kellel on selleks võimalusi, peaks harrastama vähemalt mõnd aega iluuisutamist. Rida juhtumeid näitab, et tüdrukud ja poisid, kes on tegelnud iluuisutamise, osutuvad juba varakult kehaliselt tugevateks. Ühtlasi jõuavad nemad ka teistel spordialadel võrdlemisi hõlpsasti heade saavutusteni, igatahes hõlpsamini kui need noored, kes varem on tegelnud ainult võimlemisega või mõnesuguste pallimängudega. See kõneleb iluuisutamise arendavast toimest organismile, mille tõttu ka iluuisutamist tuleb eelistada mõnelegi teisele spordialale.“

TOIVO KASARI.

Parikas
TALLINNA

MEISTERFOTOGRAAFID
KUNINGA 1

ATELJEE AVATUD: KL. 9—5. PÜHAP. K. 11—2

MAITSERIKKAD
PILDISTUSED

KUUST KUUSSE

Staadionirekordid

Tallinna staadioni kergejõustiku- rekordidest on välismaalaste nimel üle kahe kolmandiku

Tallinna staadioni rekordid on viimase tabeli avaldamisest saadik õige tugevasti muutunud. Viimased aastad on annud rohkesti uusi tippsaavutusi, mille kõrval on kahvatanud isegi säärased omaaegsed uhked margid, nagu Matti Järvis 75.05 odaviskes, Nishida 4 m teivashüppes, Paavo Nurmi 8.38,6 3000 m-is, A. Viidingu 16.06 kuulitõukes jt. Kõige rohkem on tabelit parandatud 1938. a., millal meil tavalisest rohkemal määral käis võistlemas välismaalasi, kuna seevastu 1939. a. on annud ainult kaks uut rekordi, mõlemad A. Kreegilt.

Käesolevaks aastaks on staadionirekordide tabel järgmine:

100 m	10,7 J. Kivitis, Läti, ja R. Toom-salu, Eesti	1930—1936
200 m	21,8 G. Gyenes, Ungari	1938
400 m	49,4 J. Vadas, Ungari	1938
800 m	1.55,4 G. Harsanyi, Ungari	1938
1500 m	3.57,8 M. Szabo, Ungari	1938
3000 m	8.35,4 A. Csaplar, Ungari	1938
5000 m	14.58,0 P. Nurmi, Soome	1929
10000 m	32.28,0 P. Noji, Poola	1935
tökk. 110 m	15,0 J. Kovacs, Ungari	1938
kõrgus	1.96 Y. Asakuma, Jaapan	1936
kaugus	7.37 E. Tamm ja R. Toomsalu, Eesti	1936—1937
kolmik	15.67 M. Harada, Jaapan	1936
teivas	4.02 E. Äärmaa ja R. Kiipsaar, Eesti	1938
kuul	16.40 A. Kreek, Eesti	1939
ketas	47.40 A. Kreek, Eesti	1939
oda	75.93,5 G. Sule, Eesti	1938
vasar	52.75 J. Anttala, Soome	1938

Välismaalaste osatähtsus, eriti ungarlaste arvel, on tabelis suuresti tõusnud: 17-st rekordist on nende nimel 11, peale selle on nad ühes rekordis (100 m) kaasomanikud. Kui varemadel aegadel oli väga palju rekorde soomlaste nimel, siis nüüd on esikohal ungarlased, keda nimistust on tervelt 6, seega üle kolmandiku. Kahe rekordiga esinevad nii soomlased kui ka jaapanlased ning ühega poolakas. Ainsa lätlasena J. Kivitis poolitab 100 m rekordi R. Toomsaluga. Üldiselt on staadioni rekordid heast rahvusvahelisest klassist ja kui nad kõik oleksid ühtlasi Eesti rekordid, oleks see meile suureks auks.

Lauatennises Läti võitis 6:3

Tasavägisem maavõistlus viimaste aastate kohta

Lauatennises avati rahvusvaheline hooaeg 27. jaanuaril Riias Eesti-Läti maavõistlusega. Eelmistest maavõistlustest Eesti on võitnud ainult ühe. Seekordne maavõistlus oli tasavägisemaid viimastel aastate kohta. Eesti rahvusmeeskond esines mängutubli ja tulemuseks oli Läti võit 6:3, kuna kolm eelmist maavõistlust oli kaotatud koguni 0:5, 0:9 ja 1:5. Eesti meeskonna parimaks oli 12-kordne rekordinternatsionaal Alfred

Frants, kes võitis kaks matschi kolmest. Tema võitis isegi Läti värsket meistrit M. Levitanuse 2:0. Kaotuse sai Balti meistrit D. Štamsilt. Kolmanda võidupunkti saavutas J. Tui, kuna A. Loigo kaotas kõik kolm matschi.

Tehnilised tulemused: D. Štams — J. Tui 2:0 (21:17, 21:15), M. Levitanus — A. Loigo 2:0 (21:14, 21:9), A. Frants — A. Lepinš 2:1 (21:15, 19:21, 21:19), D. Štams — A. Loigo 2:0 (21:4, 21:16), J. Tui — A. Lepinš 2:1 (19:21, 21:19, 21:14), A. Frants — M. Levitanus 2:0 (21:18, 21:18), A. Lepinš — A. Loigo 2:0 (21:12, 21:17), D. Štams — A. Frants 2:0 (21:19, 21:16), M. Levitanus — J. Tui 2:1 (21:14, 20:22, 21:19). — (A. P.)

V. s. Spordi võit tõste-klubimatschil

J. Kotkas tõstjana

Veebruari algul peeti Kalevi-Spordi klubivõistlus tõstmises, mis oli esmakordne Tallinna kahe tugevama raskejõustikuseltsi vahel. Üllatuseks oli pealegi, et Euroopa kahekordne maadlusmeister Joh. Kotkas startis tõstjana. Klubivõistluse võitis v.-s. Sport tulemusega 3:2, meeskonna tõstetud kogusummad vastavalt 1425 ja 1392,5 kg. Võitja omandas esmakordselt

Estonia Teater-Restoran

Valge Saal

Alati vaheldusrikas ja huvitav eeskava

Punane Saal

Iga päev kella 1/2 11 alates mängib

Capriccio trio

Veinibaar

Töötab vilunud mikser

Alumine saal

Iga päev muusika kella 1/2 9—1/2 11 ni õösel

a.-s. Saku õllevabriku rändkarika, mida jäävaks omandamiseks tuleb võita kolm korda.

Tehnilised tulemused:

Sulgkaal: 1. F. Veelmann (S.) 235 kg, 2. J. Looaru (K.) 232,5 kg. Kergekaal: 1. V. Siirak (S.) 280 kg, 2. E. Põlts (K.) 215 kg. Keskaal: 1. L. Lomp (K.) 307,5 kg, 2. A. Lavin (S.) 300 kg. Poolraskekaal: 1. E. Vaikma (S.) 322,5 kg, 2. P. Mürk (K.) 312,5 kg. Raskekaal: 1. J. Kotkas (K.) 325 kg, 2. L. Pääbus (S.) 287,5 kg. — (A. P.)

Uus Eesti meister lauatenises Mängutaseme tõus

Eesti meistrivõistlustel lauatenises oli tänavu 70 osavõtjat. Mängutase oli tunduvalt kõrgem eelmisena peetud Tallinna meistrivõistlustest. Eesti meistriks tuli esmakordselt Ilmar Tui, kes poolfinaalis võitis vana-meistri A. Frantsi 3:0 (21:18, 21:7, 21:10) ja finaalis A. Loigo samuti 3:0 (21:18, 25:23, 21:15). Viimane võitis poolfinaalis kahe eelmise aasta meistri F. Laane 3:1 (26:24, 21:11, 19:21, 21:19), kes matšis kolmandale kohale kaotas ka A. Frantsile. Viimane võitis F. Laane 3:0 (22:20, 21:11, 21:2). Võistlustel esines rekordiliselt naismängijaid — 6 ja meeste senioride klassis 8 osavõtjat, kuna varem on need alad piirunud kolmenelja võistlejaga. Meistrivõistlustel esinesid edukalt uustulnukadena a.-s. Fr. Krulli käitise mängijad, kes kahel alal tulid esikohale. Kõige enam oli võistlejaid meeste handicapis — 25.

Paremusjärjestuseks kujunes:

Meeste üksikmäng: 1. ja Eesti meister Ilmar Tui (Tall. NMKÜ); 2. A. Loigo (v.-s. Sport); 3. A. Frants (v.-s. Sport); 4. F. Laane (Tall. NMKÜ).

Meeste B klass: 1. Aleksander Kanepi (a.-s. Fr. Krull); 2. E. Mägi (Puhkekodu); 3.—4. E. Brenner (a.-s. Fr. Krull) ja K. Koslovsky (Makkabi).

Meeste C klass: 1. P. Põldma (ÜENÜTO); 2. Zipukov (Makkabi); 3.—4. J. Aug (Tall. NMKÜ) ja A. Rüdja (ÜENÜTO).

Naiste üksikmäng 1. ja Eesti meister pr. A. Gruno (Vitjas); 2. prl. N. Hartmann (Vitjas); 3.—4. pr. V. Gerulaitis (Vitjas) ja pr. L. Mettus (Vitjas).

Meeste handicapi võitis jalgpalliinternatsionaal Valter Neeris (a.-s. Fr. Krull); 2. samuti jalgpallimees K. Koslovsky (Makkabi); 3.—4. A. Frants (v.-s. Sport) ja A. Loigo (v.-s. Sport).

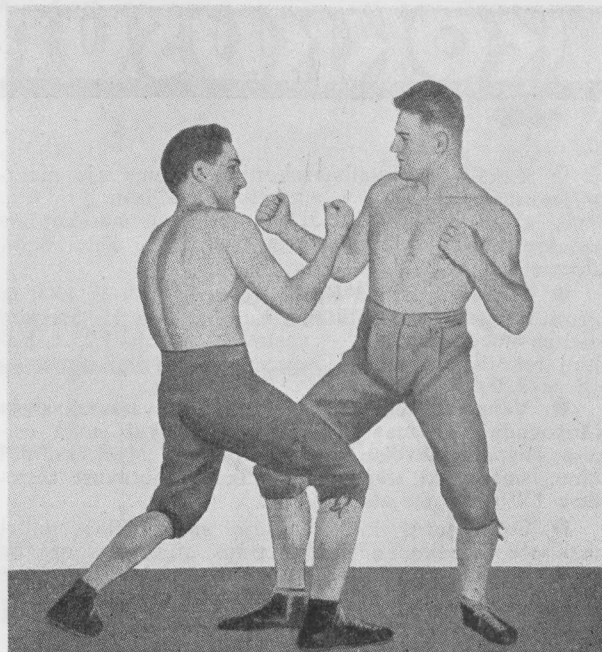
Senioride meistriks tuli esmakordselt Bronislav Gerulaitis (Vitjas); 2. E. Suik (v.-s. Sport); 3.—4. V. Mettus (Vitjas) ja G. Bernov (Vitjas).

Meeste paarismängus tulid neljandat korda meistriks Tall. NMKÜ paar J. Tui ja F. Laane, võites finaalis a.-s. Fr. Krulli paari Aleks. Kanepi ja E. Brenneri 2:1 (21:14, 10:21, 21:17); 3.—4. Albert Kanepi — A. Loigo (v.-s. Sport) ja Adolf Kanepi — B. Gerulaitis (Vitjas).

Segapaarismängus tulid esmakordselt meistriks prl. Anita Matsina ja A. Frants, võites finaalis prl. N. Hartmanni ja F. Laane 2:1 (21:11, 11:21, 21:15); 3.—4. pr. L. Mettus — B. Gerulaitis ja prl. Asta Matsina — J. Tui. — (A. P.)

A. Berzinš — mitteametlik maailmameister

● Veebruarikuu alul korraldati Oslos suured kiirusuutamisevõistlused, mis asendasid sõja tõttu pidamata jäänud maailmameistervõistlusi ja mis nimetati mitteametlikeks maailmavõistlusiks. Võitjaks tuli lätlane Alfons Berzinš, kuigi ta ühelgi distantil ei tulnud esimeseks. Distsantsidel võitsid: 500 m H. Engnestan-

Nii poksiti „vanal heal ajal“. Ameerikas ühede võistluste pubul demonstreerisid eestlane Harry Weber (paremal) ja Ameerika itaallane Patsy Perroni, kuidas vanasti poksiti ja milline oli siis võistleja rietus.

gen 42,8 (Berzinš III — 43,2), 1500 m H. Haraldsen 2.18,0 (B teine — 2.19,4), 5000 m Ch. Matisen 8.29,0 (B. viies — 8.36,5) ja 10.000 m E. Hagen 17.19,0 (B. kuues — 17.47,2). Üldvõitjate punktid olid: 1. Berzinš 194.677, 2. Haraldsen 195.135, 3. Matisen 195.688 p.

Meie spordikirjandust

A. Kolmpere/J. Laidvere/H. Michelson/H. Niiler: Sport ja mäng. II osa. Noorsoo käsiraamat. E. K.-ü. „Postimehe“ kirjastus. 104 lk. Hind 1.25.

Teine osa käsitleb talispordi harusid — uisutamist ja suusatamist, andes peale üldjuhiste ka õpetuslikud leheküljed kiirustamise iluuisutamise, suusatamise stiilidest, mäesõidust jne. Peatükid „Matkama!“ ja „Laager“ käsitlevad väliseid huviharrastusi, praktilisi oskusi esijoones spordihuvil noortele. „Mängude“ osa käsitleb jalg-, korv-, pesa- ja võrkpalli ning jäähokit. „Ujumise“ osa mag. Tarem'ilt on lühike elav ujumisoskuse ja stiilide õppetund. Raamat on varustatud rikkaliku jooniste ja pildimaterjaliga.

Maavõistluste rinne

Käesoleval aastal on jõutud pidada seitse maa-võistlust, kusjuures vastasteks on olnud Läti ja Leedu. 7-st maavõistlusest on võidetud neli — poksis ja korvpallis Lätiga, jäähokis ja iluuisutamises Leeduga — ja kaotatud kolm — jäähokis, suusatamises ja lauatenises Lätiga.

Kuna E. Spordilehe käesolev number on pühendatud peamiselt Eesti koondatud spordiliikumise juubele, on tehnilistel põhjustel hulk jooksvat materjali jäänud avaldamata. Sellepärast on ka viimaste maa-võistluste lähem hindamine jäänud ära, kuid E. Spordilehe järgmises numbris kirjeldame neid maavõistlusi lähemalt.

KOKKUSURUTUD READ

● Ametlikust maailmarekordist parema aja maratoni jaoks saavutas 1. a. ameeriklane Ellison Brown. Tema ajaks märgiti 2.28.51,0, kuna maailmarekordiks peetakse Berliini olümpiavõitja, jaapanlase Kitei Soni, tulemust — 2. 29.19,2.

● 33 aastat püsisid Rootsi rekordid 500 ja 1500 m kiiruisutamises ületamatutena, kuni tänavu H. Jansson püstitas uued rekordid — vastavalt 44,6 ja 2.23,2. Endised rekordid olid 1907. aastast M. Oholmi nimel — 44,8 ja 2.23,6.

● Välismaa lehtede teatel kavatsevat Saksa ja Nõukogude Venemaa korraldada eeloleval suvel esimese jalgpallimaavõistluse. See toimuks Moskvas, mil puhul Ismailovski staadioni publiku mahutavust tõestatakse 130.000 vaatajale.

● Oslos peeti kiiruisutamise suurvõistlus, millel norralaste meeskonna vastu esines „the rest of the world“, st. ülejäänud maailma meeskond, millesse kuulusid lätlased, rootslased, hollandlased ja ameeriklased. Võitsid norralased — 274:177. Euroopameister Berziņš kaotas Mathisenile.

● Läti spordikuukiri „Fiziska Kultura un Sports“ on tõstnud üles küsimuse, kas ka Lätis sisse seada jalgpalli totalisaator. Teatavasti on niisugune kavatsus Eestis. Näib, kumb viib ürituse läbi. Juhul, kui seda suudab ainsana Läti, on väga võimalik, et meilgi palju inimesi hakkab kaasa lööma Läti jalgpalli total.

● Olümpiavõitja käimises, inglase Whitlock, oli 50-km-is ka läinud aastal maailma parim, kuna ta vastavas edetabelis on esikohal ajaga 4.30.43. Temale järgneb viis rootslast.

● Mitmekordne euroopameister poksis, ungarlane Stefan Enekes suri hiljuti. Los Angelesi olümpiamängudel oli ta ainsaks eurooplaseks, kes poksis võitis kuldmedali.

● Järjekordsed Briti impeeriumi mängud kavatsetakse 1942. a. korraldada Montrealis. Teatavasti korraldatakse neid mänge olümpiamängude eeskujul iga nelja aasta tagant.

● Ametlikult kinnitamata teatel on Inglise suurspoksija Tommy Farr sõidul Ameerikast kodumaale saanud hukka laevaõnnetusel.

● Kuuvahemikul on peetud kaks Tallinn-Riia linnavõistlust poksis. Riias, kus esines meie noorte koosseis, lätlased võitsid 5:3. Tallinnas aga kaotasid 1:7.

● Läti parimateks tõstjateks 1939. a. olid: sulgkaalus — Tempelfelds 262,5, Zorgenfreiss 257,5 kg; kergekaalus — Makarucha 280, Puriševs 272,5 kg; keskkaalus — Grišs 327,5, Einis 310 ja Ašenbergs 300 kg; poolraskekaalus — Bileskalns 340, Bobrovs 310 ja Voicechs 300 kg; raskekaalus — Juralietis 352,5, Ratfelders 307,5 ja Blumbergs 307,5 kg.

● All-America track's footballe meeskonda on arvatud kettaheitjad Harris, Gaspar ja White, kuulitõukajad Hackney, Strode ja Anderson, vasaraheitjad McLaughry ja Perkins, odaviskaja Peoples, kaugushüppaja Robinson ja sprinter Kirchem. See näitab, kui suure spetsid on USA kergejõustiklased ka ameerika jalgpallis.

● American Amateur Athletic Unioni (AAU) 51. istungil valiti uueks presidendiks Lawrence di Benedetto New Orleansist. Pärast endise presidendi Samuel E. Hoyti surma oli ta presidendi asetäitjaks. Nüüd valiti ta presidendiks, ilma et oleks esitatud ühtki vastaskandidaati. Istungil võeti ta vastu tormiliste kiiduväljendustega ja pisarad voolasid uue presidendi palgeilt.

● Buenos Airesi Autoklubi on eelolevaks suveks kuulutanud välja võidusõidu autodele 20.000 kilomeet-

rile! Võitjale on autasuks määratud summa, mis peagu kümnekordselt ületab võimaliku suurima võidu Eesti klassiloteriil.

● USA-s on tõsiselt kaalumisele võetud Pan-Ameerika mängude korraldamine Helsingi olümpiamängude asemängudena. Esialgu näib siiski olevat mõningaid raskusi. Kõigepealt ei taheta enne teha lõplikku otsust, kui Soome on ametlikult loobunud 1940. a. olümpiamängude korraldamisest. Kuna aga Soome otsust niipea polevat oodata, kardetakse, et ettevalmistusaeg Pan-Ameerika mängudeks jääb napiks. See tõttu võivad tulla kaalumisele mängude korraldamine 1941. a. Teisest küljest soovitatakse, et neid mänge peetaks alates 1942. aastast iga nelja aasta järele, sõltumatult olümpiamängude korraldamisest. Veel üheks raskuseks on Ameerika mandri kõigile rahvastele sobiva tähtaja valik mängude pidamiseks, sest sellal, kui Põhja-Ameerikas on peamiselt tali, on Lõuna-Ameerikas suvi ning ümberpöörduvalt. Keskteena võib valida mängude asukohaks USA mõne lõunapoolsema linna. Suurt huvi mängude korraldamise vastu tunneb Philadelphia. Ameerika olümpiakomitee on annud põhimõttelise nõusoleku kaasaaitamiseks Pan-Ameerika mängudele.

● Ameerika meistervõistlustel on otsustatud nüüdsest arvestada klubidele punkte kuue esimese koha eest senise kolme asemel. Punkte jagatakse: 10—8—5—3—2—1. Kergejõusaikus lubatakse igal alal, millel tuleb kvalifitseerida finalistid, finaali 7 osavõtjat.

● Ühe miili ujumine ei ole eriti suur vägitegu, kuid see, millega tulj toime 17-aastane ameeriklanna Marcia Perkins, on siiski imestlusväärne. Ta kasutas ühe miili katmiseks kogu distantsil liblikastiili, kusjuures ajaks märgiti 29.08,7!

● Saksa eksmeister poksis, raskekaallane Walter Neusel pidas jaanuarikuu lõpul Berliinis matschi Wallneriga. Kuigi matsch ei toimunud Saksa meistri nimele ega olnud ka kvalifikatsioonmatsch, arenes see algusest lõpuni täis tempot. Rahva poolehoid näis kalduvat Wallnerile, kes ühel viimastest roundidest äärepealt oleks löönud Neusel knokki. Tulemuseks oli siiski Neuseli punktivõit.

● Soome suurspoksija Taisto Mäki on Paavo Nurmi saatel sõitnud Ameerikasse, kus nad alustavad võistlemist märtsis.

● Saksa riigispordijuht on teinud korralduse sõja-aegse kehalise kasvatuses arhiivi asutamiseks. Arhiivi mõtteks on näidata, millist osa on kehalised harjutused kõigil aladel mänginud sõja kestusel, kuidas on spordi „sisemine front“ sõja ajal, kuidas areneb tema koostöö sõjaväega ja kuidas kodu- kui ka välismaa ajakirjandus on jälginud saksa spordielu. Pärast sõda kavatsetakse materjalidest koostada suurem teos.

● Pärast maavõistlust Riias võistles Eesti lauatennise rahvusmeeskond 28. jaanuaril Tukumis, kus kaotas 1:8. Eestlaste ainsa võidupunkti saavutas A. Frants, kes võitis Drabkinsi 19:21, 21:18 ja 21:13.

● Kuulus maadlustreener, soomlane Robert Oksa, kelle teeneks peetakse Rootsi kõrget maadlustaset, on mobiliseeritud sõjaväkke. Rootslased on uueks treeneriks valinud omamaalase J. Lindgreni.

● V. s. Spordi jäähokimeeskond, täiendatuna teiste seltside mängijatega, sooritas jaanuarikuu lõpul võistlusreisi Riiga, kus kaotas mõlemad oma matschid — US-le 0:6 ja Riia koondusmeeskonnale 0:3.

● Tartu-Riia linnavõistlus poksis, peetuna 4. veebr. Riias, lõppes viigiliselt 8:8. Lätlased saavutasid 3 ja tartlased 2 knokivõitu.

„UUS EESTI“

% „Mootor“

V. Sadama 1

Tel. 478-15

Aeg on tellida mööblit,

Külastage meid!

mida olete kavatsenud endale muretseda ● Kevadpühadeni ei ole enam palju aega ● Tellides aegsasti, kindlustab see Teile hoolikaima töö ja tellimise kiire täitmise

MÖÖBLITEHAS

A-S. „MASSOPRODUKT“

TALLINN, TARTU M. 73 ● TEL. 308-96

Suuski, kelke ja kõiki talisporditarbeid

suurel ja väikesel hulgal soovitab

TARTU SPORDIRIISTADE VABRIK

TARTUS, EMAJÕE TÄN. 5, TEL. 21-87

A/S. EESTISIID

KETRAMIS- JA KUDUMISVABRIK

seadistatud 1932. aastal.

Valmistab kõiksuguseid riideid ja lõnga

VABRIKU LAOD:

Tallinn, Viru t. 5, tel. 447-87
Tallinn, Laadaplats 129
Tallinn, Laadaplats 177, ainult restid
Tallinn, Bekkeri as. nr. 5
Narva, Peetri plats 1
Viljandi, Tartu tän. 1, tel. 30
Tartu, Poe tän. 2, tel. 30-17
Petseri, Turuplats 17, tel. 1-19
Rakvere, Tallinna tän. 25, tel. 4-47
Kuressaare, Lossi tän. 3, tel. 1-81
Pärnu, Laidoneri tän. 12, tel. 5-26
Tõrva, Tartu tän. 2
Nõmme, Pärnu mnt. 94
Valga, Kesk tän. 15
Kiviõli, Kiriku tän. 16

Eritellimiste vastuvõtmine ● Restide müük

EESTIMAA ÕLIKONSORTSIUM

I BENSIINIVABRIK EESTIS

BALTOLIN — bensiin

Kütteõli

Immutusõli

Tolmuõli

Gaasõli

Bituumen

Diiselõli

Tehas: Sillamäe, telef. 22

Kontor: Tallinn, V.-Karja 1/4. Tel. 465-07

Aktsiaselts

Tartu Telefonivabrik

Tartus, Puiestee 9/11, tel. 22-34

Valmistab kõiksugu süsteemi
telefonikeskjaamu ja -aparaate,
kelli, piksekaitseid, kaabélkaste ja muid telefonitarbeid.

Samuti ka
raadiovastuvõtu-aparaate,
kõvendajaid ja muid tarbeid.

U-Ü. „MAJA“

TARTUS, RIIA 49. — TEL. 36-17 ja 24-00

- Ehitusmaterjal
- Vesivarustustarbed
- Värvikaubad
- Ehitustöö võtted
- Elektrisisseseaded

Vesivarustus ja keskkütte sisseseaded

Spordiorganisatsioonidele

igasuguseid trükitöid

kiirelt ja korralikult

v a l m i s t a b

O/ü. „NOOL’e“
trükikoda

Tallinn, Kreutzwaldi 2

Telef. 321-01

F i r m a

M. J ā n e s' e

j u u r e s

*leiate rikkalikuma valiku
kodu- ja välismaa:*

*ülikonna-
palitu-
mantli- ja
kleidi-*

r i i d e i d

*Täielikuim ladu villaste, puuvillase, siidi-
ja kunstiidi-kaupadest*

Suur valmis-üliriiete osakond

*Oma rätsepa-töökoda. Tellimiste vastuvõtt. Mõõdukad
hinna.*

F i r m a

M. J ā n e s

*Tartus, Kaubahoov 8, 9, 10, 11, 12,
telefon 25-91*

Teie kallim vara

on Teie tervis, Teie lapsed ja Teie enda tulevik.

Mõelge, kas on jäänud midagi tähtsajalist tegemata, mis sõltub Teie tervisest ja mida teatud vanaduse järele enam teha ei saagi.

ÜHISTEGELIK KINDLUSTUSSELTS

„EESTI“

TARTUS, SUURTURG 10

Eesti kauneim ja
sisukam pildiajakiri

„Nädal Pildis“

toob päevasünd-
musi piltides ja
huvitavaid artikleid

„Nädal Pildis“

maksab tellides
aastas Kr. 5.—,
poolaastas Kr. 2.50

Divomalt

on jõujook, mis ei puudu ühegi tubli sportlase söögilaualt

Valmistaja
A/S.

„EPHAG“

Moodsad
hooaja mantli-ja
kleidiriided

^A/_S O. KILGAS

IKKA
ja
ALATI

OLLED:
SANGAR KANGE
TÕMMU
Ekstra ERIPRUUL
MAHAJOOGID
SIDRUNHAPPEJOOGID
MÜDU

**S
A
K
U**

ERA

Pöörge tähelepanu meie
auhindade
eriväljapanekule!

Saadaval auhinnad ja aukingitused kõigil aladel ja igas hinnas rikkalikus valikus.

Eratellimiste vastuvõtmine oma töökojas valmistatavate kavandite järgi.

% J. KOPF

TALLINN, PIKK 27

OVOMALTINE

on kasulik igalpool, olgu spordi või kutsetöö alal te-
gutsejatele, kus edu suurel
määral oleneb vastupida-
vusest. «Ovomaltine» aitab
suurendada vaimlist ja ke-
halist võimet. Kas ei peaks
Teiegi tähelepanu pöörama
sellele oma võimete kind-
lustamisel?

Saadaval kõikides apteekides
ja rohucauplustes.

Pealadu: A/S. «Ephag»
Tallinn: Harju tän. 41 ja
Narva mnt. 42
Tartu: Kompanii 1

Dr A. WANDER A.-G. BERN, SCHWEIZ

OVOMALTINE *tervendab ka Teid!*

**Varustuge tarvilike kaupa-
dega oma müügikeskuses!**

Soovitame kaupmeeskonnale
oma ladudest kõiksuugu:

**koloniaal-,
pudu-,
klaas-,
raua-,
kosmeetikakaupu ja
majatarbeid**

**Eesti Kaupmeeste
Majanduskeskus^a.**

Tallinn, Estonia pst. 27

Telefonid: juhatus 413-03, müük 413-04
ja arveosakond 413-05

Tofer'i kalevivabrik

Ülikonna-
mantli- ja
palituriided

A.-S.

TALLINNA KÖIEVABRIK

Kopli tän. 33

John Carr'i pärijad

Telef. 439-79

T. K. V.

SISAL- JA KOOKOSMATID,
LINIKUD JA VAIBAD

tööstuse kauplus

Tallinnas, Uue tän. algul, V.-Viru 5, tel. 447-94

soovitab suurimas valikus

moodsaid daamide käekotte,
portfelle, käsikohvreid jne., jne.

A-S.
„EESTI REISIBÜROO“

Peakontor:

Tallinn, Raekojaplats, Kinga t. 3
Tel. 433-20

Osakonnad:

Tartu, Suurturg 7. Telefon 3-72
Pärnu, Kalevi 42, Endla majas
Tel. 1-13

Väliskaubanduse kontor
A. Selling & Ko

Tallinn, Vene tn. 11
Telefon 470-22

EHITUSE A.-S.

BETON

TALLINN, PÄRNU M. 6-10

KÕNETR. 412-83

Teostab igasuguseid betoon-, raudbetoon- ja

hoonete ehitusi

Valmistab projekte ja eelarveid

1 kroon kuus

suudate kindlasti panka sisse maksa oma lapse arvele. Selle väikese sissemaksuga kogute lapse täisealiseks saamiseni

350 krooni

suurusel kapitalil, kui algate sissemaksmisega kohe pärast lapse sündi. On aga Teil võimalik rohkem säästa, siis kasvab ka kapital vastavalt suuremaks. ● Sellega kindlustate lapse tulevikku ja valmistate rõõmu enesele ja temale.

Seepärast

juba täna

astuge lähemasse ühispanka või Ü. K. Eesti Rahvapanka ja avage oma lapse nimele hoiuarve ja makske sinna järjekindlalt iga kuu kindel summa. ● Hoiuarveid avavad kõik ühispangad, hoiu- ja laenukassad ja ka

Ü. K. EESTI RAHVAPANK

Tallinnas, S.-Karja 19

Väärtuslik ja odav valkaine

toitude ja saiade valmistamiseks on alati värske kuivatatud piim

Rammu-pulber

Sisaldab 36% valkaineid, pakitud 1/2-kilolistesse kottidesse. Paki toiteväärtus: 24 muna — valgud ja kalorid. **Hind 40 senti pakk**

Kohvile ja teeale kasutage ainult kondenseeritud

Rammu-piima

(9% rasva ja 14,5% piimasuhkrut), siis **suhkru norm on küllaldane**

HULGIMÜÜK: Eesti Kaupmeeste Majanduskeskuses
ETK, Juustu-võitsentraal Tallinnas ja telefon 424-69

Valmistaja:

SÄREVERE PIIMATEHAS

Türi, telef. nr. 96

O.-ü. Tilga & Ko.

ELEKTRIOSAKOND

Tallinn, Harju 23, tel. 467-98, 482-83

Elektriarmatuurid. Keedunõud. Pliidid. Ahjud. Igasugused installatsioonmaterjalid. Jõujaamade ehitused. Kalkulatsioonid. Nõuanded.

TÖÖSTUSOSAKOND

Tallinn, Kappeli 7, tel. 312-26

Igasugused metallitööd. Galvaanilised vannid. Bakeliidi pressimine. Elektrotehnilised artiklid.

SPEDITSIOON

Tallinn, S.-Karja 18, tel. 445-73

Kaupade speditsoon. Vahetalitused. Komisjonid ja tollitalitused.

KORKPLAAT

parim isolatsioonivahend külma, sooja, kõla ja niiskuse vastu. Kinnitatult seinetele ta asendab täielikult krohvi, on aga palju kasulikum sellest kütte kokkuhoiu mõttes

„**Presskork**“ — korgivärvi plaat eluruumidele on sile ja võimaldab tapeediga katmist

„**Bituumen**“ — immutatud plaat, eriti niiskuse vastu. Ta on veekindel ja ei higista

„**Ekspansiit**“ — eriti väikese soojusjuhtivusega plaat igasuguse isolatsiooni jaoks, eriti aga külmutustehnika tarvis

KORGIVABRIK

VENNAD AUSTER

Asut. 1888. a.

P Ä R N U S

TALLINNA LADU: Pikk 51-5, tel. 430-30

*Pole Eestis seda taret
Kus ei oleks lemmik*

M A R E T

rahvapabeross

L O D I X

kingakreem

S I D O L

metallipuhastuse vahend

S I G E L L A

poonimisvaha

o n p a r i m a d

A/S. SIDOL COMPANY, TALLINN

Puusärgiäri ja matusetalitus

A. Meldorf

Tallinn, Sakala 28. Tel. 463-33
ja pühapäeviti 460-92

Müügil suurimas valikus:

puusärke, riste, pärgi jne.

HINNAD ODAVAD

Soovitab surnute alalhoiuks „Pyofic’ini“

Kasti- ja puukiutööstus „Standard“

Tallinn, Siimoni 1. ♦ Kõnetr. 314-19

Valmistame soodsate hindadega igasuguseid
pakk-kaste sise- ja välisturu tarbeks

Eriala eksportkastid:
õuna-, kartuli-, muna- ja jõh-
vikakastid

Eksportkastid varustame tellija soovi kohaselt
nõutavate trükitekstidega

Samuti ostame tööstusele tarvisminevaid
propse ja laudu

VILJANDI LIKÖÖRI- JA VEINIVABRIKUTE O.Ü.

„ALKO“

VEINID,
VAHUVAINID,
KONJAKID,
NAPSID JA
LIKÖORID

Esindus ja ladu:

A.-S. „Kaubamaja Estika“

Tallinnas

EESTI ARSTIDE-KLINITSISTIDE ÜHINGU

ERAHAIGLA

Narva maantee 6-a Tallinnas. Telefon 429-80

Statsionaarne ravi igal erialal

Alatine arstlik valve

RÖNTGENIKABINET: läbivalgustused,
ülesvõtted, röntgenteraapia (ravi).
Tasud vastavad keskhaigla taksidele.

ELEKTRIKABINET: diatermia, kõrguspäike,
sinine valgus, elektrivibratsioonid,
neljaraku-vann, diatermia mudaga.

MASSAAŽIKABINET: üldine ja osaline
massaaž.

VESIRAVILA: männiekstrakti-, meresoola-,
Haapsalu tervismuda, söehappe-,
pärimi- ja vahuvannid, istevann, val-
guskapp, aurukapp, charcot-, šoti-,
kapillaar-, aurudušid.

LABORATOORIUM: kliinilised ja bakterio-
loogilised analüüsid ning kvantita-
tiivsed, keemilised ja mikrokeemili-
sed määramised veres.

AKTSIASELTS

TALLINNA LAEVAÜHISUS

Laevaomanikud,
laevamaaklerid,
speditöörid,
süteimport,
laevade varustamine

Peakontor: S. Karja 18, tel. 426-90 (4 liini)
Telegr.: „Laevandus“

Narva Kalevi Manufaktuuri riided

ON TUGEVAD, NÄGUSAD, ON ODAVAD,
ON SAJA-AASTASE KUULSUSEGA

IGA KANGAS KANNAB
SÄÄRAST VABRIKU
MÄRKI:

MIDA OSTMISEL
TÄHELE PANNA

TÕSINE ISAMAALANE ON SEE, KEL KODUMAA ON KALLIS, KES KANNAB AINULT
KODUMAAL VALMISTATUD RIIET, TEADES, ET SELLEGA TA VÄHENDAB TÖÖ-
PUUDUST JA ANNAB TEENISTUST JA LEIBA OMA RAHVALE

„POLARIS“

E E S T I K I N D L U S T U S - A . - S .

Võtab vastu järgmisi
kindlustusi:

elu-,
tule-, murdvarguse-,
kasko- (laevakerede)
ja klaasikindlustusi

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad
Kr. 1.057.000.—

Seltsi asutamisest peale on kahjude eest
välja maksetud üle
Kr. 6.600.000.—

Solidne edasikindlustus!

Kahjud likvideeritakse viivitamata!

JUHATUS asub Tallinnas, Vana-Viru tn. 12
Kõnetr. 426-66. Telegr.-aadr.: „POLARIS“

OSAKOND asub Tartus, Suur Turg 11
Kõnetraat 6-75

Esindused kõigis linnades ja maakondades

Kreenholmi Puuvillasaaduste **Manufaktuuri Osaühisus**

Asutatud 1857. a.

.

VABRIKUD KREENHOLMIS, NARVA LÄHEDAL

.

JUHATUS:

TALLINNAS, PIKK TÄN. 68, TEL. 426-63

.

MÜÜGIKOHT:

KAUBANDUS A.-S. „KREENBALT“
TALLINN, S. KARJA TÄN. 13, TEL. 425-14

.

MÜÜK AINULT SUUREL ARVUL

„PÄEVALEHT“

ON ISESEISEV, DEMOKRAATLIK JA
ÜLERIIKLIKULT LEVINUIM AJALEHT

SUURIM NING KASULIKEM KUULUTAMISE LEHT EESTIS.
HINNATA KAASANDENA IGAL PÜHAPÄEVAL PILKE JA
NALJALEHT «KRATT»

MEIE KIRJASTUSEL ILMUB

„LASTE RÕÕM“

— EESTI POPULAARSEIM LASTEAJAKIRI

T. E. K.-Ü.

GRAAFIKATÖÖSTUS

ON TÄIELISIM TÖÖSTUS SEL ALAL EESTIS

TRÜKIKODA

KÖITEKODA

TSINKOGRAAFIA

LITOGRAAFIA

OFFSET-TRÜKK

HINNAD KÕIGILE
VASTUVÕETAVAD

TELLIMISTE
TÄITMINE KIIRE

SUURIMAD NING TÄIELISIMAD

RAAMATU- JA KIRJUTUSMATERJALIDE
KAUPLUSED

KIRJANDUSE JA PABERILAOD EESTIS

TALLINNA EESTI KIRJASTUSÜHISUS

TALLINN-EESTI, PIKK T. 2.

OMA TELEF. KESKJAM 428-83